

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disp. XXXI. De essentia entis finiti vt tale est, & illius esse, eorumq[ue] distinctione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

quoad applicationem & exercitium: nam hoc est munus eius, scientiam quoad directionem, & (ut sic dicam) quoad specificationem, quia exemplar est ratio efficiendi hanc vel illam in naturam: loquor autem de scientia, quatenus est practica, & habet rationem artis, nam quatenus voluntatem, inducit ut efficere velit, sic potius habet rationem prudentiae, & remotius concurrit, ut diximus.

Potentiam Dei unam esse.

Vltima assertio est. Potentiam diuinam in se ac formaliter unam esse & simplicissimam: continere autem omnem perfectionem potentiae actiua, & ideo in ordine ad varias actiones posse a nobis per inadiquatos conceptris in plures secundum rationem distingui. Hec conclusio quoad omnes partes est facillima, & iuxta ea, quae de scientia & voluntate dicta sunt: explicanda & probanda est. Nam, quod in restommino simplex, constat ex simplicitate nature diuina, cui in re hæc potentia nihil addit. Item ex vniuersalitate eius & sui obiecti, quod est ipsum ens participabile ut sic. Quod vero posse ratione distingui per inadiquatos conceptus facillimum est: nam etiam finitam potentiam hoc modo nos patimur, v.g. intellectum nostrum in rationem superiorum, & inferiore per varia munera eiusdem intellectus, sine distinctione, quæ in re sit in ipsa facultate intelligendi. Sic ergo iuxta varias actiones distingue possumus in Deo potentiam creatiua, & generatiua ad extra, seu effectiua per educationem formæ de potentia subiecti: quæ vterius distingui potest in potentiam actiua per modum cause proximæ, vel per modum cause vniuersalis tantum, quia vtrummodo potest Deus agere. Aliqui addunt potentiam annihiliandi: hæc vero non tam est potentia agendi, quam non agendi: unde non addit etiam secundum intellectum propriam rationem potentiae, sed connotat libertatem seu subordinationem ad voluntatem. Iuxta hæc vero distingui potest Theologice diuina potentia in naturalem & supernaturalem, sicut dicitur Deus prima causa naturalis, & supernaturalis. Sic autem denominatur potentia supernaturalis, non respectu ipsius Dei: illi enim omnis eius potentia maxime conaturalis est, quia ex propria naturali perfectione illi conuenit, sed denominatur supernaturalis in ordine ad actiones, quæ sunt supra naturam rerum creatarum: de quibus disputatione proprium est Theologorum.

De diuina prouidentia.

ATque hæc sunt satis de diuina potentia: de actionibus vero eius nihil hic occurrit addendum, quæ de causalitate cause primæ in superioribus dicta sunt. Et ideo etiam hic nihil specialiter addimus de diuina prouidentia, quia hæc præter scientiam voluntatem & operationem nihil addit, sed formaliter dicit rationem, quia Deus ab æterno decreuit res huius vniuersi gubernare, easque per media conuenientia in suos fines dirigere. Cum ergo ostensum sit, & totum hunc mundum à Deo esse conditum, ordinando omnes partes eius ad unum finem, seu commune bonum, & nihil in eo fieri sine Dei influxi a voluntate, constat habere Deum in mente suationem æternam qua hic mundus regitur, quæ prouidentia dicitur. Quam licet nonnulli Philosophi, vel omnino, vel ex parte ignorauerint, ut Plin. lib. 7. & Cicero & alii, qui scientiam rerum particularum, aut contingentium, Deo denegarunt: grauius tamen Philosophi eam agnouerunt. Præsertim

Tom. II. Metaphys.

Seneca lib. de Prouid. vbi ait, superuaculum esse ostendere tantum opus non sine aliquo custodeflare. Idem lib. 1. Natur. quæst. Aristot. idem significauit in his, quæ supra retulimus, & 2. Phys. vbi ait naturam, ut est sub primo agente intellectuali, operari propter finem, & 12. Metaph. cap. 10. inde concludit unum esse principem, ut optima sit vniuersi gubernatio, & 10. Echic. ca. 8. Deo tribuit curam humanarū rerum. Plato etiam in Epimenide recte sentit de prouidentia: quod etiam ex Plotino Platonico referit D. Aug. lib. 20. de ciuit. cap. 14. vbi etiam Vines nonnulla cogerit. Cicero etiam eitra res humanas & liberas in reliquis non male sentit de prouidentia, ut constat ex seminio Scipionis, & ex lib. 1. de natura Deorum. Verum Philosophi præcipue attigerunt prouidentiam quoad conseruationem huius vniuersi, & quoad cursum rerum, & corporalium effectuum, qui in eo fiunt. De morali autem prouidentia rerum humanarum pauca dicunt, & præsertim de premio bonorum, & supplicio malorum, circa quas res versantur potissimum difficultates, quæ de diuina prouidentia tractari possunt: sed illæ omnino cōiunctæ sunt cum his, quæ ad diuinam gratiam, & supernaturalem prouidentiam spectant: nam de his, quæ pertinent ad generalem concursum cum libero arbitrio, iam supra dictum est, & ideo cetera Theologis relinquimus.

DISPUTATIO XXXI.

De essentia entis finiti ut tale est. & de illius esse, eorumq. distinctione.

Ostquam dictum est de primo ac præcipuo ente, quod & est totius Metaphysicæ primarium obiectum, & primum significacum & analogatum totius significationis, & habitudinis entis, dicendum sequitur de altero membro in prima diuisione proposito, id est, de ente finito & creato. Quia vero illud nō est vnuia simpliciter, sed tantum secundum abstractionem, seu communem rationem, plures que ac varias rationes entium sub se comprehendit, ideo ac huius membra explicationem duo facienda sunt: prius declarandum est, in quo posita si communis ratio entis creati seu finiti, quod in hac disputatione propositum est, deinde diuisiones, vel subdiuisiones eius tradendæ sunt, vñque ad ultimas rationes entium, quæ sub obiecto metaphysicæ superius posito comprehenduntur.

SECTIO I.

An esse & essentia entis creati distinguantur in re.

Voniam, ut in superioribus visum est, ens, in quantum ens ab esse dictum est, & per esse, vel per ordinem ad esse, habet rationem entis: ideo ad declarandum rationem entis creati à comparatione essentia, & esse initium sumimus. De qua multa tractanda occurunt, quæ ad intelligendam essentiam entis creati ut sic, & proprietates eius omnino necessaria sunt: radix vero omnium est id, quod proposuimus, scilicet quomodo esse & essentia distinguantur.

Suppono autem per esse nos intelligere existentiam actualiem rerum, ne sit æquiuocatio in verbis, nec sit necessarium postea distinguere de esse essentia, existentia, aut subsistentia, aut veritatis propositionis. Nam esse essentia, si vere condistinguitur ab existentia, nihil rei addit ipsi essentia, sed solum differat illa in modo, quo concipitur vel significatur. vnde, sicut essentia creatura ut sic ex vi sui conceptus non dicit, quod sit aliquid reale actu habens

N esse

I.

et non sic.

esse extra causas suas, ita esse essentia & sic præcisæ in
ilio sifendo, non dicit esse actuale, quo essentia extra
causas constituantur in actu: nam si esse in actu hoc
modo non est de essentia creaturæ, nec pertinere pos-
terit ad esse essentia eius: ergo esse essentia creaturæ
vt sic ex se præsindet ab esse actuali extra causas, quo
res creatas sit extra nihil, quo nomine esse existentia
actualis significamus. *Esse autem substantia & con-
tractus est, quam esse existentia: hoc enim substan-
tia & accidentibus communem est, illud vero est sub-
stantia proprium, & præterea esse substantia (vt sup-
pono ex infra probandis) distinctum quid est ab esse
existentia substantialis naturæ creatæ, & separabile
ab ipso, quia non constituitur naturam in ratione actualis
entitatis, quod pertinet ad existentiam. *Esse autem
veritatis propositionis, ex se non est esse reale, & in-
trinsecum, sed est esse quoddam obiectum in in-
tellectu componente, unde conuenit etiam priuati-
onibus. *Sic enim dicimus, caciitatem esse, vel homi-
num esse cæcum, vt latius Arist. 5. Metaph. cap. 7. *Eft
egos sermo de existentia creatæ. De qua præterea sup-
ponimus, esse aliquid reale & intrinsecum rei existen-
ti, quod videtur per se notum. Nam per existentiam
res intelligitur esse aliquid in rerum natura: opor-
ter ergo, vt & ipsa aliquid reale sit, & sit intima, id est,
intra ipsam rem existens. Nec enim res esse potest ex-
sistens per aliquam extrinsecam denominationem,
vel al. quod ens rationis, alioquin quomodo existen-
tia constitueret ens actu reale, & extra nihil?****

Prima sententia affirmans, distingui
realiter.

III.

DE hacigitur existentia creaturæ variz sunt opiniones. Prima est, existentiæ esse rem quandam distinctam omnino realiter ab entitate essentiæ creaturæ. Hæc existimatur esse opinio D. Thom. quam in hoc sensu fecuti sunt fere omnes antiqui Thomistæ. Loca D. Thomæ præcipua sunt i. part. question. 3 art. 4.2 cont. Gentes, cap. 52. de ente & essentiâ cap. 5. 4. Metaph. lect. 2. Quæ sic interpretatur Caprool. in 1. dist. 8. art. 1. q. 1. Caiet. loc. cit. i. p. de ente & essentiâ: Ferrar. dicto loco con. Gen. Soncin. 4. Metaph. q. 1. lauellus tractatu de transcendent. Item Egid. in 1. d. 2. quæst. 4. art. 1. & latissime de ente & essentiâ quæst. 9. & frequentibus, & quodlib. 1. quæst. 2. Cirantur etiâ Albert. sup. lib. de causis propos. 8. Auicen. lib. 5. sux 3. quæst. 1.

IV

Metaph. cap. 11. Argumenta, quibus h^{ec} sententia suaderi solet, multa sunt. Primum, quia predicata essentia conueniunt creaturæ absque interventu causæ efficientis: propter hoc enim ab æterno fuit verum dicere, hominem esse animal rationale, sed existentia non conuenit creaturæ, nisi per causam efficientem; & ideo nō potest creatura dici actu esse, nisi facta sit: ergo esse creaturæ est res distincta ab essentia eius, quia nō potest vna & eadē res esse, & non esse per efficientem causam. Quod si dicas, cum sit creatura, non solum fieri esse, sed etiam essentiam creatura, responderetur, non fieri essentiam, sed fieri essentiam sub esse, seu fieri essentiam existentem, & ideo non sequi, essentiam factam distinguere ab essentia absolute, nisi ratione existentia, quam illi addit.

1

Hec securo
daratio tran
tatuo lau
transf*er*re se*st*
13.

ne existentia, quantum ad ea
Secundo argumentor, quia esse creaturz est esse
receptum in aliquo: ergo in essentia, non enim potest
excogitari aliud, in quo recipiatur: ergo est res distincta
ab essentia: non enim potest cadere res in se ipsa re
cipi. Primum antecedens probatur, quia esse i*recep*
tum est esse per se sub*sist*ens ex vi sua actualitatis:
nam est omnino abstractum a subiecto vel potentia,
in qua recipiatur: est ergo esse perfectissimum et sum
mum, atque adeo purus actus, et infinitum quid in ra
tione essendi, ergo repugnat esse creaturz esse omni
no irreceptum. Et confirmatur, quia tale esse non ha-

bet unde limitetur: nō enim limitatur à potestate in
qua recipiatur, si illam non habet, neque etiam ab
actu seu à differentia, que se habet per modum actus
respectu existentia, nam cum existentia sit ultima
actualitas, nō constituitur per actum, quo limitetur.
Ut ergo illa creature sit finitum & limitatum, ne-
cessit est, ut sit actus essentiae, in qua recipitur, & per
quam limitatur.

Tertia ratio sit, quia omnis creatura est composita vera & reali compositione, sed prima & generalis compositionis realis solum esse potest ex esse & essentia: ergo componitur omnis creatura ex esse & essentia, tanquam ex actu & potentia realiter distinctis. Maior coifat, quia si daretur aliqua creatura, in qua nulla esset realis compositionis, daretur aliqua creatura omnino simplex, ut substantia Angelorum actu exiliens, si non componeretur ex esse, & essentia, esset substantia & omnino simplex, atque ita quodammodo adsequaret perfectionem diuinam. Quod si dicas, in ea posse remanere compositionem ex genere, & difference, aut ex natura, & suppositione, & ex subiecto & accidente, nihil horum satisfacit, quia prima compositionis non est realis, sed rationis: unde non excludit perfectam simplicitatem realem. Secunda vero compositionis primum non est vniuersalis omnibus rebus, quia non conuenit accidentibus, deinde tandem habet controveriam, quam compositionis ex esse & essentia: si ergo illa admittitur in substantiis creatis, cur non etiam haec? Tertia tandem compositionis non est ad constituendam substantiam: nunc autem agimus de compositione & simplicitate substantiarum. Ac deinde sumitur ex his vniuersale argumentum: quia sequitur, saltem de possibili, non repugnare creaturam, ut sic carere omni compositione reali, atq; ad esse esse summe simplicem, quod est inconveniens, quia hoc videtur esse proprium Dei. Et sequela patet, tum quia non est, cur magis repugnat careras compositiones excludi, quam haec ex esse & essentia, tum etiam, quia potest conseruari simplex natura substantiarum line vlo accidente.

Quarto in substantia composita ex materia & forma est quid distinctum à materia & à forma & à natura composita ex virtute: ergo est res distincta & tota essentia talis substantiae: ergo idem erit in reliquo enimbus creatis. Hæc consequentia est evidens quoad res minus perfectas, quoad res vero perfectiores, ut sunt substantiae spirituales, videri potest in firma, quia illæ substantiz, sicut sunt perfectiores, ita possunt esse simpliciores. Nihilominus tamen iuxta subiectam materiam est optima illatio, ut quia si in aliquare creata ad mixturam realis distinctione est ab essentia, nulla potest ratio afferri, ob quam negetur distinguere in aliis, quia si non repugnat distinguere ex virtute & essentia, ut sic non repugnabit ex vi talis essentia, & talis esse creati. Tum etiam, quia si in aliqua creatura reperitur distinctione esse & essentia, non est ex eo, quod talis est, sed ex eo, quod creatura est, & quia in illa comparatur essentia ad esse, seu potentia ad actum, qui est extra quidditatem eius & sine quo concipi potest, quæ rationes communem sunt omni creatura. Superest ut probemus primis antecedentibus, quod probatur primo, quia vel esse naturæ substantialis composita est vna simplex entitas, vel composita: composita esse non potest, vno stendam: si autem sit simplex, non potest esse materia, ut per se notum videretur, neque etiam forma, quia est fere eadem ratio, tum etiam, quia iam concludetur, essentiam materia existere per existentiam esse realiter distinctam, cum forma à materia realiter distingatur, & tunc procedent omnes rationes factæ, ut idem dicendum sit de qualibet essentia creativa composita ex materia & forma, quia non potest esse simplex entitas esse, & eadē: es cum re composita a rebus distinctis, nam inuoluitur aperta repugnativa.

Si ergo tale esse est simplex entitas, oportet ut sit res omnino distincta à tali essentia.

Quod vero illud esse non sit composita entitas, sed simplex, probandum est primo, quia alia oportet, in illo esse distinguere partes, ex quibus componitur. Ex quo sequitur primo, vnam ex illis partibus esse idem cum materia ad alteram cum forma, atque ita non habebit materia esse à forma, sed ex se: vnde non erit pura potentia, sed ex se habebit aliquem actum contra communem Philosophorum sententiam. Sequitur secundo, ex materia & forma non fieri vnum simpliciter, quia ex duobus entibus in actu non sit vnum simpliciter. Sequitur tertio, materiam quantum ex se posse esse sine forma, & quaecumque formam sine materia non modo de absoluta potentia, sed ex sua natura. Consequens autem quod prior pars est contra Philosophiam, quod posterior est veritatem contra fidem: alioquin anima & brutorum existimales. Sequela vero quod primam partem probatur, quia si materia habet existentiam partiale, vel illa est sufficiens, ad constitutandam materiam extra causas suas: si habetur intellectum, scilicet, quod licet forma: conservabit illam. Vel est sufficiens, & sic re vera non est existentia, quia de ratione existentia est, ut sit sufficiens ad constitutandam rem extra causas suas: sicut repugnat esse albedinem, & non esse ex se sufficiens ad constitutendum album, item, quia si materia non potest existere, nisi dependenter à forma, & à toto composito, cuius existentia terminari & actuari potest, superfluum fuisse dari illi propriam partiale existentiam. Item quia si materia habet propriam existentiam, per illam intelligitur prius natura existere, quam actuari per formam; ergo quamvis separetur actualitas formae, manebit materia ex vi propriæ existentiae, quia prius non pendiatur à posteriori. Atque hæc rationes probant etiam alteram partem, scilicet, quod omnis forma posse naturaliter manere existens, etiam si separetur à materia, nempe quia habet propriam existentiam sufficiens ad constitutendum illam extra causas suas, per quam prius natura, atque adeo sufficiens est existit. Unde Theologi, præfertim D. Tho. inde præcipuè colligunt animam rationalem esse immortalem, quia secundum alterum proprium esse, quod primo illi conuenit, & per illam toti homini communicatur.

Vlto sequitur, ex his duabus partialibus existentiis vnam comparari ad aliam, ut potentiam ad actu, consequens est fallum: ergo. Sequela patet, nam præter illas partiales existentias, necesse est constitutere integrum existentiam & totalem totius naturæ, quae non potest esse simplex, & omnino condistincta à partialibus existentiis, ut per se est evidens ex omnibus dictis, & quia alia superflua essent partiales existentiae in homine, est evidens non posse singularem existentiam totalem & simplicem omnino condistinctam ab existentia animæ, quia nec spiritualis esset nec corporalis, cum ponatur ut adæquatè comitans & actuans substantiam ex corpore & spiritu consistantem, & ab illa pendens. Oportet ergo, ut talis existentia confitetur ex partialibus: ergo etiam necesse est, ut illæ partiales existentiae per se vniuant ad constitutandam vnam existentiam totalem. Alioquin illa totalis non esset existentia per se vna, sed aggregatum plurium: ergo necesse est: alteram illarum existentiarum partialium comparari ad aliam ut potentiam ad actu, alioquin non possent per se vniiri. Hoc autem ultimum consequens est fallum probatur, quia esse est ultima actualitas cuiuscumque rei: imo ex proportionatione est pura actualitas nullam habens potestualitatem admixtam secundum se, sed solum ratione existentiae vel naturæ, cuius est esse. Propter quod dicitur existentia perfectior esse omni forma substantia, quia plus habet actualitatis, quam ipsam formam, vñlum ex D. Thom. p. q. 4. a. 1. ad 3.

Quinto, præter rationes metaphysicas adiungere Tom. II. Metaphys.

possimus Theologicam rationem, quia essentia creata separatur in re ipsa à sua existentia; ergo distinguatur realiter ab illa. Consequentia probatur ex dictis superius de distinctionibus rerum. Antecedens solet communiter probari, quia res creata cum corrumpitur vel annihilatur, amittunt existentiam, non vero essentiam. Vnde per rei corruptionem separatur existentia ab essentia. Melius vero probatur illud antecedens ex dupli mysterio fidei. Vnum est Eucharistia, in quo per consecrationem quantitas amittit naturalem existentiam, per quam existebat in pane, & acquirit aliam, quæ per se existit, & potens est reliqua accidentia sustentare. Aliud est incarnationis mysterium, in quo humanitas Christi propria & naturali caret existentia, & assumpta est, ut per existentiam increata diuini Verbi existat.

Secunda sententia ponens distinctionem modalem.

Secunda sententia est, esse creatum distinguui quidem ex natura rei, seu [ut alii loquuntur] formaliter, ab essentia cuius est esse, & non esse propriam entitatem omnino realiter distincta ab entitate essentiae, sed modum eius. Hæc opinio tribuitur Scot. in 3. d. 6. q. 1. & Henric. quodl. 1. q. 9. & 10. de quorum sententia postea dicam. Eandem opinionem tenuit Soto 1. Phys. q. 2. & in 4. sent. d. 10. qu. 2. & nonnulli moderni eam sequuntur. Fundamentum eorum est, quia nonnulla distinctione ex natura rei inter esse & existentiam creaturæ videtur omnino necessaria: non est autem necessaria major, quam hæc modalis seu formalis: ergo non est maior afferenda, cum distinctiones non sint sine necessitate multiplicandæ. Maiores videtur primo conuincere omnia, quæ in fauorem primæ sententie adducta sunt. Secundo videtur probari efficaciter, quia quod est extra existentiam rei, necesse est distinguui ex natura rei, sicut formaliter ab essentia rei, sed esse est extra essentiam creaturæ, & videtur evidens, cum sit separabile ab ipsa. Vnde hæc enunciatio, *Creatura est, non est per se necessaria & existentialis, sed contingens*: ergo. Tertio, quia alia creatura est suum esse, & consequenter purus actus, quod est creaturæ tributare id, quod est proprium Dei. Vnde Hilarius lib. 9. de Trinit. Deo tribuit tanquam proprium illi, quod esse non accidit illi, sed est ipsum esse substantiens: & Boet. lib. de hebdom. cap. 1. In rebus creaturæ (ait) diversum esse id, quod est ab esse. Minor probatur, quia hæc distinctione sufficit, ut vnum sit extra existentiam alterius, & ad veram & realem compositionem, quia vñcunque in rebus intercedit distinctione, sit ex extremis distinctionis vera compositione. Item illa distinctione satis est, ut vnum extrellum sit per diuinam potentiam separabile ab alio, quamvis non sufficiat ad mutuam seu conuertibilem separationem: ut in superioribus dictum est. Ex quo potest hæc sententia confirmari: nam licet essentia creata sit separabilis à proprio esse, è conuerso tamen ipsum esse non est separabile ab essentia creaturæ: hactenus enim factum non est, nec verisimile est fieri posse ut conserueretur existentia albedinis non conseruata albedine, & homo habeat existentiam albi, & non sit albus, & sic de aliis, ergo signum est, non esse realem distinctionem inter existentiam & existentiam, sed tantum modalem. Omitte rationes alias, quæ ad suadendas has sententias fieri solent, quia non habent peculiarem difficultatem, quæ in his, quæ propositæ sunt, non consistuntur.

XI.

Tertia sententia ponens solam distinctionem rationis.

Tertia opinio affirmat existentiam & existentiam

XII.

creatuaræ, cum proportione comparata, non distinguuntur realiter, aut ex natura rei, tanquam duo ex-

trem realia, sed distinguuntur ratione. Ita tenuit expresse & optime declaratut Alexander Aenensis 7. Metaph. ad text. 22. Tenuit etiam Aureolus apud Caprolum in 1. dist. 8. quæst. 1. vbi Caprol. citat etiam Henricum, Godofredum, & Gerardum de Carmelo pro eadem sententia. Et ibi Durand. in 1. parte d. quæst. 2. eadem tenet, & Gabriel in 3. distin. 6. & ibi exteri Nominales. Et Heraeus quodlibet 7. quæst. 9. Gregorius in 2. dist. 6. quæst. 1. ad arg. Aureoli. Et hanc opinionem Scotistæ sequuntur, ut patet ex Anton. Andrea 4. Metaph. quæst. 3. Lich. 3. dist. 6. Eadem tenet Alexand. Achillinius libr. 1. de clement. dub. 3. Palacios in 1. dist. 8. disp. 1. Ioan. Al. in lexico Theologico verbo *Esse*. Hanc etiam opinionem in re tenet Niphus lib. 4. Metaph. disp. 5. licet in verbis differat, & in fine disputationis contendat controvèrsiam esse de modo loquendi. Rursus ibi distinguunt, ex sententia Aristotelis & Paripateticorum, inter creaturas corruptibiles & incorruptibiles, ut in illis distinguatur existentia ab essentia: non vero in his, quod etiam tenet Ioannes Gaudens. 4. Metaph. cap. 3. Hoc vero non est hoc loco examinandum, quia pender ex illa questione, an haec res iudicio Arist. sint à Deo productæ, nec ne: de qua iam supra dictum est. Videtur enim Fonseca libro 4. Metaphys. capit. 3. quæst. 4. nihil in re differente ab hac sententia, ut à nobis declaratur, licet secundam se sequi verbis profiteatur. Possunt etiam in favorem huius sententiae adduci omnes Theologi, qui sentiunt, humanitatem non potuisse à Verbo assumi sine propria existentia: nam id recte fundari non potest, nisi identitate essentia & existentia naturæ creatæ, de qua regi possunt, quæ in primo tomo tertie partis scripimus.

Teria sententia exponitur & approbatur.

XIII. *H*ec opinio tertia sic explicanda est, ut compariatio fiat inter actualem existentiam, quam vocant esse in actu exercito, & actualem essentiam existentem. Et sic affirmat hæc sententia existentiam & essentiam non distinguunt in re ipsa, licet essentia abstracta & præcise concepta, ut est in potentia, distinguatur ab existentia actuali, tanquam non ens ab ente. Et hanc sententiam si explicatam existimo esse omnino veram. Eiusque fundamentum breuiter est, quia non potest res aliqua intrinsece ac formaliter constitui in ratione entis realis & actualis, per aliud distinctum ab ipsa, quia hoc ipso, quod distinguuntur vnu ab alio, tanquam ens ab ente, utrumque habet quod sit ens, ut distinctum ab alio, & consequenter non per illud formaliter, & intrinsece, sed quia vis huius rationis & plena decisio huius questionis, cum solutionibus argumentorum, pendent ex multis principiis, ideo ut distinctius procedatur, & absque terminorum aquivocatione, quam vere esse frequenter in hac materia, paulatim procedendum est, & distinctis sectionibus singula sunt expli-canda.

SECTIO II.

Quid sit essentia creature, priusquam à Deo producatur.

Resolutio questionis.

I. *P*rincipio statuendum est, essentiam creaturæ, seu creaturæ de se, & prius quam à Deo fiat, nullum habere in se verum esse reale, & in hoc sensu præciso esse existentia, essentiam non esse rem aliquam, sed omnino esse nihil. Hoc principium non solum verum est, sed etiam certum secundum fidem. Vnde Waldensis lib. 1. doctrin. fidei antiqu. cap.

8. merito ponit inter errores VVicelleff. quod dixerit, creaturas habere ab æterno aliquod esse reale distinctum ab esse Dei, & Thomista grauiter reprehendunt Scotum, quod asseruerit, creaturas habere quodam esse eternum, quod est esse diminutum earum, scilicet esse obiectum seu essentia in esse cognito, ut videtur licet in Caeterano & aliis recentioribus 1. p. quæst. 17. art. 5. qui existimant illud esse cognitum ex sententia Scoti esse aliquod esse reale distinctum ab esse Dei, quod quidem merito impugnat tanquam omnino falsum, & principiis fidei contrarium, immo tam id Scotus attribuunt: nam ipmet Scot. diserte declarat, hoc esse cognitum, quod velut resultat in creaturis ex scientia Dei non esse in illis aliquod esse reale intrinsecum ipsis, neq; esse sufficiens ad fundandam relationem realem, sed ratione cantum, ut videtur licet in ipso Scot. in 1. dist. 3. §. Adista, & dist. 36. §. Ad secundum dico, & in 2. dist. 1. quæst. 1. articulo 2. & in quodlib. questione 1. & 14. articulo secundo. Neque potuit Scotus aliud sentire, nam potuit hoc esse cognitum tam necessario cōvenire creaturis, quam conuenit Deo ipse creature: quod non pender ex voluntate seu libertate Dei: etiam autem erroneum dicere, Deum ex necessitate & oblique libertate e communicare creaturis aliquod esse reale participatum ab ipso quantumvis diminutum, cum de fide sit, Deum operari omnia secundum eōslibum voluntatis sua. Igitur hac in parte Scotus nobis cōuenit in principio positio, quod essentia creature, etiam si à Deo sint cognitæ ab æterno, nihil sunt nullumque verum esse reale habent, antequam per liberam Dei efficientiam illud recipient.

Quin potius idem Scotus in allegata dist. 36. impugnat Henricum, eo quod variis locis alterius sententias rerum ex se habere quoddam esse essentia, quod vocat esse reale, æternum & improductum, cōueniens creaturis independenter à Deo, quodque in eis supponitur, non solum ante efficientiam, sed etiam ante scientiam Dei, ut ratione illius possint esse obiecta illius scientia diuina, quam Theologus implicem intelligentiam vocant. Ita scribit Henricus Summ. art. 3. quæst. 23. & 25. & quodlib. 8. quæst. 8. & 9. & quodlib. 9. quæst. 1. & 2. & quodlib. 11. quæst. 2. Cuius sententiam impugnat etiam Thomistæ, ut patet ex Heraeo quodlibet 11. quæst. 1. & Socratis 9. Metaph. quæst. 4. & recentioribus D. Thom. exp. 1. par. quæst. 10. art. 3. quæst. 4. art. 1. Quamquam à sententia & modo loquendi Henrici non multum discrepet Caprolus in 2. dist. 1. quæst. 2. art. 3. ad quartum argumentum Aureoli contra quartam conclusionem, vbi respondens Aureolo interroganti, an cū res creaturæ fiat id, quod omnino nihil erat, dicit fieri quidem id, quod erat nihil esse existentia, & addit: Erat autem vltra nihilitatem, quæ si carentia actualis existentia, essentia in esse existentia, que, absolute considerata, ut natura, vel quidditas, est subtrahibilis nihilitatem existentie, & aliquidditatem existentie, hoc est, ipsi vel non esse actualis existentia, & ipsa secundum se semper est aliquid in genere essentiarum, & in esse intelligibili. & in potentia actualis creatoris, licet non in esse reali actuali, ut declarat Henricus, Godofredus, & Bernardus de Gammo. Hocvero esse existentia ita postea Caprolus declarat, ut ex parte creature antequam à Deo producatur, non existimetur esse aliquam veram distinctam à Deo, quæ sit simpliciter extra nihil, sed ut ex parte creature dicat quandam aptitudinem, seu potius non repugnatiam, ut in tali esse à Deo producatur: in hoc enim distinguuntur existentia creaturarum à rebus factis & impossibilibus, ut chymera: & hoc sensu distinguuntur creaturæ haberere reales essentias, etiam si non existant: dicuntur autem habere, non actu, sed potestate, non per potentiam intrinsecam, sed extrinsecam creatoris, atque ita dicuntur habere non in se, sed in causa sua, vel materiali, sicut res generabilis dicitur esse in potentia materiæ primæ, vel effectuæ quo-

quomodo totum ens creabile in potentia Dei continetur ante quam fiat, de cuius essentia possibili in communi nunc agimus. Atque hoc etiam modo dicuntur essentia, an etiam fiat, realis, non propria ac vera realitate, quia in se actu habeat, sed quia fieri potest realis, recipiendo veram entitatem a sua causa, quae possibilis (ut statim latius dicam) ex parte illius solum dicit non repugnantiam ut fiat: ex parte vero extrinseca causa dicit virtutem ad illam efficientiam. Atque eodem modo & ratione esse, quod appellant essentia ante effectuonem, seu creationem divinam solum est esse potentiale obiectum (ut multi loquuntur, de quo statim) seu per denominationem extrinsecam a potentia Dei, & non repugnare ex parte essentia creabilis.

Nec potuit in mente aliquis Doctoris Catholici venire, quod essentia creature ex se, & absque efficientia libera Dei sit aliqua vera res, aliquid verum esse reale habens distinctum ab esse Dei, quod tandem factur expresse Capreolus citato loco, allegans verba D. Thomae, questione tertia de potentia, articulo quinto, ad secundum, vbi sic ait: *Ex hoc ipso, quod quidam esse tribuitur, non solum esse, sed ipso quidam creari dicitur, quia antequam fiat, nihil est, nisi formatum intellectu creantis, ubi non est creature, sed creatrix essentia.* Et ratione probatur ex principiis fidei, quia folius Deus est ens ex se necessarium, & sine illo factum est nihil, & sine effectione eius nihil est, aut aliquid esse reale in se habet. Vnde recte dicunt sancti Patres, quidquid a Deo factum non est, vel Deum esse, vel nihil esse. Iustinus in expositione fidei, Cyril. libro 1. in Iohannem capite 6. Augustinus lib. de Trinitate capite 6. Est autem de fide certum, Deum non fecisse essentias creatas ab aeterno, quia neque ex necessitate (ut v. argumentabamur contra opinionem Scoti attributam) cum de fide sit, Deum nihil agere necessario simpliciter, neque ex libera voluntate: scilicet de fide est, in tempore coepisse operari. Et praeterea est evidens, si essent facta a Deo essentia rerum ab aeterno, etiam extine fuisse existentes, quia omnis effectio ad existentiam confirmatur, ut infra ostendam. Et confirmatur, quia alia non posset Deus rem aliquam in nihilum redigere, quia semper maneret aliquid rei, scilicet essentia. Et similiter non creasset Deus omnia ex nihilo, sed ex uno esse transmutasset illa ad aliud esse.

Neque aliquid iuvat, quod Capreolus supra ex auctoribus sententia respondet: Deum creasse omnia ex nihilo existentia: non vero ex nihilo existentia. Aut enim quod nil habet existentia, est simpliciter & omnino nihil, aut non: Sinon, ergo absolute & simpliciter non creavit Deus omnia ex nihilo, nec produxit omnia entia, seu omne id, quod vere est aliquid reale, & consequenter nullum ens proprie creavit; sed unum ex aliis produxit, tanquam ex potentia rei, recipiuta & improducta, scilicet existentiam, seu rem existentem ex essentia reali, quia dicitur esse potentia recipiuta ipsius esse, & improducta. Vnde videtur, creaturam posse quasi gloriari, quod ex se habeat aliquid, quod non habet a Deo, nec participatum ab illo. Hoc autem omnia & similia sunt contra fidem & naturalem rationem. Si vero tandem quis fateatur illud, quod nihil habet existentia, esse simpliciter, & omnino nihil, relinquatur fruolam & vanam esse distinctionem de nihilo existentia, & existentia, quia quod est simpliciter & omnino nihil, non potest vere & realiter esse aliquid in aliqua ratione veritatis. Item quia remota existentia & essentia primi causa nihil omnino manet in effectu ut ostensum est: ergo neque essentia manere potest sub aliquo vero esse reali distincto ab esse creatoris.

Quod tandem in hunc modum declaratur: demus enim existentiam creatam & existentem esse entitatem ex natura rei distinctam ab existentia & separabilem ab illa, & concipiamus illam entitatem esse-

Tom. II. Metaphys.

tiæ, quæ est sub existentia: mente præscindendo unam ab altera, ut verbi gratia, humanitatem Christi, si illa est entitas tantum existentia: nullus itaque Catholicus existimare potest, illam rem existentia humanitatis, secundum id totum, quod in ea concipitur præcisa existentia, ex aeternitate habere actu illam entitatem, solumque illi defusile vniueni ad Verbum, & ad omnem aliam existentiam, alioqui daretur entitas aeterna & invenientia extra Deum: fatendum ergo necessario est, seclusa entitate existentia, quæ per effectum aliquam communicatur creature, ipsam entitatem existentia omnino nihil esse.

Objectiones contra positionem resolutiōnem.

VI.

Contra hanc tamen veritatem obiciuntur nonnulla, quæ parui momenti sunt, sed ut omnibus satisfaciā, indicabo illa. Primo, quod essentia creature priusquam existat, terminat cognitionem Dei, ut autem terminer, requirit aliquid esse. Secundo, quia prædicta essentia, ab aeterno vere prædicatur aut prædicari possunt de essentia: omnis autem veritas fundatur in aliquo esse. Tertio quia res creatrix secundum esse essentia collocatur sub certo genere & specie, vnde eiusdem speciei est rosa sue existat, siue non existat. Imo eadem numero essentia est humanitas Petri creati & creabilis. Ergo in utroque statu retinet aliquam entitatem existentia. Quarto, quia si essentia creature secundum se, & obicitur simplici intelligentia Dei, nihil reale est, erit ergo ens rationis, quomodo ergo vere dicitur esse aliquid creabile, cum ens rationis nec sit aliquid, nec creari possit. Quomodo item scientia est de ente reali, cum sit proprie de essentia, & non de existentia? Deinde qualiter potest essentia habere in Deo verum exemplar seu causam exemplarem: nam in entibus rationis locum non habet. Tandem communiter distinguuntur in creaturis triplex esse, existentia, existentia, & veritatis propositionis: ut videre licet apud Diuum Thomam in primum distinctione trigemina tertia, questione prima, articulo primo ad primum: ergo, seclusa existentia adhuc potest essentia retinere esse existentia, nam hoc non habet ab existentia, sed ex se: ergo seclusa omni efficientia extrinseca habet tale esse, & consequenter ex aeternitate illud habet.

Respondetur objectionibus.

Ad primam, omissis opinionibus Theologorum, VII. quæ superius tractarunt, & latius prima parte, quæ 14. tractantur, concedo, existentiam creature, sicut est obiectum secundarium scientiæ diuinæ, ita illam terminare: non est enim obiectum mouens, sed terminans tantum. Ad hoc autem nullum reale esse, quod actu habeat, necessarium illi est, quia, terminare, neq; est aliquid in ipsa, neque est aliquid ab ipsa, sed est sola denominatio extrinseca a scientia Dei, quæ denominatio in re denominata nihil ponit, neque etiam supponit per se loquendo, aliquod reale esse, sed tale, quale per scientiam cognoscitur: nam hoc ipsum necessarium est ad scientiæ veritatem. Cum ergo Deus per scientiam simplicis intelligentiæ non cognoscat creature, ut actu habentes esse aliquod reale, sed potentia tantum, non requirit in illis aliquid esse reale, ut terminent huiusmodi scientiam, sed sufficiere esse potentiale, quod ut sic solū est in actu in causa, ut recte dixit Diuum Thomas prima parte questione 14. articulo nono, & primo contra Gentes capite 66. Quod si sit sermo de scientia visionis, qua Deus intuetur res existentes, illa quidem requirit existentiam in obiecto, in mensura (ut aiunt) aeternitatis: tamen in propria & tem-

N 3 port

porali duratione non est, nisi pro eo tempore, pro quo existere cognoscitur. Atque ita ex vi terminacionis scientiae non requiritur in re seita aliquod esse reale, sed solum illud quod ad quantum sit scientiae, ad veritatem eius. Quod est evidenter in scientia, quam Angelus habet de rosa possibili, aut de futura ecclipsi.

VIII.

Secunda.

Ad secundum dicam latius soluendo primam rationem positam praecedenti sectione, in fauorem prima opinionis. Nunc breviter responderetur cum Diuo Thomâ prima parte questione 10. articulo 3.

Quae sit aeterna propria propositionibus, nisi quatenus erant obiective in mente diuina, quia subiective seu realiter non erant in se, neque obiective in alio intellectu. Ut autem vera esset scientia, qua Deus ab aeterno cognovit, hominem esse animal rationale, non oportuit essentiam hominis habere ex aeternitate aliquod esse reale in actu, quia illud esse, non significat actuale esse & reale, sed solam connexionem, intrinsecam talium extreborum: haec autem connexionio non fundatur in actuale esse, sed in potentiali. Dicere propriam scientiam non cognosci, hominem posse esse animal rationale, sed ne esset animal rationale: ergo solum esse potentiale non est sufficiens fundamentum eius.

IX.

Tertia.

Respondeo negando absolute consequiam, quia illa necessitas non est absoluta essendi secundum aliquid esse reale in actu, sed quoad hoc est possibilis tantum, includit tamē necessitatem conditionalem, quia nimur, si homo producendus est, necessario futurus est animal rationale, quae necessitas nil aliud est, quam identitas quædam obiectiva hominis & animalis, quam identitatem Deus simplicissime cognoscit: nos autem per compositionem, quam significat verbum, est, quando dicimus, hominem ex aeternitate esse animal rationale, quod esse pertinet ad illum tertium modum, quo dicitur esse significare interdum veritatem compositionis.

X.

Quarta.

Ad quartum responderetur, essentiam possibilem creaturæ obiectivam diuinæ scientiæ, non esse ens confitum ab intellectu, sed esse ens re vera possibile & capax realis existentia, ideoque non esse ens rationis, sed sub ente reali aliquo modo comprehendendi. Nam enim supra declarauit essentiam creaturæ, etiam non productam, esse aliquo modo essentiam realē. Et in superioribus tractando de conceptu entis, ostendimus non solum sub illo comprehendendi id, quod actu est, sed etiā quod aptum est esse. Vnde recte Caetanus de ente & essentia capite 4. quæst. 5. ait, ens reale dupliciter accipi: uno modo

ut distinguitur contra ens fabricatum ab intellectu, (quod propriæ est ens rationis) alio modo ut distinguitur contra non existens actu. Essentia ergo creaturæ secundum se est ens reale primo modo, scilicet in potentia, non vero posteriori modo, & in actu, quod est propriæ esse ens reale, ut ibidem Caetanus notauit. Quocirca si essentia creaturæ præcise accundum se sumpta, & nondum facta, consideretur, ut actu ens, vel ei tribuatur actu esse, sic vel non est consideranda in se, sed in sua causa, nechabit aliud esse reale ab elle sua causa, vel si consideretur ac in se habens esse, sic verum est, secundum tam considerationem non esse ens reale, sed rationis, quia non est in se, sed obiective tantum in intellectu. Dicitur tamen illa natura creabilis vel possibilis, quatenus secundum se realis est, & apta ad existendum, & eodem modo potest habere in Deo reale exemplar: hoc enim non semper representat actuale ens, sed etiam possibile. Ac denique eodem modo, scientia, quæ considerant res abstrahendo ab existentiis, non sunt in entibus rationis, sed de realibus, qui considerant essentias reales, non secundum statum, quem habent obiective in intellectu, sed secundum se, vel quatenus apta sunt ad existendum cum talibus naturis, vel proprietatibus.

Circa quintum argumentum aduertendum est, *ex quo uocationem esse posse in primo membro, scilicet esse essentia. Duobus enim modis attribuitur creatura, ut secundum se, etiam ut non dum sunt facta, neque actu existentes. Et hoc modo esse essentia non est verum esse reale actuale in creatura, ut demonstratum est, sed est esse possibile, & revocatur ad illud tertium membrum de esse veritatis propositionis seu cognitionis, nam ut ostendimus, essentia creaturæ hoc modo tantum habet, vel esse in causa, vel obiectivæ in intellectu. Solum potest constitui differentia inter illa duo membra, quod esse in veritate propositionis, non solum habet locum in essentiis realibus, sed etiam in entibus rationis & fictiis: sic enim est verum existitatem esse privationem, & chymoram esse confitum monstrum, & ideo peculiariter tribuitur rebus creaturæ essentia antequam existant, ut denotetur, illam veritatem fundari in esse potentiali apto ad existendum. Alio modo sumitur esse essentia, ut actu convenienter creaturæ iam existenti, & hoc esse est sine dubio reale & actuale, sive ratione animali existentia distinguatur, quod oportet postea videbitur quia certum est, in re existente ipsam essentiam esse actuens, & consequenter esse essentiale illius esse actuale esse. Hanc tamen actualitatem non habet, nisi per creationem, vel productionem agentis, & ut essentia ipsa coniuncta est existentia. Quocirca quædam deus, esse essentia hoc modo sumptum esse actuale esse & distinctum ab esse existentiis, nihilominus verum & certum est principium postum, quod essentia creaturæ non habet actu hoc esse essentia, nisi per effectuonem, & consequenter quod secundum se, & ex se, & ut improducta, nullum esse in actu habet, neque essentia, neque existentia. Et haec distinctione est præ oculis habenda ad collendam equivocationem & intelligentiam efficaciam rationum, quæ in materia fieri solent.*

SECTIO III.

Quomodo & in quo differant in creaturis in potentia & in actu, seu essentia in potentia, & in actu.

N hac sectione aliud principiū & fundamentum eorum, quæ dicenda sunt, statuendum est, nimur in rebus creaturæ in potentia & in actu immixtis, & ac formaliter distinguuntur, quamvis & non

& nonens simpliciter. Quae distinctio ab aliquibus vocatur realis negativa, quia unum extremum est verares, & non aliud: ab aliis vero vocatur distinctionis, quia non sunt duas res, sed una tantum, quae per intellectum concipitur, & comparatur aequaliter duas. Et hoc principium receptum communiter est etiam in schola Diuina Thomae, ut patet ex Soncinate nono Metaphysice, quæstione tertia, & aliis.

De potentia obiectiva, quid sit.

Vero hoc principium, quod valde necessarium est ad ea, qua dicemus, comprehendatur, aduentum est quodam existimasse, ens in potentia dicere modum aliquem positivum essendi eius rei, quæ in potentia esse dicitur, quod est esse diminutum & imperfectum, comparatum ad illum statum, in quo res dicitur esse in actu. Iuxta quam sententiam dicendum est, illa duo esse extrema positiva & rea. Solet haec opinio tribui Scoti in 2. dist. 16. quæst. 1. Rationes istæ, quia distinguit potentiam, à qua denominatur ens in potentia, à potentia activa & passiva, & ideo vocari solet obiectiva ex eodem Scoti in 2. dist. 12. quæst. 1. & secundum illum existimare esse aliquid reale positivum ex parte entis quod in potentia esse dicitur. Sed neque Scottus dixit hoc vobis, neque ullam in se verisimilitudinem habet. Scottus enim nunquam intellexit. Potentiam pure obiectivam esse aliquid reale positivum distinctum à causa producente, & præsuppositum ad actionem eius ex parte rei possibilis. Imo, si atten-tellegatur, aperte id negat dicta d. 12. solum ergo vocavit ens in potentia obiectiva ipsum ens possibile, quia se habet ut obiectum potentia productiva. Unde solum in nomine differt vocando ens in potentia obiectiva quod nos vocamus ens potentiale, & de illa potentia obiectiva existimat loqui Aristot. 9. Metaphysicum dicit, potentiam & actum esse in eodem genere: sed de sensu huius axiomatis dictum est supra, & ad præfas nihil refert.

Igitur quod illud esse in potentia, seu illa potentia obiectiva non posse esse res aliqua vera & positiva in ipso re, quæ in potentia esse dicitur, primo est evidens ex dictis S. Precedenti, quia vel illa potentia est producta, vel omnino improducta, si est improducta, nihil est distinctum à creatore: si est producta, vel ab eterno & ex necessitate, & hoc dico non potest sine errore: vel liberè, & in tempore, & si antequam produceretur, ipsa erat in potentia obiectiva, & consequenter res tota sine tali potentia in re producta erat in potentia obiectiva: ergo hoc esse in potentia obiectiva nullam dicit potentiam realem & positivam, quæ in actu sit. Secundo: nam vel talis potentia manet in re producta, vel non manet. Si non manet, nihil reale & positivum esse potest: quomodo enim illud ens: qualecumque esse fingatur, si aliquid positivum & reale esset, destrueretur per productionem entis in actu? Si vero illa potentia manet in re producta, iam illa potentia non est obiectiva tantum, sed etiam subiectiva, nec res fierent ex nihilo, sed ex præsupposita potentia, tanquam ex subiecto vel materia, ex qua sit res. Tertio supra ostensum est, in effectu possibili priusquam fiat, nihil rei esse, (proprie loquendo de re positiva & actuali:) ergo non potest in ea esse potentia realis positiva: omnis enim potentia realis positiva est res aliqua vera, seu in aliquo realitate & entitate fundata. Quocirea ut re sit notatur D. Tho. 1. part. quæst. 9. art. 2. creature non dicuntur possibles, nisi per denominationem aliquæ potentia activa, vel passiva: quando autem haec denominatione sumitur à potentia passiva, vel à potentia activa causa secunda, supponit iam talen potentiæ ab alio productam: non potest enim vel causa secunda, vel aliqua potentia passiva realis esse

prorsus improducta. Quapropter, (ait Diuus Thomas) Omnes creature, antequam essent, non erant possibles esse per aliquam potentiam creatam, cum nullum creatum sit eternum, sed per solam potentiam diuinam, in quantum Deus potest eas in esse producere. Ex parte igitur creaturarum solum supponitur non repugnantia ut ita hant, quia nihil rei in eis requiri aut supponi potest.

IV.

Neque illa potentia respectu cuius dicuntur esse in potentia obiectiva, potest esse aliquid in ipsis, sed in causa à qua fieri possunt, quia esse in potentia obiectiva nihil aliud est, quam posse obiecti alicui potenter, vel potius actioni aut causalitati alicuius potentie: non potest autem res obiecti sibi ipsi, sicut non potest fieri à se, sed ab alio: dicitur ergo esse in potentia obiectiva in ordine ad alterius potentiam, & per denominationem ab illa dicitur res possibilis. Relinquitur ergo, ens in potentia ut sic non dicere statum aut modum positivum entis, sed potius præter denominationem à potentia agentis includere negationem, scilicet quod nondum actu prodierit à tali potentia: ideo enim in potentia esse dicitur, quia nondum exiit in actu, & propterea etiam cum res creaturæ definit esse in potentia, non quia definit esse subiecta diuina potentie, & contenta in illa, sed quia iam non est tantum in illa, sed etiam ab illa, & in se ipsa. Hunc ergo statum excludebat illud in potentia.

Quid addat essentia in actu essentia in potentia.

V.

Secundo principaliter obseruandum est circa aliud extreum, scilicet ens aut essentiam in actu frequenter ab authoribus dici, essentiam in actu addere existentiam ipsi essentie. Qui modus loquendi, iuxta sententiam eorum qui affirmant, essentiam existentem non distingui ex natura rei à suo esse, intelligendus necessario est de additione secundum rationem, aut imprædictam. Nam, si sit sermo de essentia in actu respectu essentie in potentia, minus propriæ dicitur addere illi existentiam, quia additio realis non sit propriæ, nisi enti reali: nam a liquido entitatis habet cui additio sit: diximus autem existentiam in potentia nihil habere entitatis: non ergo ei sit additio propriæ loquendo: nisi fortasse secundum rationem, quatenus essentia in potentia obiectiva apprehenditur, per modum entis, propriæ que dicuntur essentia, ut actu ens, distingui per existentiam actualem à se ipsa, ut est in potentia. Unde si sit sermo de essentia in actu, nullo modo dici potest iuxta hanc sententiam, quod essentia existens addat existentiam supra essentiam in actu, quia essentia, quæ est ens actu, formaliter & intrinsecè includit existentiam: per illam enim constituitur ens actu, & distinguitur ab ente in potentia iuxta hanc sententiam, ut dictum est. Quapropter frequentius vtuntur illo modo loquendi authores, qui existimant, esse distingui ex natura rei ab essentia creaturæ, ut patet ex superius citatis, inter quos Aegidius quodlibeto 1. quæstione septima ait, esse imprimi essentie dum creaturæ fit existens. Quod dictum si intelligatur de essentia in potentia prout erat, vel potius cogitabatur ante effectu Dei, velet omnino falsum, vel imprædictum ac metaphoricum: quo modo enim potest actus imprimi ei quod nihil est? actus enim non imprimitur, nisi potentia receptiva: essentia autem sub ea consideratione non est in potentia receptiva, sed merè obiectiva. Igitur, ut illa locutio & similes aliquem verum sentitum habere possint, iuxta prædictam sententiam, necesse est intelligi de essentia in actu: quæ comparata ad esse, est potentia receptiva illius, non tamen est actualis essentia, nisi dura actu recepit actum essendi.

Ex hoc tamen necessario sequitur, quamvis essentia actualis non differat a potentiali nisi dum est, vel etiam quia est sub actu essendi: formaliter tamen ac praeceps non differre immediate in actu essendi, sed in sua entitate essentiali, seu in esse essentiae actualis. Hoc (inquam) necesse est dicere, distinguendo ex natura rei essentiam actuali ab existentia, tanquam realem poteriam ab actu. Quia ens in potentia obiectiva, ut ostendimus, est simili-
citer nihil, seu non ens actu: ergo quilibet actualis entitas per id formaliter, immediate ac praeceps differit ab ente in potentia, per quod est in suo genere entitas actualis, & definit esse potentialis: sed essentia actualis in esse essentiae differit ab essentia in potentia, ut per se notum est, & non differit formaliter ac praeceps per existentiam, sed per actualitatem illam quam in se habet, ab existentia distinctam, quia illam actu non habebat dum erat in potentia: ergo. Item, quia secundum illam entitatem actuali, est in potentia receptiva existentiae, in qua non erat prout considerata in sola potentia obiectiva. Prterea declaratur aperte in humanitate Christi, si supponatur existere per existentiam increata Verbi, quia nihilominus ipsa praeceps concepta est entitas actualis creata, & ideo etiam sic praeceps concepta differit a seipso ut erat ab aeterno in sola potentia obiectiva: & ideo concipiatur nunc ut proxime apta ad hoc ut vniatur Verbo, quod ante creationem non habebat: illa ergo humanitas, ut actualis entitas essentiae, differit a seipso in potentia per suam et entitatem essentiae creata, & non tantum per esse creatum Dei.

Quod declaratur amplius & confirmatur: nam si essentia & existentia sunt res diuersae, sicut essentia potest esse in potentia & in actu: ita existentia creata est in potentia & in actu: & sicut essentia non potest esse actualis, nisi coniuncta existentiae, ita neque existentia potest esse actualis nisi coniuncta essentiae, formaliter tamen & intrinsece non differit existentia actualis a seipso potentiali per essentiam, sed per suam actuali entitatem, quam actu non habebat, dum erat in potentia: idem ergo est de essentia, si secundum praeceps actualitatem essentiae ad seipsum in potentia comparetur. Similiter non solum essentia praeceps & existentia praeceps, sed etiam totum compositum ex esse & essentia, potest a nobis concipi, ut in potentia, & ut in actu, ut per se notum est: hoc autem ens in actu non distinguuntur ad quadratum a seipso in potentia, quia addit existentiam essentiae, nam in utroque statu includit existentiam proportionatam, sed differit per totam entitatem suam ad quadratum, quia nimur dum est in actu, habet actualitatem essentiae & existentiae, dum vero est in potentia, neutram habet.

Est ergo in vniuersum verum secundum principium supra possum, scilicet ens in actu, & ens in potentia distinguuntur formaliter immediate tanquam ens & non ens, & non tanquam addens unum ens supra aliud ens. Et consequenter etiam est verum, essentiam prout actuale ens distinguuntur immediate ab essentia potentiali per suam actuali entitatem actuali, sive ad habendam illam requirat aliam entitatem, vel aliud modum, sive non: est enim eadem ratio de essentia in actu, quae de quol beate in actu. Vnde, ut formaliter loquamur, & abstrahamus ab omni opinione, non est dicendum, essentiam actuali distinguunt a potentiali, quia habet existentiam: nam, licet id etiam possit verificari, ut formaliter & proxime, aut radicaliter & remote, iuxta varias opiniones tamen formalissime & immediate in omni sententia separatur essentia actualis a potentiali, per suam actuali entitatem, quam habet in ratione essentiae realis.

SECTIO IV.

An essentia creature constituantur in actualitate essentiae per aliquid esse reale, indistinctum ab ipsa, quia nomen habeat, & ratio nem existentiae.

Iximus de essentia creature ut possibili & ut in actu, & de distinctione earum qualis sit: superest dicendum de esse, que essentia in actu formaliter constituitur.

Dico ergo primo: Essentia realis, quae in se est aliud actu: distinctum a sua causa, constituitur intrinsece aliquo esse reali & actuali. Hoc sequitur aperte ex dictis, nam omnis entitas realis constituitur aliquo esse reali, cum ens ab esse dicatur, & ens realis ab esse: ergo dum entitas realis definit esse potentialis, & sit actualis, necesse est ut aliquo actuali esse reali constituitur. Rursum essentia actualis realis in suo genere est verum & actuale ens reale, differens iam ab ente in potentia, ergo necesse est illam formaliter constitui in tali actualitate aliquo esse reali actuali, ei comunicato per efficientiam aliquam.

Dico secundo: Hoc constitutus non sit per compositionem talis esse cum tali entitate, sed per identitatem omnium odam secundum rem. Probatur primo ex dictis, quia essentia actualis differit a seipso potentiali immediate per suam entitatem: ergo per illam habet illud esse actuali, per quod constituitur, &c. Secundo declaratur in hunc modum, nam vel essentia actualis distinguuntur ex natura rei ab existentiae vel non. Si non, manifestum est, nullum habere esse distinctum, quo in tali actualitate constituitur. Sive vero distinguuntur: ergo etiam distinguuntur ex natura rei esse essentiae actualis ab esse existentiae actuali: ergo esse essentiae actualis non distinguuntur ex natura rei ab actuali essentiae, alioquin in infinitu procederetur: ergo in omni opinione illud esse, quo constituitur essentia actualis ut sic, non potest esse distinctum ex natura rei ab ipsa.

Propria questionis resolutio.

Dico tertio: Illud esse, quo essentia creature formaliter constituitur in actualitate essentiae, est verum esse existentiae. Dux propositiones precedentes prout a nobis propositae sunt, communes sunt in omni opinione, sive teneamus existentiam distinguiri ex natura rei ab essentia, sive non: hac autem tertia admittitur quidem, immo necessario alteratur ab his qui non distinguunt existentiam ab actuali essentiae: ab his vero qui oppositum sentiunt, frequentius negatur. Imo, si consequenter loquantur, non video qua ratione possint eam admittere. Probatur autem hoc assertio variis modis. Primo, quia hoc esse praeceps sumptum satis est ad veritatem huius locationis de secundo adiacente. Essentia est: ergo illud esse est vera existentia. Consequenter est clara, nam iuxta communem significacionem & conceptionem hominum, est, de secundo adiacente non absoluiri a tempore, sed significari actu esse in rerum natura, quod omnes intelligimus nomine existentiae, seu per esse existentia. Dices, de actuali essentia semper vere dici, est, non tamen formaliter ob actualitatem essentiae, neque ob illud esse, quo in tali actualitate formaliter constituitur, sed quia nunquam habet hoc esse absque existentia, tamen distinguita a tali esse seu actualitate essentiae. Contra hanc autem responsionem, probatur antecedens rationis factus: nam per hoc esse essentiae actualis formaliter ac praeceps sumptum talis essentia est ens in actu, & distinguuntur ab ente in potentia: ergo ex vi illius

Willius esse talis essentia est: recte enim infertur: est ens actu, ergo est: quia esse ens actu non diminuit rationem entis: quam includit verbum est. Vnde, etiam si demus, hoc esse essentia actualis pendere ab ulteriori termino, seu actu tanquam a conditione necessaria, vel ab aliquo huiusmodi, nihilominus tamen illud esse ipsum formaliter constitutus ens actu, & distinguere illud ab ente in potentia: ergo ex vi illius vere & absolute dicitur res esse: sicut accidens ex vi sui esse dicitur esse ens actu, & absolute esse, quauis illud esse requirat inherentiam in subiecto, ita ut sine illa naturaliter esse non possit.

Secundo argumentor tam simpliciter quam ad hominem, nam huic esse actualis essentia conuenient omnia qua tribui solent existentia, immo & illa omnia, propter quae authores prima & secunda essentia existimant, existentiam distinguunt ex natura rei ab essentia, ergo est verum esse existentia. Antecedens probatur, nam primo hoc esse essentia actualis non est aeternum sed temporale, nam visu supra ostensum est, creaturæ nullum esse reale ab aeterno habuerunt, sed esse essentia prout distinguuntur ab existentia dicitur esse aeternum, quod non potest esse verum nisi de illo esse potest: ergo esse actualis sicut temporale est, ita etiam est vera existentia. Deinde, hoc esse conuenit creaturæ contingenter seu non necessario, quandoquidem & priusquam fieret illud non habuit, & potest, postea quam illud habet, illo prorari: sed ista sunt conditiones existentia, propter quas maxime censetur distinguere ab essentia, nam essentia dicitur non conuenire ei contingenter, sed necessario, & inseparabiliter: ergo hoc esse actualis essentia habet conditiones existentia. Dices, si haec ratio efficax, non solum concludit, quod hoc esse sit existentia, sed etiam quod sit distinctum ab essentia: Respondeatur, in opinione aliorum ita concludit, nam iuxta nostram sententiam, potius concludi, non recte probari illustrationibus existentiam distinguere ex natura rei ab essentia, de quo plura inferius: Vnde viterius huic esse actualis essentia conuenit, ut conferatur creaturæ per efficientiam creatoris, sed per efficientiam proxime conseritur esse existentia: in hoc ergo etiam conuenit hoc esse cum existentia. Denique nullatenus potest excogitari conditio necessaria ad esse existentia, quae non conueniat huic esse. Nisi forte aliquis perendo principium, dicat, vnam ex conditionibus requisitis ad existentiam esse, ut distinguatur natura rei ab actuali essentia, quod sane absurdum dicitur: nunc enim inquirimus conditiones, quibus cognoscere possumus, quid existentia sit, & cur sit ab essentia distinguenda. Eset ergo voluntaria petitio principii, inter conditiones necessarias ad esse existentia ponere huiusmodi distinctionem. Eo vel maxime, quod distinctio cum sit negatio vel relatio quodam non est conditio per se requiri ad esse rei, sed est quid resultans ex tali esse rei. Non est ergo distinctio ponenda inter conditiones necessarias ad esse rei, sive essentia, sive existentia in reliquo autem nulla fangi potest conditio, quae constitutus, esse reale in esse existentia, quae non reperiatur in esse actualis essentia. Est ergo hoc verum esse existentia.

Tertio declaratur hoc ipsum ex propria ratione existentia, nam esse existentia nihil aliud est, quam illud esse, quo formaliter, & immediate entitas aliqua constitutur extra causas suas, & definit esse nihil, aincipit esse aliquid: sed huiusmodi est hoc esse, quo formaliter & immediate constitutur res in actualitate essentia: ergo est verum esse existentia: Maior videatur esse per se nota ex ipsis termini significacione, & communis omnium conceptione. Item ex immediata & formalis oppositione supra declarata inter ens actu, & ens in potentia, nam ens aequaliter est quod existens, alioquin dari posset me-

diun inter ens possibile & ens existens, quod tamen in intelligibile est: ergo illud esse, quo formaliter constitutur ens actu in se & extra causas, est etiam esse quo constitutur existens: ergo illud esse est verum esse existentia. Item quia huiusmodi esse, si per possibile vel impossibile intelligatur, manere absque quolibet alio esse distincto, est sufficiens ad distinguendum entitatem actualis a possibili: & consequenter ad constitutum illam in novo ac temporali statu, quem ab aeterno non habet, & ad terminandam actionem agentis, seu ad fundandam habitudinem & dependentiam realem a causa efficiente: ergo huiusmodi esse quo res formaliter constitutur actu extra causas, est existentia. Minor autem propositione scilicet, quod illud esse, quo intrinsece & immediate essentia possibilis intelligitur fieri essentia actualis, constitutus essentiam extra causas, seu extra nihil, ferè est per se nota ex terminis, quia per illud esse est aliquid in actu. Est etiam demonstrata ex principiis positis, quia ostensum est, per hoc esse formaliter constitutus essentiam extra possibiliter quia ab aeterno habeat nostro modo concipiendi: nam educi ut sicut a possibilitate, & extra causas constitui, idem sunt.

Nec refert, si quis dicat, hoc esse actualis essentia VII. pendere ab alio esse distincto, quod ab aliis appellatur *occurredit* actualis existentia, tum quia, licet admittamus obiectum. hanc dependentiam, illa esse non potest in genere causa vel termini formalis intrinsece constituentis essentiam in ratione essentia actualis, nos autem locutus sumus de esse sic formaliter & intrinsece constitutente actualitatem essentia, & de illo ostendimus habere veram rationem existentia. Assumptum probatum est a nobis, quia ostendimus, illud esse, quo essentia in actualitate essentia constitutur, non potest esse ex natura rei distinctum ab ipsa: si ergo illud aliud esse, quod ab aliis vocatur existentia, est distinctum ex natura rei ab actualitate essentia, non potest illam formaliter constituere in tali actualitate: si ergo aliqua est dependentia actualis essentia a tali existentia, non erit ut ab intrinseco constitutio formalis, sed ut ab alia causa vel conditione necessaria. Præterea quia, si haec ratio attente ponderetur, probat, nullam dari existentiam ita distinctam ab esse actualis essentia, & si fortasse datur aliqua conditio vel terminus aut modus necessarius, ut talis essentia actualis existat, illam non esse nec vocari possit existentiam, sed subsistentiam, vel inherentiam, nisi tota haec controversia ad quæstionem de nomine reuocetur. Quia vero magna ex parte hinc pendet intelligentia totius huius quæstionis, directe & ex professo declarandum hoc est & probandum in sequenti sectione.

SECTIO V.

Virum præter esse reale actualis essentia sit aliud esse necessarium, quo res formaliter & aequaliter existat.

Declaratur munus existentia.

Certum est apud omnes, existentiam esse, quo formaliter & intrinsece res est actu existens, quamquam enim existentia non sit proprie & in rigore causa formalis, sicut neque subsistentia aut personalitas: est tamen intrinsecum & formale constitutum sui constituti, sicut personalitas est intrinsecum & formale constitutum personæ: sive hoc sit per compositionem sive absque illa, nam constitutio latius patet quam compositione, ut Theologici latius tradunt in parte quæstio. 40. seu in 1. distincto. 26. & 33. hoc autem constitutum per existentiam,

litate distincta ut esse possit, & hanc vocant existentiam.

Resolutio.

Descendum tamen est, essentiam realem, & a qua-
lem posse quidem naturaliter postulare mo-
dum subsistendi, vel inhaerendi, ut sit: hunc tamen
modum seu terminum ultiorum non esse existen-
tiam ipsius essentiae, nec posse prater hos modos au-
tem terminos excogitari alium, qui & sit distinctus ex
natura rei ab essentia actuali, & sit vera existentiae-
ius. Probatur facile discurrendo per singulas es-
sentias & modos earum. Et incipiendo a clarioribus,
forma accidentalis prater entitatem actuali-
bus essentiae, includit actualiem unione seu in-
haerentiam ad subiectum, quam esse ex natura rei di-
stinctam ab entitate forma accidentalis satis deca-
rauit mysterium Eucharistiae, in quo separata est &
destruta actualis inhaerentia, conservata entitate
accidentis. Sicut etiam idem mysterium ostendit
actuali inhaerentiam esse extra essentiam ac-
cidentis. Hoc autem inhaerentia non est esse existen-
tiae accidentis: quis enim hoc vnuquam dixit? Nam in
sacramento altaris non creatur nouum esse existentiae,
quo accidentia conservata existant, ut omnes se
Theologi docent; retinente ergo accidentia conservata
existentiam, quam habebant in pane, & non ren-
tinent inhaerentiam: non est ergo inhaerentia existen-
tiae accidentis, sed modus quidam illius, quo media-
te illa existentia naturaliter penderet & conservatur a
subiecto, quam dependet Deus supplet in acci-
dente separato. Idemque est proportione servata in forma
materiali respectu materiae, & in materia respectu for-
malis, ut latius dicemus inferius.

II. Rursus in omni opinione necesse est ut existentia
rei creatae pendeat ab existentia alicuius rei, sicut in
genere causa efficientis. Quod si res creata existens
imperfecta sit, vel incompleta in genere entis, ne-
cessa est, ut tota entitas actualis, & ipsa etiam existen-
tia talis rei, pendeat ab alio, vel tanquam a subie-
cto, vel tanquam a sustentante, vel tanquam ab v-
nione cum alio, vel tanquam ab ultimo termino
completæ entitatis. Probatur inductione, quæ fieri
potest variis exemplis, iuxta varias sententias: sic e-
niam humanitas Christi, & existentia creata eius pen-
det à Verbo ut a sustentante, & ab Incarnatione tan-
quam ab unione, qua coniungitur Verbo: sicut etiam
humanitas Petri, & existentia eius penderet à subsisten-
tia tanquam ab ultimo termino complete substanti-
am: sicut etiam linea quantumvis concipiatur actu
existentis dici potest pendere à punto tanquam à ter-
mino suo. Unum vero exemplum est fere extra om-
nem controversiam: nam forma accidentalis secum
affert suam existentiam, quæ existentia naturaliter
penderet a subiecto ut a causa materiali, & ab unione
seu inhaerentia in subiecto a modo, quo mediante,
sustentatur a subiecto (et quod certius est) forma
substantialis materialis, secum affert suam existentiam,
quæ naturaliter penderet a materia ut a causa ma-
teriali. Ratio vero generalis est, quia omne ens, quod
in suo ordine imperfectum & incompletum est, po-
test pendere ab alio ente, vel ut a causa intrinseca,
vel ut ab extrinseca, prout natura eius fuerit ac-
commodata: hoc enim nullam repugnantiam in-
voluit: & alioqui consentaneum est imperfectio-
ni talis entis. Quod si in entitate existentiae actualis hoc
facile admittitur, & sine controversia non est, cur
in entitate existentiae negetur, cum illa etiam im-
perfecta, & imbecillis ad se sustentandum esse pos-
sit, ut evidenter constat in omni existentia acci-
dentiis.

Punctus controversiae.

III. Ex his ergo recte concluditur, essentiam actuali-
am ut sic, etiam in suo intrinseco & formaliter
esse includat esse existentiae, ut probatum est, ni-
hilominus posse naturaliter indigere aliquo ultiori
termino, vel modo, aut unione, ut in rerum na-
tura existat, vel simpliciter, vel connaturali modo,
ut evidenter declarat, & confirmat discursus fa-
etus, & exempla a ratione in eo adducta. Hinc ergo
nata est quæstio proposita, dicunt enim aliqui,
etiam in essentia per suum esse reale existentia sit verum
actuale ens, nihilominus indigere alia ultiori actua-

litate in talis actualitate seu entitate actuali: ergo non constituitur formaliter & intrinsece in ea a-
ctualitate per subsistentiam. Antecedens supponit
ex mysterio Incarnationis & ex his que dicemus
infra de natura & subsistentia. Consequens vero
probatur primo, quia idem numero constitutum
non potest conservari destrutto intrinseco & for-
maliter constitutio, sicut non potest manere eadem
persona ablata personalitate, etiam si maneat eadem
natura. Secundo à simili, nam recte probamus for-
maliter constitutum accidentis in ratione entis ina-
gnoscere.

Assertio præcipue intenta persuadetur.

Vpereft ut probemus alteram partē à nobis præcipue intentam, scilicet, præter actualē entitatem essentię & illud esse quod in ea constituitur, quodque ab ipsa in re non distinguitur, & præter modum substantia, vel inhærentia, non dari aliud esse existentia ex natura rei distinctum ab his. Sufficiens autem probatio huius veritatis esse viderur, quia omnis alia entitas, vel modus realis, est superflus & sine probatione confitetur: cur ergo est multiplicandus? Antecedens declaratur, quia rationes quæ afferuntur ad probandam huiusmodi existentiam distinctam, vel probant solum de substantia in natura substanciali, & inhærentia inaccidentalē, vel sunt omnino inefficaces, quia supponunt nescio quod esse essentia eternum creaturæ, quod re vera nullum est. Quapropter illæ rationes quæ probarent esse essentia actualē & temporaneum distinguunt ex natura rei ab essentia creaturæ, quod nullus afferere potest, qui res, quæ his verbis significantur, mediocriter concipiatur.

Et hinc fatis etiam constat, huiusmodi entitatem vel modum esse superfluum. Primo quidem, quia si esset aliqua eius necessitas vel virilitas, posset aliqua probabilitate declarari ac suaderi. Deinde, quis quæso est formalis effectus talis entitatis seu modi, propter quem natura sua à Deo tribuatur? Non enim esse potest, ut essentia fiat ens actualē, & extra causas suas constitutur: hoc enim formaliter habet per esse essentia actualē, ut saxe probauimus. Neque etiam ut entitas essentiæ actu sit per se, vel in alio: nō hos modos essendi habet per substantiam vel inhærentiam: quid ergo confert alia existentia? Dices, confert existere seu constituit formaliter essentiam non in ratione essentiæ, sed in ratione existentis. Sed haec est petitio principii, aut idem per idem declarare: hoc enim est quod inquirimus, quia additum existere ultra esse actualē extra causas, communicatum per effectum causæ efficientis, quo vere constituitur essentia in ratione entis in actu, cum supponamus non esse sermonem de substantia, vel inhærentia: & similiter inquirimus, quid addat existere supra ens actu extra causas, supposito quod non additum esse substantiam, vel inhærentiam. Quia ergo nulla ratio realis distincta à prædictis concipi potest, concludimus, ens actu existens eandem rem & rationem formalem significare: ideoque fingi non posse esse existentia, distinctum ab illo esse, quo unaquaque res in actualitate sua essentiæ constituitur.

Atque hinc vltius inferimus, huiusmodi entitatem existentiæ dicto modo distinctam non solum superflua esse, sed plane impossibilem. Primo quidem, quia hæc entitas non ponitur ut à Deo extrinsecus addita ad maiorem aliquam rerum perfectionem, sed ut connaturalis & debita à omnino necessaria, ut res sit extra causas suas. Si ergo necessaria nō est, non est etiam hoc modo possibilis, quia natura nos amat, neque postulat quod superfluum est. Secundo & à priori, quia vbi effectus formalis nullus est, vel non est possibilis, neque forma est possibilis: hic autem nullus est effectus formalis, quem talis entitas dare posset. Quod patet facile ex dictis, quia neque ens actu, neque esse tali modo, scilicet in se vel in alio, prouenire potest formaliter à tali entitate: præter hos autem effectus formales non potest alius excoigitari conueniens enti creato, ut ens creatum & existens est.

Et in hoc cernitur aperta differentia inter substantiam & existentiam illam, que fingitur distincta ab essentia actuali, nam de substantia facile declarari potest effectus formalis propter quem est necessaria: non enim ponitur, ut constituat naturam substantiam.

X.

XI.

XII.

XIII.

Et non est inhærentiam, quia ablata inhærentia, conseruatur idem numero accidentis in ratione entis in actu idem ergo est in presenti. Igitur in hoc sensu non potest vere dici modus substantia, esse ipsum esse existentia naturæ substancialis.

Alio vero sensu potest quis ita loqui, nimirum, quia entitas actualis essentiæ substancialis non potest in rerum natura existere sine tali modo: & quod proper hanc causam illud esse, quo essentia intrinseca constituitur ens actu, non vocetur esse existentia, sed essentia tantum, quia per se non sufficit ad constitutandam rem existentem, sufficit tamen ad constitutandam essentiam rei, terminus autem seu modus substantia vocetur esse existentia, quia compleat entitatem rei, & illo positivo, sufficit ut res existat. Et hic quidem dicendi modus solum est diversus à nostra sententia in vñ terminorum: nos enim hoc præcipue contendimus, & in hoc totam rem sitam esse existimamus, quod in entibus creatis, præter aequalē entitatem essentiæ, & modum existendi per se vel in alio, non figuratali aliud esse existentia distinctum ex natura rei ab entitate actuali essentiæ, & à modo per se existendi vel inhærendi alteri: quod iam nobis concedit illa sententia illo modo explicata. Displicet tamen valde ille modus loquendi. Primo proper abusum terminorum, quia per esse existentia nemo intelligit omnem id, sine quo actualis rei id est, conseruari non potest, sed quod formaliter huiusmodi entitas in ratione entis in actu, & extra suas causas constituitur: ergo licet actualis entitas essentiæ substancialis non possit esse sine substantia, si per illa formam non habet quod sit extra causas, non potest dici quod per illam existat: & consequenter neque illa potest existentia appellari.

Secundo, quia alia substantia accidentis dicendum est existentia accidentis, quia sine illo non potest natura rite existere. In materia potest appellari existentia formæ pendentis ab ipsa in esse, & forma materia. Et amplius, si consequenter ipsi loquantur, debent essentiam actualem appellare existentiam suæ substantia, quia substantia nō potest existere sine natura quam terminat, & à qua pender. Si ergo hæc omnia neganda sunt, solum quia illa dependentia in existendo non est ut à formaliter constitutuo entitatis actualis, eadem ratione negandum est, substantiam esse existentiam illius naturæ, quam terminat.

Tertio, quia saltem supernaturaliter conseruatur natura substantia ab ipsa in esse, & patet in mysterio incarnationis. Dices, conseruari quidem sine propria, non tamen aliqua alia existentia, quæ vim propriæ supplet: quia poterit etiam appellari existentia naturæ. Sed contra hoc est: tum quod adhuc est sub controverbia, an possit creatura natura conseruari sine illa substantia tam propria, quam aliena: & Caietanus cum aliis tenet, posse: & est probabile ut postea videbimus, tum etiam quia, quamvis abla propria substantia, alia substituatur locellus, semper natura manet eadem numero in ratione talis existentis, quod esse non potest, si formaliter existeret per substantiam: quia varia formaliter constitutuo necesse est constitutum variari.

Quarto, quia substantia ita se habet ad naturam substantiam, sicut inhærentia ad naturam accidentalem: nam per se & in alio cum proportione sumpta opponuntur inter se, & versantur suo modo circa idem divisum: vnde sicut actualis inhærentia est modus existentia naturæ, ita actualis per se, quæ est propria substantia, est modus naturæ existentis: non potest ergo recte appellari existentia eius. Nec video quia ratione moucantur, qui si loquuntur, nisi ut verbis saltem defendant, existentiam distinctum ex natura rei ab essentia, cum in re solum de substantia ita sentiant.

substantiale in ratione entis in actu, sed ut entitatem eius ita compleat, & terminet, & reddat illam ita in se & per se & existentem, & qualislibi sufficientem ad sufficiendum intrinsece suum esse, ut reddatur incapax aliena substantiæ, vel unionis ad illam ut per eam in suo esse sufficiatur: sicut & contrario in forma accidentaliter facile etiam declaratur effectus quasi formalis, quem inherenteria habet in essentia formæ accidentalis, qui non est illam constitutere in ratione entis in actu, sed alicui vnius à quo substantetur. At vero de existentia declarari non potest, quem effectus formalem habent circa essentiam, nisi constituerent illam in ratione entis in actu, qui tamen effectus non potest formaliter & intrinsece esse ab existentia, qui sit entitas distincta ab ipso ente, seu essentia quia in actu constitutetur ut ostendit, & iterum inferioris probabitur, & ideo licet facile intelligatur modus ex natura rei distinctus ab essentia accidentali, quia sic substantia vel inherenteria, non tamè qui sit existentia, & tam à substantia vel inherenteria, quam ab actu essentia distinguatur.

Satisfit obiectione contra dicta.

XIV. Sed obiicit quidam, nam videtur totus hic discursus supponere, totam actualitatem essentiaæ prouenire formaliter ab existentia, quod tamen falso sum est, quia intra latitudinem essentiaæ inferior gradus est actualitas respectu superioris: & forma est actualitas respectu materiæ, non per existentiam, sed per existentem essentiaæ, quoniam existentia est conditio sine qua non, ut actus illam. Et declaratur amplius, nam aliud est hominem esse, aliud est hominem rationalem esse, & animal esse. Primum habet ab essentia, secundum ab entita, & essentiaæ, & in utroque est sua actualitas proportionata.

XV. Ad obiectionem respondeo esse ratiocinationem in voce actualitatis seu actu, potest enim sumi vel ut opponitur potentia obiectio, vel ut respicit potentiam receptionis: nos loquimur de actualitate in priori sensu, in quo verissimum est, omnem actualitatem entis intrinsece ac formaliter prouenire ab esse existentia, quia ens actu formaliter idem est quod existens. Obiectio autem procedit in posteriori sensu: forma enim est actualitas materiæ, ut actus in illa receptus: differentia autem solum secundum rationem est actu generis, quia concipiatur actus in illo recipere: inter gradus enim superiorem & inferiorem, non potest esse habitudo realis actu & potentia, cum in re actualiter non distinguantur. Actualitas autem prior sensu entitatis ita comparatur ad actu posteriori seu formalem, ut interdum re ipsa distinguantur: interdum sola ratione: est enim actualitas illa transcendentia, & participatur non solum ab actu formaliter, sed etiam a potentia receptionis, cuius entitatis actualitas realiter distinguuntur actualitas formæ: in ipsa autem forma esse actu materialiter, saltem aptitudine, & esse tale ens actu sola ratione distinguuntur, quia uno conceperit explicatur propria habitudo ad potentiam receptionis, quæ non explicatur per alium. Atque ita non solum verum est, ens actu distinctum, enti in potentia constitui formaliter & intrinsece per esse existentia, sed etiam est verum omnem formalem actualitatem, vel potius actualitatem ut sic dicam, sicut prouenire ab aliqua existentia actuali partiali, ita prouenire ab aliqua existentia, nam forma non actu materialiter, nisi ut ipsa est talis actualis entitas, quod habet per seum esse existentia. Ad confirmationem respondeo, quod secundum remedium est hominem esse, & hominem esse hominem, si in utroque propositione esse dicat actu, & non solum aptitudinem, aut veritatem propositionis. Et similiter re ipsa idem est hominem esse hominem, & esse rationalem, vel animal, &c. quia hec omnia in

re idem sunt. Quapropter ab eadem actualitate & ab eadem re hec omnia prædicta sunt utrum, siue illares vocetur essentia actualis, siue esse actualis eius, solum quæ per rationis præcisiones, & compositiones hæc omnia distinguuntur. Non est ergo in utroque nisi unum esse, quo constituitur ens actu, & illud plenum est esse existentia.

SECTIO VI.

Quæ distinctione posuit inter essentiam & existentiam creatam interuenire, aut intelligi.

Excluditur distinctione realis inter actualem essentiam & existentiam.

Sea quæ diximus, fatis à nobis probata sunt, non est difficile ex eis colligere quid sit in propria questione, & de opinionibus sectione primæ relata sentiendum. Dicendum est enim proposito, essentiam creatam in actu extra causas constitutam non distinguere realiter ab existentia, ita ut duas seu entitatis distinctas. In hac conclusione suppono significationem terminorum, & distinctionem iam declaratam de essentia in potentia velim. Suppono etiam, non esse sermonem de substantia vel inherenteria: sed de proprio esse existentia. Probari igitur potest conclusio sic exposta ex Aristotele, qui ubique ait Ens adiunctum rebus nihil eis addere, nam idem est ens homo quod homo, hoc autem cum eadem proportione verum est, dicitur potentia & in actu, ens ergo actu, quod est proprie ens, idemque quod existens, nihil additum, seu existentia & actualis ex essentia Aristotelis, quia loquitur 4. Metaph. cap. 2. lib. 5. cap. 7. lib. 10. cap. 4. Quam inveniatur in utroque eisdem locis, reprehendens Avernum.

Sed præcipue demonstratur ratione, quia talis entitas adiuta actuali essentia, nec potest illi formaliter conferre primam (ut ita dicam) actualitatem seu primam rationem entis in actu, qua separatur & distinguuntur ab ente in potentia: neque etiam potest esse, necessaria sub aliqua ratione causa, proprie vel reductivæ, ut essentia habeat suam entitatem actuali essentia: ergo nulla ratione sibi potest talis entitas distincta. Consequens est, cuidens sufficienti partium enumeratione, quia neque haedus excoxitatum est, nec excoxitari certe potest aliquid munus talis entitatis. Primum autem membrum partitionis posuit, & admittitur ab omnibus authoribus, etiam ab illis, qui existentiam ab essentia realiter distinguunt: & est plane cuidens ex ipsa fere terminorum declaratione iam factis tradita in suppositionibus positis: repugnat enim, entitatem constitui in esse entitatis per aliquid à se distinctum.

Quod amplius in hunc modum demonstro, nam omnis forma, realiter distincta a potentia, quam aequaliter, componit cum illa unum compositum. Vnde talis actus potest dici causa formaliter, vel respectu compotiti, vel respectu potentiae seu alterius quasi partis componentis, si absque tali actu vel forma esse non possit. Respectu igitur compotiti optimè & verisimile dicitur talis actus formaliter & intrinsece constitui illud, non tamen potest omnino constitui ab illo, sed necessario includitur in illo, & distinguuntur ut pars à toto, quia talis actus non potest esse am partem, seu aliud compotens. Atvero si comparetur actus ad aliam rem vel potentiam cuius est actus, non potest intrinsece, & formaliter constitui propriam entitatem eius, quia illa entitas nos

non est composita, sed simplex: alioquin non esset altera pars componens, sed totum compositum, quod in reali compositione ex rebus distinctis proorsus repugnat. Item alioquin constaret illa entitas, seu pars quae incepit actum, ex illo actu & aliqua alia re, de qua rursus inquiram, an constituantur intrinsece & formaliter per illum actum: nam si hoc affirmetur, procedamus vterius in infinitum: si vero negetur, concludatur intentum, nimirum, potentiam proprie componentem cum actu realiter distincto, non posse intrinsece & formaliter constitui per ipsummet actum cum quo componit. Atque ita cum sit ultima resolutione ad prima seu simplicissima componentia, necessetur illa entitas que ad alterum comparatur ut potentia, non constituantur intrinsece & formaliter in sua entitate per alteram, quae est actus, licet fortasse illam postuleret ut sit, sicut materia postulat formam. Sic ergo philosophandum esset de entitate essentiæ, & entitate existentiæ, si essent distinctæ: componenter enim unum, verbi gratia hoc existens, respectu cuius essentia se haberet ut actus intrinseco & formalis, tamen respectu entitatis essentiæ nullo modo posset intrinsece illam constitueret aut coponere, quia una ab alia distinguishingetur, ut entitas simplex al entitate simplici. Nec dici potest, quod entitas essentia sit concepta & distincta non sit actualis, quia alias non componeret realiter, quia entitas in potentia obiectu non facit realem compositionem cum actu. Sic ergo aperte constat, entitatem existentiæ distinctam ab entitate essentiæ non posse requiri ut intrinsece constituit ipsam entitatem essentiæ in sua propria actualitate.

Alterum autem membrum, scilicet, talem entitatem distinctam non requiri in aliquo alio genere causæ, ut ipsa entitas essentiæ possit esse in rerum natura, satis (ut existimo) probatum est in superioribus, cum ostendimus, præter esse essentiam actualis, & modum subsistentiæ, vel inherenteriæ, nullam esse necessitatem alterius existentiæ. Vel certe ostendetur nobis aut declaretur, quæ sit ista causalitas, & ad quod genus reuocetur. Dicunt aliqui illam entitatem esse conditionem necessariam, sine qua entitas essentia in rerum natura permanere non potest. Sed in primis hæc responsio, quæ facile dicitur, non solum in hac, sed etiam in aliis multis questionibus, non est admittenda, nisi & sufficiens ratio necessitatis reddatur, & modus vel causalitas talis conditionis declaretur: alioquin posset aliquis plures conditions huiusmodi ad effectum aliquæ gratia postulare, eo quod non posset maior ratio de una quam de pluribus tribui. Cum ergo in superioribus ostensum sit, nullam esse utilitatem, nedum necessitatem, ob quam hæc entitas multiplicetur, gratis dicunt esse conditionem necessariam: & quia facilitate dicitur, reuici debet. Addo vterius ex superiorius dictis, quod licet illa entitas esset conditio necessaria, non posset propter ea applicari proprium esse existentiam ipsius essentiæ actualis, quia non constitueret illam in ratione entis in actu. Alioquin omnis alia conditio, autres, sine qua non posset in rerum natura permanere ipsa essentia, dicenda esset existentia eius, quia non est maior ratio de hac quam de ceteris. Ad hæc, esto illa entitas sit conditio necessaria ex natura rei, cum non sit causa formalis actualis entitatis essentiæ, cur non poterit saltem de potentia absoluta permanere & conservari in rerum natura entitas essentiæ in actualitate sua, ita ut sit vere ens actu, absque illa entitate vel conditione necessaria, quam vocant existentiam? seclusa enim causalitate formalis extrinseca, nulla implicatio afferri potest. Quod si hoc potest facere Deus, ergo tunc actualis entitas essentiæ habet proprium & intrinsecum esse actualis, quo est in rerum natura, & extra causas suas. Quid autem aliud est existere quam ita esse? Illa ergo alia entitas non est simpliciter ne-

cessaria ad existendum: ergo re vera non est existentia.

Diciverò tandem potest, duplicum esse respectu cause formalis: unus est ad compositum quod constituit, & hoc modo esse verum, entitatem existentiam non esse causam formalem entitatis actualis essentiæ: & hæc potest dici causa formalis intrinseca, quia intrinsece componit suum effectum. Habet autem alium respectum causa formalis ad subiectum quod informat, quia, si informando vel actuando illud cōfert ad esse eius, restat dici potest formalis causa illius, & ad hunc modum in rebus naturalibus forma non tantum est causa composita, sed etiam materia. Atq; eodem modo dici potest entitas existentia esse causa formalis entitatis essentiæ, quia constitudo cum illa ens existens, actuat illam, & ita formaliter facit illam permane in esse. Et reddi potest ratio proportionalis, quia sicut materia est pura potentia in ordine ad actum formalem, ita essentia creaturæ est pura potentia in ordine ad existendum, & ideo sicut materia requirit formam ut sit, quamvis non componat illam, sed cum illa, ita essentia requirit entitatem existentiæ ut sit, quamvis non componat illam, sed cum illa.

Atque hic modus respondendi & declarandi hanc sententiam est minus improbabilis quam cæteri. Sed re vera habet easdem difficultates, & nullam sufficiemt rationem reddere potest, cur sit necessarius ille actus formalis, si necessarius non est ut intrinsece constituant ens actu & extra causas. Itaque facile admittimus illam distinctionem cause formalis in bono sensu, iuxta superioris dicta de causis. Verissimum etiam est existentiam non posse esse causam formalem intrinsece confituentem actualem entitatem essentiæ. Hinc tamen concludimus, nullum posse assignari constitutum, propter quod talis entitas necessaria sit: & consequenter inferimus, non posse esse necessariam ut actum formalem, quasi aduenientem essentiæ & componentem cum illa quidpiam aliud. Prior illatio probata est in superioribus, nam constitutum intrinsece per existentiam non posset esse nisi existens: existens autem & ens actu, id est, non in potentia idem omnino sunt. Si ergo illa entitas non est necessaria ad constitutum intrinsece ens actu, non est etiam necessaria ad constitutum intrinsece ens existens: nullum ergo proximum constitutum assignari potest, propter quod necessaria sit. Atque hinc etiam patet posterior illatio, nā forma per se primo est propter compositum & hinc consequenter esse potest necessaria propter alteram partem componentem, si illa talis sit ut extra compositum esse non possit. Si ergo nullum est compositum propter quod formalis actus distinctus necessarius sit, non potest esse necessarius propter alteram partem componentem.

Præterea hinc constat, falsum assumi in proportione assumpta in superiori ratione, nam licet essentia creaturæ priusquam fiat, dici possit esse in pura potentia obiectua ex parte sui, tamen essentia illa utriam est actualis entitas per effectuonem sua causæ, non est in se & ex parte sua pure potentia in ordine ad esse, sed intrinsece, & omnino identice habet aliquid esse reale, & actuale, quod esse est vera existentia, cum constituant formaliter & intrinsece entitatem extra suam causam, quæ omnia in superioribus probata sunt: ergo sine illo fundamento dicitur, illam entitatem pendere ab alio actu formalis & distincto ut sit. Maxime quia rationes, quibus probari solet necessitas existentiæ distinctæ, omnes fundantur in hoc quod esse actu non est de essentia creaturæ, cum possit illa essentia intelligi in sola potentia obiectua ex parte eius, & effectuua ex parte creatoris: ergo, si iam supponitur aliquod esse actuale & entitatiuum, quo illa essentia est extra potentiam obiectuum, nulla superest ratio ob quam alius a-

Etus formalis requiratur distinctus a priori esse, cum etiam illud esse actuale non possit esse de essentia creaturae. Cumque ipsam et entitas existentiae possit esse interdum in potentia, interdum in actu, & consequenter etiam de illa necesse sit fateri, non esse de essentia eius actu existere, neque actu constitutere rem existentem, quam rationem latius vrgibimus soluendo argumenta, & alia in contrarium retorquendo.

VIII.

Præterea hic etiam habet locum ratio facta, quod saltem per diuinam potentiam possit conservari actualis entitas essentiae, sive illo vteriori alio actu formalis, quia licet Deus non possit supplere causam formalem intrinsecum componentem, potest tamen supplerre dependentiam vnius partis componentis ab altera, etiam si illa actus formalis sit. Sicut licet non possit supplere causam materialis ut intrinsecum componentem, potest tamen supplerre dependentiam formæ vel accidentis a causa materiali, ut latius in superioribus dictum est. Si autem Deus conservet essentiam actualem sine vteriori actu existentiae distincte, illa entitas sic conseruata est vere existens, & consequenter, quidquid illi addi fingitur, non potest veram rationem existentiae habere, & sine causa dicitur esse naturaliter necessarium ad formalem effectum existendi. Atque ad vim huius rationis, sola præciso per nos conceptus sufficit: nam hoc ipsis quod intelligamus entitatem, essentiam actualis, factam a Deo, etiam si non intelligamus illi esse additam aliam entitatem, sufficiens enim ipsum illam existentem, neque in hoc conceptu obiectum, aliquid falsum aut libi repugnans includimus, hinc autem recte inferimus, nullam entitatem distinctam, & superadditam posse esse necessariam ad formalem effectum existendi, quia effectus formalis nec mente præscindi potest a causa formalis. Quod si propter hunc formalem effectum constitendum illa entitas non est necessaria, nec vere appellari potest existentia, nec probabilis causa reddi, propter quam necessaria sit, ut conditio, vel causa posterior, & aliquo modo extrinseca.

Excluditur distinctio modalis inter essentiam actualem & existentiam.

IX.

Secundo dicendum est, existentiam non distingui ab entitate actuali essentiae tanquam modum ex natura rei distinctum ab illa. Hęc conclusio sequitur, meo iudicio, euidenter ex præcedenti: & ideo existimmo non loqui consequenter, qui priorem distinctionem negando, hanc admittunt in præsenti materia. Nam, licet in communi loquendo, hęc distinctio quę minor est, possit interuenire, vbi prior, quę major est, non intercedit, tamen in præsenti, rationes quę probant, existentiam non esse entitatem distinctam ab essentia actuali, simpliciter probant talem existentiam omnino esse, seu (quod idem est) præter actualem entitatem essentiae nihil ultra posse formaliter requiri ad existendum ut sic, sed solum ad subsistendum vel in hærendum, aut aliquid simile. Quod facile constabit applicando omnes rationes factas: ostendimus enim illud esse reale, quo actualis essentia immediate ac intrinsecum constitutur ens actu, non posse distinguiri ex natura rei ab ipsa essentia prout est entitas in actu. Et præter rationes supra factas secat, 3. facile declaratur in hunc modum: nam distinctio ex natura rei positiva ex parte vtriusque extremitatis non potest intercedere nisi inter duo extrema quorum unum sit modus alterius, ita ut res ut præcisa a modo sit ens in actu posteriori & reale, alioquin distinctio erit vel rationis, vel qualis esse potest inter ens & non ens: si ergo essentia, ut est ens actu, distingueretur ex natura rei ab illo esse, quo primo & intrinsecum

tali actualitate constitutur, tanquam res a modo suo, ipsa essentia præcise concepta & condititia ab alio modo esset verum ens actu: ergo ut talis entitas est, non posset intrinsecum constitui in tali entitate aetualis per illum modum, seu per esse distinctum, sed potius cum illo componeretur tertium quoddam compositionem. Nam ex his quæ ex natura rei distingueretur tanquam ens & modus, sit vera compositione realis: ipsa vero extrema ex quibus sit reale compositione, in qua resolutur, ita necessario comparantur, ut non non componatur nec intrinsecum constitueretur aliud, ut in principio superioris assertione declaratum est: ergo non potest talis modus, ex natura rei distinctus, esse primum & intrinsecum esse reale constitutus aetualiter in entitate in ipsius essentia: ergo illud esse quo sit constitutus, quodcumque illud sit, non potest esse ex natura rei distinctum ab ipsa entitate essentiae.

Et confirmo, nam entitas essentiae, in angelo v. g. præcise concepta absque villo modo realis ex natura rei distincto ab illa, adhuc concipiatur ut actualis entitas: nam concipiatur ut aliquid temporale & extrahibile, & ut sufficiens ad componendum realiter cum illa re vel modo ei addito: quod non potest intelligi nisi in entitate reali: ergo essentia in sua entitate, non constitutur intrinsecum per modum a se distinctum ex natura rei: alioquin posset in aliam entitatem & illum modum: & ita procedetur in infinitum: nec si stamus in simplici entitate actuali non composita ex re & modo distincto ex natura rei, & illam vocamus entitatem essentiae. Quæ in angelo, de quo loquimur, est simplex entitas, & similiter in materia & forma, licet in his sit partialis in ordine essentiae vel naturæ: & ideo ex eis componitur integræ essentia rei materialis, quæ eadem proportione & ratione non includit in sua entitate aliquod esse distinctum a se ipsa tota, seu à materia, forma, & vno etiam simul sumptus.

Rursus ostendimus, hoc ipsum esse reale, quo essentia primo constitutur ens actu, esse verum esse existentia: ergo ex hac parte satius iam probatum est, tale esse existentia non distinguiri ex natura rei absentia actuali. Addidimus vero vterius, præter hoc esse existentia nullum aliud esse necessarium vires existat, quia ipsum esse intrinsecum & entitatem sufficit, eique solum addi potest modus vel subsistendum, vel in hærendum, & omnis alia entitas, vel modus realis institutus solum ad existendum est prorsus confitetur. Atque ita relinquitur probatum, non solum dari existentiam, quæ sit entitas distincta ab entitate essentiae, sed neque etiam quæ sit modus ex natura rei distinctus. Et confirmatur argumento supra etiam infinito, quia siquid cogaret ad hanc distinctionem modalem, maxime quod essentia creatura potest existere & non existere: sed ille etiam modus, qui dicitur esse existentia distincta, potest actu esse, in forma potentia obiectu: quod est posse existere & non existere: ergo etiam in illo modo erit distinctio ex natura rei inter ipsum & suum actuale esse, quod est impossibile, alias fieri idem argumentum de esse existentia illius modi, & sic procedetur in infinitum. Si ergo in ipsa existentia intelligi potest, quod interdum sit & interdum non sit, sine distinctione ex natura rei, cur non idem intelligi poterit in essentia actuali.

Sic, quosdam Thomistas negare, acutum essendi quo essentia creata existit, esse suum esse. Sed non solum video, quo sensu posse esse verum, loquendo de suo esse, solum quoad identitatem, sed in distincto, atque nem. nam, si non est suum esse: ergo habet esse a se distinctum, & tunc de illo oportebit inquirere, an sit suum esse. Nam si ita est, cur non idem dicitur de primo actu essendi? Si vero non est, proceditur vterius in infinitum. Niū fortasse dicant, acutum essendi

sendi essentia & creat. neque esse suum esse, neque habere illum esse, sed solum esse quo aliud est. Sed hoc potius est vocibus ludere, quam difficultatem solueri: nam licet existentia non dicatur esse vel existere tanquam suppositum quod propriissime est, tamen non est dubium, quin generalius loquendo, ita vere existat, sicut existunt accidentia, vel partes, & alia entia incompleta. Nam, si hæc existentia est ens ex natura rei distinctum ab essentia: ergo ex modo, quo est ens, habet esse, namens ab esse dictum est. Item tale ens ante creationem rerum, erat tantum in potentia: & post creationem est ens actu, ergo est extra causam in rerum natura: ergo necesse est, ut habeat esse proportionatum, vel ut sit suum esse. Deinde etiam ita loquuntur, existentiam scilicet non existere, sed esse quo essentia existit, in hoc ipso considerare licet differentiam positam, scilicet, quod interdum talis existentia actu constituit rem existentem, interdum solum in potentia obiectiva: vnde etiam licet argumentari non esse de essentia existentia actu constitutre rem existentem, quia in existentia in potentia concipiatur totum id, quod est de essentia existentia creat. etiam si non concipiatur actu exercere, seu esse actu existendi, aut constitutere rem existentem: & nihilominus non distinguunt ex natura rei existentia secundum suam rationem essentiale à se ipso, ut exercet actu munus existentia: ita ut concipiatur distinctio inter duo membra, quæ sint aliquid actu: ergo idem est de essentia existente vel non existente. Atque hoc modo omnes rationes, quibus alii probare conantur distinctionem ex natura rei inter essentiam & existentiam creatam, plane errantur, & infirmare redditum infinitatum seu exemplo existentia creatæ, ut ex dictis satis patet, & in solutionibus argumentorum sepius inculcavimus. Atque hinc concluditur aliorum responsio, dicentium existentiam non indigere alia existentia qua existat, nam, cum sit ratio existendi alteri, consequenter potest per seipsum existere. Sicut actio per seipsum sit, hoc ipso quod per illam sit terminus, & duratio motus seipso durat, & quantitas seipso extenditur. Sed hæc responso procedit, ac si vis rationis facta fundaretur in hoc, quod principium formale alicuius effectus nunquam posset per se ipsum partipare aliquo modo illum effectum, quod nos non dicimus, neque est in vniuersum verum, ut recte probat inducio facta. Non ergo in eo fundatur ratio, sed in eo, quod ex hoc, quod aliquid interdum sit, & interdum non sit, non potest colligi distinctio ex natura rei inter id quod existit, & quo existit. Quod si ex hoc principio non colligitur, nullum est aliud vnde colligi posset. In exemplis vero adducit vel non semper est distinctio ex natura rei inter quod & quod, ut fortasse inter durationem, & quod durat, vel si est, aliunde est colligenda: & nunquam est admittenda sine sufficieti indicio, ut supra tractatum.

Quo modo essentia & existentia distinguuntur.

Deo tertio in creaturis existentiam & essentiam distinguui, aut tanquam ens in actu & in potentiam, aut si vtraque actu sumatur, solum distinctione cum aliquo fundamento in re, quæ distinctio satis erit ut absolute dicamus, non esse de essentia creature actu existere. Ad intelligendam hanc distinctionem, & locutiones, quæ in illa fundantur, oportet supponere (id quod certissimum est) nullum ens præter Deum habere in se entitatem suam, prout vera entitas est. Quod addo, ut tollatur equivoatio de entitate in potentia, quæ re vere non est entitas, sed nihil, & ex parte rei creabilis.

Tom. II. Metaphys.

solum dicit non repugnantiam, vel potentiam logicalam. Loquimur ergo de vera entitate actuali, sive si entitas essentia sive existentia, nulla enim entitas extra Deum est nisi per efficientiam Dei. Quapropter nulla res extra Deum habet ex se entitatem suam, nam illud ex se, includit negationem habendi ab alio, id est, dicit talem naturam quæ absque alterius efficientia habet actualē entitatem, seu potius sit actualis entitas.

XIV.

Atque hinc colligitur, quo sensu verissime dicatur, actu existere esse de essentia Dei, & non de essentia creature. Quia nimirum, solus Deus ex vi sua natura habet existere absque alterius efficientia: creature vero ex vi sua natura non habet actu existere absque efficientia alterius. In hoc tamen sensu, etiam non est de essentia creature habere actualē entitatem essentia, quia ex sola vi sua natura non habet talem actualitatem sine efficientia alterius: atque ita omne esse actuale, quo essentia in actu separatur ab essentia in potentia, dicitur non esse de essentia creature, quia non continent creature ex se sola, neque ipsa sibi sufficit ut habeat hoc esse, sed proueniare debet ex efficientia alterius. Ex quo manifeste fit, ut ad veritatem huius locutionis non sine necessaria distinctio ex natura rei inter esse & rem cuius dicitur esse, sed sufficiere ut illa res non habeat entitatem suam, vel potius, ut non sit, neque esse possit illa entitas, nisi ab alio fiat: quia per illam locutionem non significatur distinctio vnius ab alio, sed solum conditione, limitatio, & imperfectio talis entitatis, quæ non habet ex se necessitatem, ut sit id quod est, sed solum id habet ex influxu alterius.

XV.

Atque hinc vterius fit, ut intellectus noster, qui potest præscindere ea, quæ in re non sunt separata, possit etiam creature concipi abstrahendo illas ab actuali existentia, quia, cum non necessario existant, non repugnat concipi eam naturam præscindendo ab efficientia, & consequenter ab actuali existentia. Dum autem sic abstrahuntur, etiam præscinduntur ab actuali entitate essentia, tum quia neque hanc habent sine efficientia, aut ex se, aut ex necessitate, cum eriam quia non potest actualis entitas ab existentia præscindendi, ut supra probatum est. Ex hoc autem modo concipiendi nostro fit, ut in re sic concepta præscindendo ab actuali entitate aliquid consideretur tanquam omnino intrinsecum & necessarium, & quasi primum constitutivum illius rei quæ tali conceptioni obiicitur: & hoc vocamus essentiam rei, quia sine illa nec concipi potest: & prædicata quæ inde sumuntur, dicuntur ei omnino necessario & essentialiter conuenire, quia sine illis neque esse, neque concipi potest, quamvis in re non semper conueniant, sed quando res existit. Atque ex opposita ratione, ipsum actu existere, seu esse actualē entitatem, negamus esse de essentia, quia præscindi potest à prædicto conceptu, & de facto potest non conuenire creature prout tali conceptui obiicitur. Quia omnia secus continentur in Deo, quia, cum sit ens ex se necessarium, concipi non potest per modum entis potentialis, sed actualis tantum, & ideo actu esse vere dicitur de essentia eius, quia actu esse illi necessario conuenit, & in re ipsa, & in omni vero conceptu obiectivo diuinatio.

XVI.

Ex his ergo breuiter res ferre tota explicata est, & ex eadem doctrina possunt singulæ partes assertioris posita declarari & probari. Et in primis nullus est Theologorum, qui distinctionem rationis inter essentiam & existentiam non admittat, quamvis non omnes eodem modo illam explicent. Quidam dicunt existentiam dicere naturam individuam, essentiam vero solum dicere naturam specificam ab individuis præsumam, & ideo aiunt esse inter ea distinctionem rationis, qualis est inter speciem & individua. Sed hinc non attingunt, neque a sequuntur

O 2 sensum

sensum questionis. Est enim haec questione diversa ab illa de distinctione naturae specificae ab individuo: nam essentia non tantum specifica, sed etiam individua & singularis esse potest, sicut fuit in Christo essentia hominis, de qua inquiritur, quo modo a sua existentia distinguitur, & similiter ipsa existentia potest in communione concipi, & singularis esse: alia enim est existentia Petri, & alia Pauli: non ergo magis dicit existentia rem singulararem quam essentia, neque distinguntur essentia & existentia, tanquam communia & particulae: non est ergo eadem distinctione existentiae ab essentia, quae est individua in natura specifica. Quanquam per modum exempli aut similitudinis possit illa distinctione deferre ad declarandum, quo modo distinctione rationis inter existentiam & essentiam possit sufficere, ut actu existere negetur esse de essentia creaturae: nam similis distinctione rationis inter individuum & speciem sufficit, ut sola ratio specifica dicatur esse tota essentia rei, & non individuatio.

XVII.
Aliorum
expositio.

Alii dicunt, essentiam & existentiam creaturae differre sola habitudine ad Deum, quia essentia ut sic non respicit Deum ut causam efficientem, sed ut exemplare tantum: existentia vero addit essentia respectum ad Deum ut causam efficientem a qua participatur. Veruntamen haec expositio, vel rem non declarat, vel multa includit falsa. Nam in primis, quod attinet ad esse existentiae, vel loquitur de essentia actuali, seu qua includat veram realitatem essentiae, vel de essentia potentiali. Priori modo plusquam fallum esse dicere, essentiam creaturae non esse a Deo, ut a causa efficiente, ut supra probatum est. Posteriori autem modo gratis dicitur, essentias creaturarum solum respicere Deum ut causam exemplare, quia re vera essentia sic concepta nullam causam habent in actu, cum nihil actu fint: in potentia vero seu in actu primo & virtuali non solum habent causam exemplarem, sed etiam effectricem. Imo, seclusa causalitate, vel ordine, vel applicatione a causa, solum potius dicitur Deus habere rationes rerum possibilium, quam exemplaria: nam illa solum indicat speculativam scientiam, haec vero magis denotant practicam habitudinem causa. Rursus essentiae creaturarum non ideo tales sunt, aut talerū habent connectionem praedicatorum essentialium, quia respiciunt tales rationes vel exemplaria divina, sed potius ideo Deus cognoscit unamquam rei possibilem in tali essentia, & natura, quia talis est cognoscibilis & factibilis, & non alias: ergo essentia hoc modo sumpta, licet in Deo habere rationem vel exemplar, non dicitur essentia ab hac habitudine sola ad exemplar ut sic. Adde etiam existentiam creatam vel possibilem habere in Deo exemplar, quamvis non distinctum ab exemplari ipsius essentiae. Nihil enim potest habere in Deo causam efficientem, quod non habeat exemplarem, quia Deus nihil operatur nisi ut intellexit agens.

Præterea, quod spectat ad alteram partem de existentia, quam dicunt supra essentiam solum addere respectum ad Deum ut ad causam efficientem, aut sentiunt existentiam consistere in hoc respectu, aut secum asserre hunc respectum. Primum est plane falsum, quia existentia rei absoluta non est respectus sed absolutum quid. Item, quia ille respectus ut actu sit in rerum natura, fundatur seu adhæret creaturae existenti. Et quidem si intelligatur esse relatio realis praedicamentalis, supponit creaturam iam factam, & existentem. si autem sit sermo de habitudine transcendentali dependentia ad Deum, haec non est existentia creaturae, sed causalitas eius: vnde non tantum ratione, sed ex natura rei distinguitur ab existentia creaturae, ut ostensum est in disputat. 48. & infra Disputat. 48. iterum attingetur. Secundum autem est verum, scilicet, quod actualis existentia creaturae secum habeat coniunctum hunc respectum ad

Deum, sed tamen eundem habet secum coniunctum essentia actualis, quæ talis esse non potest nisi per essentiam Dei. non ergo recte distinguitur essentia ab existentia per hunc respectum. Et præterea si existentia habet coniunctum hunc respectum: ergo est quid distinctum ab ipso: de ipsa ergo existentia ut distincta a tali respectu, explicandum superest, quo modo distinguitur ratione ab essentia: imo illud obscurus est quod Henricus ait, nec distinguiri re, nec ratio ratione. Quid enim est distinguiri intentione nisi mentis conceptione? Denique in illo merito respectu creaturæ ad Deum potest distinguiri essentia ab existentia ut ratione distincta: & non per respectum, ut per se constat.

XIX.
Aliorum
expositio.

Alii distinguunt ratione esse existentiae ab esse essentiae, quia unum concipitur per modum concreti, aliud per modum abstracti: ita sentit Lychetus in d. i. q. 2. vbi in primis ait de mente Scotti, esse existentia, & esse essentia idem esse, & omnino inseparabilia, quanquam Scotus ibi, s. Quantum ad ipsum articulum, non dicat esse idem, sed esse essentiae nunquam separari realiter ab esse existentiae. Tamen fatis probabiliter hoc colligitur ex mente Scotti, nam cum ibi dicat, essentiam non esse separabilem ab existentia, & in 3. distin. 6. ex professo doceat, non potuisse humanitatem Christi esse vel assumi sine propria existentia, plane sentit non distinguiri in se ipso. Unde Lychetus supra in nota marginali, quæ est glossa eius, addit. *Essentia & existentia dicuntur in eadem realitate, sicut quidem realiter & formaliter: distinguunturque secundum concretum, & abstractum, que tantum distinguuntur ratione.* Veruntamen in hac sententia obscurum manet, quomodo hic habeat locum distinctione concreti & abstracti. Nam si loquamusur essentia & existentia, ut his nominibus significantur, virga concipitur per modum abstracti, sicut materia & forma, vel sicut actus & potentia: concrenum autem erit ens creatum, constans ex esse & essentia. Si vero loquamusur sub his nominibus, esse essentia & esse existentia, utrumque habet eundem significandi modum, & subordinatur eidem modo concipiendi. Et interdum iuxta Philoporum vsum haec vox esse sumi solet in vi nominis abstracti pro ipso actu essendi, quam existentiam etiam vocant, quæ vox apud Latinos non repertitur: interdum vero sumitur in vi infiniti, qui est proprius & latius vobis illius vocis, & sic non est proprius concrenum neque abstractum, magis tamen accedit ad significacionem concreti, quia significat effectum formalem ipsius actus essendi, ipsum vero actum solum ut exercitentem illum effectum: sicut currere, sapere, &c. milia.

Hinc vero sumere posset aliquis occasionem descendendi essentiam & esse distinguiri ratione, ut illa se abstractum per modum formæ, hoc vero quasi concretum per modum effectus. sicut formalis exerciti: ens vero sit proprie concretum, quasi constitutum ex tali forma & effectu formalis: sicut se habent curvis, currere & currere, sapientia, sapere & sapientia. Iuxta quem modum distinctionis, essentia est propriæ abstractum, nam est quasi forma, cuius effectus formalis est esse: constitutum autem per eam & esse est ipsum ens, quæ constitutio non est per rei compositionem, sed per identitatem. Qui modus descendit potest habere fundamentum in Augustino libro duodecimo de Civitate capite primo, dicente. *Sicut ab eo quod est sapere: vocatur sapientia, sic ab eo quod est esse: vocatur essentia.* Et lib. 2. de Morib. Manic. cap. 2. ipsa natura (inquit) nihil est aliud, quam id quod intelligitur in eo genere aliquid esse. Itaque ut nos iam novo nomine ab eo quod est esse vocamus essentiam, quam plenius etiam substantiam nominamus: ita veteres, qui hanc nominacionem habebant, pro essentia naturam nominabant. Vnde Calepinus citans Augustinum ait, vocem essentiae a Philosophis usurpari pro ipso esse cuiusvisre. *Int.*

XII hanc autem verborum proprietatem, licet essentia, & essa seu existere distinguatur ratione praedicto modo, tamen essentia & existentia nec ratione distinguuntur inter se, sicut neque esse & existere inter se. Esse enim simpliciter & substantivum, id est quod existere, ut in superioribus dictum est, & ex communis usu ipsorum verborum constat: & quia exponi non potest diuersitas in rebus perilla verba significari, & in conceptibus ultimis quibus subordinantur. Sic igitur etiam essentia & existentia idem erunt, solumque nominibus different: quia sicut a verbo *sum & esse* dicta est Latinis essentia, quia per illam res est, seu quia estid quod aliquid est, ita a verbo *existere* & existere sumptum est a Philosophis nomen existentia, quia res existit. Atque eadem ratione consequenter afferendum est, esse essentia, & existentia, si utrumque proprium fatur pro vero Esse reali, non differre etiam ratione, sed datum in nomine: quia ita inter se comparantur Esse existentia, & existentia, sicut essentia & existentia inter se. Et in hunc modum sensus videatur de voribus & conceptibus Gabriel citato loco, vbi ait, *esse, ens, & essentiam*, non differre secundum rem significatam, sed solum secundum modos Grammaticales, sicut verbum, participium, & nomen: & similiter *esse & existere* idem significare, ideoque etiam *essentiam & existentiam* idem esse. Et eundem dicendi modum amplectuntur alii ex citatis authoribus, & est sane probabilis. Solum necesse est declarare non nullam maiorem distinctionem seu distinctionem rationis inter essentiam & existentiam prout his vocibus a multis Philosophis significantur, ratione cuius vere negatur existentia esse de essentia creaturæ, quod de ipsa essentia negari non potest.

Addunt ergo alii, essentiam & existentiam in hoc differre, quod essentia non dicit rem extra causas, sed absolute: existentia vero dicit rem in se habentem esse & extra causas suas. Quem modum dicendum non se probat, quia non declarat, quid sit rem esse extra causas: Nam vel hoc est referri ad causas: & hoc non est existere, ut contra Henricum probatum est. Velest accepisse esse à causis, & non amississe, & hoc quidem est, quia præsumum ad esse, non est tamen proprie & formaliter ipsum esse. Vele digne est rem non esse solum obiective in intellectu, vel in potestate causarum, & hoc quidem declarat quid non sit, non tamen quid sit ipsa existentia, aut quo modo ab essentia distinguatur. Sed responderi potest, rem esse extra causas, nihile esse aliud, quam esse in sensu: dicitur autem extra causas, ut declaretur non habere à se illam entitatem actualiter, sed ab alio. Difficilius quidem est in ea sententia, quod esse & non esse extra causas commune est essentia & existentia: nam & essentia extra causas est cum facta res est, sicut existentia; & existentia erat solum in potentia cause, & obiective in intellectu præsumptuus res fuerit: ergo in hoc non potest confitui distinctione inter essentiam & existentiam. Ad hoc tamen dicendum est iuxta distinctionem positam, aliud esse loqui de essentia & existentia iuxta proprietatem & rigorem harum vocum, aliud vero extendendo prædictas voces ad eandem seu finalem significacionem. Hæc enim vox existentia in rigore non significat existentiam (ut alii) in actu signato, seu ut conceptam & in potentia tantum, veretiam Capreolus loco citato indicat, sed significat illam solum in actu exercito, seu ut actualem: milenim repugnat hunc statum existentia aliqua significari, & ad hunc finem videtur inuenta vox existentia. Vnde hoc ipso, quod res abstrahatur ab existendo in actu exercito, iam non concipitur existentia prout hac vox significatur. Et quia hic status seu hoc exercitum existendi, non est de conceptu essentia creaturæ, ut haec vox significatur, ideo

Tom. II. Metaphys.

recte dicitur existentiam addere essentia actum essendi extra causas suas: hic tamen status in re non differt ab ipsa entitate actuali essentia. Si vero nomen existentia extendatur ad eam, quæ est tantum in potentia seu obiective, fatendum est, differentiam possum non habere locum, sed proportione seruata; idem omnino esse existentiam in potentia cum essentia in potentia, & existentiam in actu cum essentia in actu.

Iuxta hanc veram doctrinam & rationem distinguendi essentiam & existentiam, plane consequitur solum distinguiri essentiam ab existentia in eo rigore sumptu, tanquam ens in potentia ab ente in actu: atque ita non solum distinguiri ratione, sed etiam realiter priuative, tanquam ens & non ens, quia ens in potentia, ut supra dixi, simpliciter est non ens. Consequens autem videtur falsum, quia nos distinguimus saltem ratione inter essentiam & existentiam, tanquam inter duo extrema positiva & realia. Dices concipi quidem illa extrema tanquam positiva & realia, non tamen ut actualia, sed abstrahendo in ea latitudine, in qua ens abstrahit ab ente in actu & in potentia. Sed contra hoc est, quia essentiam sub propria ratione essentia non tantum ut potentialē, sed etiam ut actualē concipi possumus, & sic etiam illam ratione distinguimus ab existentia. Cum enim dicimus, rem habere in actu suam essentiam & suam existentiam non idem bis dicimus: non ergo sunt illæ voces synonymæ. ergo significata earum saltem ratione distinguuntur: vnde in Christo supponimus esse duas essentias, & quaremus an sint duas existentias, & in humanitate sint duas essentiae partiales, scilicet anima & corpus, & controversum est an sint duas existentias: aliquid ergo addere oportet ad hanc distinctionem rationis declarandum.

Dicendum ergo est, eandem rem esse essentiam & existentiam: concipi autem sub ratione essentia, quatenus ratione eius constituitur res sub tali genere & specie. Est enim essentia, ut supra disputatione. 2. sectio. 4. declarauimus, id quo primo aliquid constituitur intra latitudinem entis realis, ut distinguatur ab ente facto, & in unoquoque particulari ente essentia eius dicitur id ratione cuius in tali gradu & ordine entium constituitur. Quomodo dixit Augustinus duodecimo, de Civitate capite secundo, *Author essentiæ omnium*, alii dedit esse amplius, alii minus, atque ita naturas essentiæ gradibus ordinavit. Atque hac ratione solet essentia quidditatibus nomine significari, quia illa est quæ per definitionem explicatur, vel aliqua descriptione per quam declaramus quidnam res sit cuiusque naturæ. At vero hæc eadem res concipitur sub ratione existentia, quatenus est ratio essendi in rerum natura & extra causas. Nam quia essentia creature non hoc necessario habet ex vi sua ut sit actualis entitas, ideo quando recipit entitatem suam, concipi possumus aliquid esse in ipsa, quod sit illi formalis ratio essendi extra causas: & illud sub tali ratione appellamus existentiam, quod licet in re non sit aliud ab ipsam entitate essentia, sub diversa tamen ratione & descriptione à nobis concipiatur, quod ad distinctionem rationis sufficit. Huius autem distinctionis fundamentum est, quod res creatæ de se non habent esse, & possunt interdum non esse. Ex hoc enim sit, ut essentiam creature nos concipi possumus ut indifferenter ad esse vel non esse aet, quæ indifferenter non est per modum abstractio- nis negatiæ, sed præcisior, & ideo quamvis ratio essentia absolute concipiatur à nobis etiam in ente in potentia, tamen multo magis intelligimus reperi- re in ente in actu, licet in eo praescindamus totum id, quod necessario & essentiale ei conuenit, ab ipsa actualitate essendi: & hoc modo concipi possumus essentiam sub ratione essentia ut potentiam existentiam vero ut actum eius. Hac ergo ratione dicimus hanc distinctionem rationis habere in re aliquod funda-

mentum, quod non est aliqua actualis distinctio, que in re intercedat, sed imperfectio creatura quæ hoc ipso quod ex se non habet esse, & aliud potest ab alio recipere, occasionem præbet huic nostræ conceptioni.

xxi.7. Ethinc etiam patet ultima conclusionis pars, nam in hac locutione nomine creaturæ non est intelligenda realis entitas actualis seu actu creata: nam, si cum hac reduplicatione vel compositione fiat sermo, vera creatura essentialiter petit, actu existere ut sit creatura. Atque in hoc sensu, sicut albedo est de essentia albi ut album est, ita existentia est de essentia creaturæ ut res actu creata est: nam que vel magis formaliter illam constituit, quam albedo album. Vnde sicut est inseparabilis albedo ab albo quin destruatur album, ita est inseparabilis existentia à creatura, quin destruatur creatura, & ideo non recte insertur, si existentia sit de essentia creatura prediicto modo sumpta, non posse creaturam priuari existentia, quia solum sequitur non posse illa priuari, quin destruatur & definit esse creatura, quod verissimum esse constat ex dictis, & ex dicendis amplius confirmabitur. Cauteienda tamen est exequi vocis in illa voce de essentia, nam ut in principio huius sententiae dicabam, interdum habere esse de essentia sua significat habere illud ex se, & non ab alio, quomodo nulla creatura, etiam actu sit, habet esse de essentia sua: tamen non ita loquimur, sed prout dicitur esse de essentia, id quod est primum, & formale constitutiuum rei: quomodo albedo est de essentia albi ut sic, quamvis non ex se, sed ab alio illam habeat. Hoc ergo modo existentia vere dici potest de essentia creatura in actu constitutæ, seu creaturæ, ut talis est. Cum autem negatur esse de essentia creaturæ actu existere, sumenda est creatura ut abstracta seu præscindit à creatura creatæ & creabilis, cuius essentia obiectivæ concepta abstractabit actualem esse aut entitatem, & hoc modo negatur esse de essentia eius actu existere, quia non clauditur in conceptu eius essentialiter pœnitus. Ad quæ omnia sufficit distinctio rationis, vel realis negativa, quæ sit inter existentiam potentialem & actualem.

SECTIO VII.

Quidnam existentia creatura sit.

I.
Aliorum sententia.

Exposita distinctione, & intellecto quid sit essentia, declarabitur facile, quid proprie existentia sit, & huius rei exppositio doctrinam traditam amplius confirmabit. Quidam ergo ita loquuntur, ut dicant, existentiam creaturæ esse accidens eius, ita loquitur Avicenna lib. 5. sive Metaphysicæ verbis ait ens accidentaliter dici de creaturis, quia de formalis significat esse, quod eis accedit, quem imitatur D. Thom. quolib. 2. art. 3. citans Comment. 5. Metaph. Quod aliqui ex his, qui opinantur existentiam esse rem vel modum ex natura rei ab essentia actuali distinctum, putant in omni proprietate verum esse, afferentes existentiam esse quoddam accidens pertinentis ad certum prædicamentum, nimirum ad prædicamentum Quando vel Qualitatis. Quorum fundamentum est, quia duratio & existentia idem sunt: nam durare nihil aliud esse videtur quam existere: sed duratio est accidens rei quæ durat & proprie collocatur in prædicamento. Quantitatib[us] sub specie temporis, si duratio successiva sit, vel in prædicamento Quando, si sit alterius rationis.

II.
Respondeatur.
Hæc vero sententia ab omnibus fere Doctoribus reiicitur: nam esse æque patet ac ipsum ens, cum ens ab esse dictum sit: vnde sicut ens non pertinet ad certum genus, sed transcendit omnia prædicamenta, ita & esse. Item quia per se est incredibile existentiam substantiarum esse proprium accidens. Primo quia

aliæ non esset esse simpliciter, sed secundum quid, vnde & generatio substantiarum non esset generatio simpliciter, sed secundum quid, quia terminatur ad quoddam accidens, nam terminatur ad esse, ut dictatur quinto Physic. capite primo. Secundo, quia si existentia esset accidens, ergo vel commune, vel proprium. Non primum, quia accidens communem potest abesse sine subiecti corruptione, & prouenit ab extrinseco subiecto præexistenti. Neque etiam potest esse accidens proprium, quia proprium consequtur & resultat ex re iam existente: & ideo non per se primit per generationem vel creationem, sed resultat ex re producta per generationem vel creationem. Tertio, quia aliæ deberet existentia esse inherens subiecto, & ab illo pendens: vnde oportet illud supponere existens. Quarto, quia ait esse debet proportionatus potentia: essentia autem substantialis, præsertim iuxta hanc sententiam, est in potentia substantiali ut per existentiam actuatur, non potest ergo existentia esse accidens, sed actus substantialis eius. Tandem quia aliæ omnis essentia substantialis existens esset unum per accidens & non per se, quod est valde absurdum. Et hæc rationes probant etiam existentiam vniuersiusque accidentis non posse esse nisi alterius prædicamenti, sed existentia quantitatis participare eandem rationem quantitatis, cum habeat per se extentionem proportionatam quantitati, & per se pertineat ad compleudum effectum formale quantitatis, qui est esse quantum, & idem est seu ratio proportionis in qualitate & aliis. De duratione autem, vel negandum esse in re, ideo omnino cum existentia, vel, si sunt omnino idem, negandum est durationem secundum rem esse accidens, sed solum secundum quendam modum prædicamentis aut denominatio[n]is nostræ, qui ad distinguenda prædicamenta sufficiat: de qua re dicemus infra tractando de prædicamentis.

Quapropter qui melius sentiunt, etiam supposita distinctione essentia ab existentia, dicunt existentia esse quendam actum seu terminum essentiae eiusdem prædicamenti cum illa, quomuis in ea non directe reducitur collocetur. Ita sumitur ex D. Thom. quæst. 5. de potent. artic. 4. ad 3. & late Caprolii 1. distin. 8. quæst. 1. conclus. 3. & Caietan. de ente & essent. cap. 4. proxime ante quæst. 5. & cap. 5. quæst. 10. ad 8. Quæstentia supposita distinctione facile defendi potest. Nam quod aliqui obiciunt, quia si existentia habet propriam entitatem aut modum entis, non est cur non sit ens completum, vel cur sub aliquo genere non directe collocetur: hoc (inquit) facilissime expeditus, & in simili questione ab omnibus necessario solendum est, quoniam aliæ æque probaret substantiam esse modum accidentalem, directe constitutum in aliquo prædicamento, & modum inherenter suum etiam prædicamentum constituere. Dicendum ergo est in ea sententia, existentiam non esse ens cōpletum, quia per se instituta est ut sit actus essentia unum per se & per illa constitutus: & eadem ratione ad idem genus cum illa pertinere, non tam in directe, sed per reductionem: quia est per modum partis seu actus, iusdem generis, & componentis unum per se cum illa. Et ideo contra prædictam distinctionem existentia & essentia, non sumus vñi huiusmodi rationes, quod existentia sit vel non sit accidens.

Solum posset obici, quia quando aliquid reducitur ad prædicamentum aliquod tanquam actus obiectus constitutus, saltem necesse est, ut ipsum constitutum directe collocetur in tali prædicamento: sed res existentes ut existentes, non collocatur in aliquo prædicamento, quia series prædicamentorum abstractunt ab actu existentia: nam in prædicamento solum collocantur res secundum ea prædicta, quæ necessario seu essentialiter ei conueniunt: ergo existentia nec reducitur potest ad prædicamentum pertinere.

vere. Unde *etiam* contrario *etiam* argumentari possumus, nam res comple^{ta}z constituantur in praedicamento secundum totum complementum, quod in suo genere habent: non constituantur autem prout existent: ergo existentia non pertinet ad complementum earum: ergo erit accidens earum, & non faciet unum per se cum illis sed per accidens: nam quod facient per se, pertinet ad complementum illius est quod constituit. Dicunt aliqui (fortasse ad vitandas haec & similia argumenta) existentiam correspondentem essentiam vniuersaliique praedicamenti, nouam reduci ad illud praedicamentum, quam esse supra omne praedicamentum, & participari ab uno quocunque, tanguam quid excellentius omni re, & omnientia collocata in praedicamento. Ego vero existimo, existentiam ut actu exeritam non proprie collocari in praedicamento, non propter excellentiam eius, de qua infra dicemus, sed quia talis existentia non est proprie alia ab existentia potentiali seu in actu signata concepta, qua in praedicamento collocatur: sed ut est in actu dicit quendam statum minime necessarium ad seriem praedicamentorum.

Proposita ergo argumenta recte declarant, quomodo existentia actualis non possit addere rem, aut modum realem supra totam entitatem essentia individualis, quatenus est substantia creata, & omnino completa, & collocata directe in praedicamento substantie sub specie ultima. Qui a sole res singulares per se primum existunt: ergo res actu existentes nullam rem additam supra totam substantiam individualiam in praedicamento collocatam. Patet consequentia, quia illa res neque est accidentis, vt probatum est, neque est partialis vel incompleta substantia: alias viterius completeret substantiam cui adiungeretur, quod esse non potest, quia sumebatur substantia omni modo completa in suo genere, & vt sic collocata in praedicamento substantie. Dicendum ergo est, substantiam existentem collocari in praedicamento substantie, tamen, quia collocari in praedicamento non est aliquid rei, sed rationis, ideo non indigere actuali existentia in actu exercito, vt in praedicamento collocetur, collocari tamen nihilominus prout quid existens est in actu signato, seu ut possibiliter existens. Ex quo necessario fit, vt ipsa actu existens non addat rem nouam, seu nouum modum supra ipsam totam ut possibiliter existentem, ita ut additione fiat vnius rei vel modi actualis supra aliam rem actualiem, sed addit potius (vita dicam) se ipsam totam: quia, cum erat tantum in potentia, nihil erat: & cum est actu, tota est aliquid.

Atque hinc etiam fit, vt non possit existentia ita esse aliquod incompletum ens, vt sit ex natura rei distinctum ab alio reali & actuall ente, cuius sit modulus velactus, & cum quo vnum completum ens componat. Quia omne compositum seu comple-
tum ens creatum potest concipi cum toto suo comple-
mento, & omni modo suo, vt praescindens ab a-
ctuali exercitio existentiae, vel vt includens illam in
esse possibili seu in actu signato. Quia ergo Docto-
res citati in hoc sensu vocant existentiam substani-
tiam incompletam, & modum vel actum substantiae,
ideo eorum substantia nobis non probatur. Si autem
loquerentur tantum secundum Metaphysicam ab-
stractionem actionis, sic concedi optime posset existen-
tiam, vt anobis concipitur ratione distinctam ab
essentia, eis quid incompletum, & concipi vt modu-
lum vel actum essentia. Sicut vocamus entia in-
completa differentias, quibus contrahitur genus, aut
hacceitatem, qua determinatur species ad esse indi-
viduus, & modus quibus determinatur ens ad inferi-
ora, qua omnia non re, sed ratione distinguuntur a
rebus quas contrahunt vel constituant: & re vera
multi authores citati pro secunda opinione in hoc
tantum sensu ait existentiam esse modum essen-
tiaz. Quod praesertim explicit Fonseca, qui compa-
tit.

rat hunc modum cum modis determinantibus ens
ad genera summa: solumque differt à nobis, quod
huiusmodi distinctionem ipse vocat formalem, &
ex natura rei: nos autem solum distinctionem ratio-
nis fundatam in re. Citaque Fonseca in suam
sententiam Alexandrum Aleni. 7. Metaphys. text. 22. vbi
in ultima quæstiūcula ex professo tractat præsentem
quæstionem, & expresse docet nostram sententiam,
& melius & claris quam cæteri authores illam de-
clarat.

Et iuxta hunc eundem sensum exponendum est, quod interdum à grauibus authoribus dicitur, existentiam, seu existere, dici de creaturis contingenter seu accidentaliter: contingenter enim dicitur de creatura absolute sumpta, quia de se præscindit ab hoc ut creata vel creabilis tantum sit: & nomen creatura, ut dixi, in ea locutione in hac latitudine est ac ciendum. Nam si creatura sumatur tantum pro re actu creati, illi ut talis est, non contingenter sed necessario conuenit esse: illa vero necessitas non est absoluta, sed conditionata, secundum quam dixit Aristotle, *Rem, quando est, necessario esse*. Accidentaliter vero dicitur existere de creatura, non secundum rem quam prædatur, sed secundum figuram prædicacionis, quia creatura secundum se concepta potest conuenire existere, & non existere, quamvis, quando non existit, iam ut vera non est creatura, nisi obiectuè tantum, seu creabilis potius. Hæc autem contingens seu accidentalis prædicatione non est signum distinctio nis realis vel ex natura rei in re essentiam actualè & existentiam, quia prædicationes sunt iuxta modum concipiendi nostrum, & ita cum prædicari dicitur contingenter existere de essentia creaturæ non cōcipitur essentia ut actualis. Sicut etiam differentia diuidens genus dicitur accidentaliter prædicari de illo: & similiter diuidens specie: & dici possit contingenter ei conuenire, quamvis in re ipsa non distinguatur individuum ab specie, vel differentia à genere, quia ad has locutiones sufficit modus noster concipiendi & præscindendi.

Atque hinc obiter intelligitur, quomodo Aristoteles distinxerit duplēm quæstionēm de rebus, scilicet an sit, & quid sit: ex quo aliqui colligunt, unum distinxit sē existentiam, quæ inquiritur in questionē an sit, ab essentiā, quæ per questionēm quid est inuestigatur. Sed hæc nulla collectio est, quia Aristoteles non tantum in ente creato, sed in ente simpliciter illas quæstionēs distinxit: & nos distincte inquirimus de Deo an sit, & quid sit, ad hoc ergo sufficit distinctio rationis. Est autem discriben quoad hoc inter Deum & creaturem, quod in Deo distinguuntur hæc quæstionēs solum ex nostro modo concipiendi habitudinem seu connexionem prædicatiū subiecto, scilicet, confuse, vel distincte: nos enim interdum concipiimus aliquod prædicatum conuenientē alicui subiecto non distincte concipiendō modo conuenientē, an per se primo, vel secundo, an per accidens: & ideo de Deo ipso possumus prius cognoscere quod sit, & dubitare, quomodo esse illi conueniat, & an sit de essentiā eius. Atque hac ratione distinguimus quæstionēs an sit, & quid sit Deus, quamvis in re ipsum esse sit de quiditate Dei. At vero in creaturis maius est fundamentum ad distinguendas has quæstionēs, si quæstio an est sit de actuali existentia. Duplex enim esse potest sensus quæstionis an sit res. Vnus an actualiter existat: alter an sit verum reale ens quod esse possit. In hoc posteriori sensu vere non differt quæstio an est, à quæstione quid est, nisi vt communis à particulari, quia esse in potentia sumptum seu ens prout dicit id quod potens est esse, prædicatum est essentiale, seu de quiditate creaturæ, vt in superioribus demonstratum est, quamvis, quia transcendentis est, non ponatur in definitionibus rerum, vt dixit Aristoteles. 8. Metaphys. tex. 19. quia in omnibus, tam generibus quam diffe-

rentii s includitur. Et ideo, hoc modo sumpto ente, distinguitur quæstio a sit, in qua præcisa ratio entis ineluditur, à quæstione quid sit res, in qua propria re essentia, & definitio inuestigatur. Alio vero sensu intelligi potest quæstio, an sit res, de existentia actuali: & sic multo maiori ratione fundata aliquo modo in re ipsa, distinguitur quæstio an sit, à quæstione quid sit res creata, scilicet, quia actu existere absolute loquendo non est de quiditate creaturæ. Tamen, sicut hoc verum est absque distinctione à parte rei inter existentiam & essentiam actualem, ita etiam quæstiones illa merito distingui possunt absque rerum distinctione.

SECTIO VIII.

Quæ causas præsertim intrinsecas habeat
creata ex essentia.

I.

 Vanquam ratio existentiaz, eiusque idætis cum essentia actuali, satis videatur ex dictis declarata, & probata, tam ad huius materiæ complementum, maioresque veritatis confirmationem, & solutionem fundamentorum aliarum opinionum, quæ in prima sectione propria sunt, oportet multa alia exacte tractare, quæ de creata existentia inquiri, ac desiderari possunt. Inter quæ primum locum tenet causarum cognitio, quam hic inquirimus.

II.

Circa quam omnes Philosophi, præsertim Catholicæ, in hoc conueniunt. Omne esse seu existere extra Deum indigere causa efficiente extrinseca, & consequenter finali, quia efficientis per se non operatur nisi propter finem. Neque oportet, etiam secundum Aristot. in hoc distinguere, inter esse corruptibile, & incorruptibile, materiale vel immateriale, quia quodcunque illud sit, si non sit esse diuinum, factum esse necesse est, etiam secundum Arist. mentem ut supra ostendimus, tractando de causis & de primo ente. Et ex ibi dictis etiam constat, hanc causam effectricem ipsius esse creati debere esse Deum, vel solum, vel cum alio. Nam cum ipse solus ex se habeat esse, alia non possunt illud habere nisi participatum ab ipso, & consequenter per effectiōem eius. Quam rationem late persequitur D. Thom. q. 3. de potent. articulo 5. ex Aristot. 2. Metaphysic. cap. 1. & Aviceccna lib. 8. sua Metaph. cap. 7. & lib. 9. cap. 4. In hoc ergo omnes conueniunt. Dissentient vero in aliis causis, scilicet, materiali, formali, & efficiente proxima, & dissensio oritur ex tractata diversitate opinionum circa distinctionem existentiaz ab essentia.

De causa materiali existentia.

III.

Igitur, quod spectat ad materiale causam, qui putant existentiam in re distinguere ab essentia actuali, tribuunt illi aliquam causam materiale, non quidem sumptu pro materia corporali & quanta, sed generatim pro subiecto recipiente, & in eo genere concurrente ad fieri & esse alicuius: sic enim aiunt essentiam esse proprium receptum existentiaz, extra quod neque fieri, neque esse potest. Quod si obijcas, inde fieri nullius rei existentiam creari à Deo, quia creationi repugnat concursus materialis causæ: respondent, non creari quidem, sed creatione supponiti existens concreari: & hoc modo non repugnare aliquid incompletum & quasi partiale fieri, vel potius confieri per creationem cum concursu materialis causa, sic enim forma ecoli concreatur. At vero ablata distinctione ex natura rei inter existentiam & essentiam, non est necessaria hæc causalitas materialis ad effectiōem existentiaz, quia vbi non est distinctio, esse non potest vera & realis potentia

De ente finito.

subiectiu recipiens, & actus receptus & consequenter nec verus concursus causa materialis. Nequæd hoc sufficit constitutio Metaphysica ex actu, & potentiæ ratione distinctis, quia causalitas materialis physica est, & realis: ideo nullus vñquam dixit differentiam fieri in genere tanquam ex materiali causa, vel aliquid simile.

Neque absolute loquendo, potest satis intelligi illud causalitas genus, quia illud non potest tribuicr. sentia ut considerat in sola potentia obiectua, sic enim, ut sepe dixi, est simpliciter nonens & nihil: quod autem nihil est, secundum eum præcolum statum non potest habere influxum realem, neque aliquid recipere, neque aliud potest adhucere illi. Quomodo enim adhucere i, quod nihil est? Neque etiam potest tribui illa causalitas essentia vñiam facta & constitutæ in ratione entis in actu, nam ut hoc in se ipsa ut receptua, seu ut distinguuntur alteri acti, includit, intime aliquod esse actuali extra causam, quod habet totam essentiali rationem existentia ut supra probauimus: ergo respectu illius non potest causalitas comparari ut potentia recipiens, quia aliud qui recipitur in potentia non includit intrinsecum ipsa potentia, seu in entitate quam requirit ut receptua, ut in superioribus etiæ satis declaratum est: ergo existentia creata ut sic non requirit hoc genus causalitas ex parte essentia. Vnde cum vna essentia non habeat nisi vñam existentiam, ut supra etiam probauimus, nulla existentia creata requirit hanc causalitatem ex parte essentia.

Solum ergo potest aliqua existentia requirere causam materiale, quando essentia actualis illam postulauerit: nam, cum in re sint id, ex eisdem causis physici oriantur necesse est. Ita sit, ut existentia substantiarum immaterialium nullam habeat materiale causam: existentia autem substantiarum materialium habet illam, eo modo quo eorum essentia. Vnde, si si forma de substantia completa, esse habet causam materiale intrinsecum componentem illud: esse vero formæ materialis habet simili ter causam materiale, non quidem componentem: est enim illud semper simplex & partiale, sed sustentantem & recipientem illud. Quo etiam modo omne esse formæ accidentalis, sive spirituale sit sine materiale, habet ex natura sua materiale causam, à qua sustentetur. Esse vero formæ substantialis spirituale, qualis est sola anima rationalis non habet causam materialiem, non quia illud esse sit completa existentia, ut quidam dicunt, nam si existentia non est alia res ab essentia, cum essentia anima rationis non sit completa in genere substantia, nec existentia eius potest esse completa: sed quia illud esse est spirituale, & ideo independens à materia: & cum alio qui sit substantiale, & est etiam independens à subiecto, & ex natura sua aptum ad substantium in completa fatem sustentia. Denique esse ipsius materia nullam habet propriam materiale causam, sicut neque ipsa materia, cum sit primum subiectum, causam materialem habere potest.

De causa formalis existentia.

Rursus dicendum est de causa formalis existentia. In qua re fere omnes qui distinguunt ex natura rei existentiam ab essentia, dicunt formam esse causam formalem existentiaz. Putantque esse essentiam Aristotel. 5. Metaphysicor. cap. 8. text. 15. dicentes: Alii est substantia in rebus, quæ est causa existentia, vnam animam animali: & 2. de anim. capit. 4. text. 26. vbi ait, animam esse causam ipsius esse, seu cur sit animal: & 2. Physicor. cap. 1. text. 12. ait, res per materiam esse potentia, & per formam esse in actu. Et Boetius libr. de unitate & vno ait, omne esse fluere à forma. D. Thom. etiam sive ita loquitur, ut i. part. quæst. 48 articulo 1. contra Gent. cap. 54. & 55. Commentator 2. Physico-

rum

rum textu 12. & 2. de anim. text. 8. & ibidem Themi-
stius cap. 1. & 6. sue Paraphras. Et denique tam vulga-
rum est hoc axioma inter Philosophos, ut minime
negari posse videatur, nam per formam constitutur
res in actu, & omnis actus est à forma, existentia au-
tem est potissimum actus. Item generatio est mutatio
de non esse ad esse: sed generatio est ad formam: er-
go esse etiam est à forma; ideo enim generatio est ad
esse, quia est ad effectum formae. Alii vero Autiores
distingueuntur, nam duplex est esse. Aliud enti-
tatum vocant, aliud formale: hoc posterius dicunt
esse à forma, & ita intelligunt citara loca Aristotelis;
illud vero prius negant semper esse à forma, quia ma-
teria habet suam propriam existentiam, quā non
habet à forma.

Ego vero quāmuis posteriorem sententiam in sen-
su, quo ab authoribus traditur, veram esse existi-
mem, nihilominus censeo in vero & proprio sensu,
simplicer & fine distinctione dicendum esse, omne
esse vel esse formae, vel à forma in suo genere cause.
Quod ut declarerem, suppono quāstionem esse de es-
se substantialis existentiae, nam esse accidentale cer-
tum est esse à forma accidentali respectu subiecti, seu
totius compositi, nam respectu ipsius formae, non
proprie est ab ipsa, per propriam & realem causalita-
tem cum in re sit ipsam formam, in quo eadem ratio
est, & proportio de forma substantiali, ut dicemus.
Deinde suppono esse formonem de esse in substatiis
materialibus, nam in spiritualibus proprie non est for-
ma substantialis, quia causalitatem formalem habet
repositum: nam licet illa substantia dicit soleant for-
mae subsistentes, non ita vocantur, quia sunt formae
informantes, sed quia sunt existentiae perfectae, haben-
tes per suas formales differentias perfectum & com-
pletum esse existentiae: in illis ergo substantiali existen-
tiae non habet causam formalem physicam, an vero
ab ipsam essentia dici possit esse formaliter oriari,
constabit ex dicendis. Rursus formam esse causam
totius existentiae in causis materialibus quatuor non
dis potest intelligi. Primus, quia forma complectit for-
maliter proprium susceptum existentiae. Secundus
qua à forma resultat existentia ut ab intrinsecoprin-
cipio formalis. Tertius est, quia à forma intrinsece co-
ponit existentiam totius substantiae per modum actus
Quarvis est, quia à forma pendet aliquo modo om-
ne esse substantiae.

Igitur qui putant existentiam esse quandam enti-
tatem simplicem re distinctione à materia, & à forma &
à natura ex utraque composita, nec dicunt, nec dice-
re possunt formam esse causam formalem existentiae
tertio modo supra posito. Neque etiam dicere pos-
sunt existentiam esse effectum formalem primarium
formae, cum quia talis effectus est inseparabilis à for-
ma in formante, existentia autem in eorum sententia
est separabilis, ut in humanitate Christi: tūm etiam
quia hic effectus necessario esse debet aliquo modo
compositus ex ipsi forma, & intrinsece includens
illam: unde non potest ab illa distinguiri ut simplex ex-
istentia à simplicitate, sed ut totum à parte: Atque
ita autem, esse existentiae seu constitutione existentiae
primarium effectum forma: existentiam vero esse
secundarium, altero ex duobus primis modis super-
ius positis. Ex quibus prior est magis receptus inter
Thomistis, ut pater ex Capreol. 1. distinet. 8. quest. 1.
articulo 3. ad Henr. & ad 3. Gerard. contra 2. concil-
tionem, Soncinate 7. Metaphysicorum. quest. 22. praefer-
tim in solutionibus argumentorum, & Cajetano in
locis supra citatis de ente & existentia. Vbi comparat
formam & existentiam diaphaneitatem, seu perspicui-
tatem & lumini: per diaphaneitatem enim constitutur,
ut formaliter in ratione proximi receptum lumen
atque hoc modo complectit forma existentiae in ratione pro-
ximi receptum existentiae, quia in tota existentia imme-
diata recipitur, & non in sola forma. Quod intelli-
guunt, quando forma est materialis & existentia, nam

est spiritualis & subsistens, ut anima rationalis, prius
natura in se recipit existentiam propriam, & deinde
illam communicat toti cōposito. Vnde talis forma
non solum complectit susceptum existentiae, sed etiam
ipsa est primum susceptum existentiae iuxta
mentem Divi Thomae prima parte quāstionē 76. arti-
culo quarto, & de ente & existentia capite quinto, in
fine, vbi Cajetanus late id defendit. Quo sit ut formae
angelicae sint multo magis per se ipsas susceptuas exi-
istentiae.

Verum tamen hic modus dicendi re vera non de-
clarat causalitatem formalem, sed potius materiālē
formae respectu existentiae. Nam esse susceptum exi-
istentiae non est esse causam formalem eius, sed mate-
rialiter potius: ergo quod complectit susceptum exi-
istentiae, etiam si formaliter illud compieat, non potest
dici causa formalis existentiae. Item anima rationalis
vel essentia angelica, eo quod per se ipsam sit suscep-
tua ex existentiae, non dicitur causa formalis eius;
ergo multo minus inferior forma, eo quod sit pars
existentiae susceptuas existentiae formaliter complectens
illam, dici potest causa formalis eius. Præterea q. is
vñquam dixit, quantitatē esse causam formalem
omnium qualitatum materialium, eo quod formaliter
constituit proximum susceptum eorum. Aut
perspicuitatem, vel lumen esse causam formalem
specierum sensibilium, quarum proximum susceptum
constituit. In quibus exemplis, & infinitis aliis,
qua afferri possent, forma constituens susceptum
reducatur ad causam materialē, vel vi potētia pro-
xima recipiens, vel vi dispositio. Sic ergo dicendum
est in præsentia. Et licet hoc videri possit ad modum
loquendi spectare, tamen ad rem declarandam mul-
tum refert, nam hinc constat, hinc modum causandi
existentiam non esse diuersum à præcedenti de
causa materiali. Et consequētē non magis esse pos-
sibile, aut verum, quam præcedentem. Vnde, qua
ratione ostendimus, existentiam non posse esse causam
materialē existentiae, concludi potest, formam non
posse esse hoc modo causam eius. Accedit quod in
hoc modo causalitatis supponitur, formam prius na-
tura in re ipsa vñri materia, & habere in ipsa suum
primarium effectum formalem, quām habeat exi-
istentiam, quod tam est intelligibile, quam quod res
sit, vel concipiatur esse in rerum natura præcisā exi-
istentiae, de quo inferius iterum dicām. Denique, licet
daremus formam se habere aliquo modo ad existen-
tiam integrum totius existentiae, tamen hanc non proba-
batur non est, non posse dari existentiam partiale,
aut quilibet partem existentiae non posse esse per se ipsam
susceptum suu accommodatam existentiae, sicut per
se ipsam est capax sui proprii esse existentiae, & suu pro-
pria actualitatis. Propter hoc ergo censeo fallum esse
formam esse causam formalem existentiae illio primo
modo.

Ali ergo etiam Thomista addunt secundum
modum, quem esse verum non aliter persuadent,
nisi quia, cum esse inseparabiliter constitutur formā
rationi cōsentaneum est ut dimicet ab illa. Sed con-
tra illud virgintus applicari possunt rationes factae
contra præcedentem. Primo, quia hoc genus causa
non est formalis, sed efficientis: sicut quamvis pas-
siones maiores à forma, non est causa formalis ea-
rum, sed efficientes. Et similiter natura substantialis,
licet ab ea resultat subsistentia, non est formalis cau-
sa eius, sed efficientis per naturalem resultantiam; &
idem est in omnibus similibus. Deinde hinc eviden-
tius constat impossibile esse, quod esset à creato pri-
us natura quam intelligatur affecta existentia, intel-
ligatur habere sufficientem entitatem, & sufficientis
esse ad hoc genus causalitatis: quia, ut sic concepta,
vel essens in potētia, & sic non potest esse principium
efficientis, nec se ipsam reducere in actum, vel concipi-
tur ut ens actu, & sic iam concipiatur ut includat
actuale esse ex causa, quod est esse existentiae. De-
nique

nique D. Thom. i. cont. Gent. capit. 22. & alii locis omnibusque eius d. Cipoli ex professo probant non posse creaturam esse causam efficientem sive existentiam, quorum rationes, si attente ponderentur, & que probant de omni causalitate effectiva, etiam per naturam item resultantiam, quia etiam hic modus causandi supponit existentiam in suo principio: ideoque non minus repugnat idem esse causam sui ipsius hoc modo, quam per propriam actionem, & per se efficientio. Denique, licet admitteremus, hoc genus emanationis existentiae ab essentia actuali, nulla ratione est hactenus probatum, non posse a qualibet essentia partiali manare propriam, & accommodatam partiale existentiam.

XI.

Propter nonnullas ergo ex his rationibus iam aliqui Thomistæ absolute negant, formam esse causam formalem vel efficientem existentiam: quia nec duo illi modi eis probantur, neque ali duos à nobis positi locum habent, supposita distinctione reali existentiae ab essentia, quam ipsi defendunt. Contraria vero sententia supposita, optimè & consequenter dicitur formam formaliter constituere & intrinsecè compone-re existentiam naturæ vel suppositi constantis ex materia & forma, quia formaliter complecti & componit actuali essentiam eius, totamque eius entitatem. Sed ut formales sint locutiones, oportet in ipsa forma ratione distinguere existentiam ab existentia: nam cum dicitur forma hoc modo compone-re existentiam, non est intelligendum de essentia forma præcisæ concepta, nam ut sic nihil actu causat, sed concipiatur ut potens causare, intelligendum ergo est de essentia formæ actualis, & ut est suam existentiam. Atque in hunc modum facile constat, quomodo forma sic causa in suo genere existentiae totalis rerum naturalium, de qua non incommode exponi possent dicta Arist. & aliquotum auctorum, nam sola hæc existentia est esse simpliciter, de quo ipsi loquuntur.

XII.
Existentiæ
materia
an causat
formam.

Non potest autem forma esse hoc modo causa formalis propriæ, & intrinsecæ existentiae materiae, quia non est pars ipsius materiae, neque illam intrinsecè eponit in sua entitate & essentia actuali, in qua necessaria est existentiam includi, ut supra ostensum est. Nihilominus tamen est forma aliquo modo causa formalis existentiae materiae, quia ut materia sit, indiget informatione formæ, & ab illa pender modo superioris declarato, Disp. 15. & 28. & sic nullum est esse existentiae in compohto, nec integrum, nec partiale, quod vel non sit esse ipsius formæ, vel à formæ aliquo modo non penderat. Nam ipsum esse partiale formæ non pender ab ipsa in genere causa formalis, quia non est causa formalis sui ipsius, Physice & secundum proprietatem cause formalis loquendo, & ideo non dixi absolute omne esse prouenire à forma ut à causa formali, sed velesse ipsius formæ, vel dependere ab illa ut à causa formalis. Metaphysice autem secundum rationem potest dici forma ratio formalis sua propria existentia, quia per se ipsam seu per entitatem suam formaliter habet illam, quamvis effectu habeat ab alio: quomodo etiam formæ angelicæ per suam formaliter entitatem non existunt. Et iuxta hæc possumus etiam testimonia superioris adduta generatim interpretari.

XIII.
Obiectio
satis sit.

Dices: Ergo etiam omnis existentia substantia materialis, vel est materia, vel est materia in suo genere causa: ergo non est cur hoc peculiariter tribuitur forma. Respondeatur concedendo priorem consequentiam, formaliter intellectam de existentia substantia materialis ut sic, vel de existentia materiali. Quod ideo addo, quia licet sola existentia animæ rationalis non penderat à materia, tamen illa non est substantia materialis: & quatenus est forma materia etiam pender ab illa quantum ad actuali vniōnem. Et vero totius compositi ex esse materia intrinsecè constat: & esse omnium aliarum formarum ab ipsa materia pender, & hoc modo est materia causa in suo

genere omnis existentiae substantiae materialis. Nihilominus tamen negatur posterior consequentia: peculiari enim ratione tribuitur esse forma, quia illa est actus complectens per se essentiam esse simpliciter. Sic ut etiam essentia vel esse essentiae tribuitur specialiter formæ, quamvis materia sit etiam pars essentiae, quia forma est quæ complectit essentiam, & quæ determinat materiam ut sit pars huius essentiae, cum ipsa de se indifferens sit ut sit pars huius vel alterius naturæ. Imo, si attente legatur Aristoteles citato loco secundo animi clarius loquitur de esse essentia quam de esse existentia: cum enim dixisset animam esse viuentem, subdit: *Viuere autem viuentibus est esse.* Constat autem quod viuere in actu primo & radicali (de quo ibi est sermo) est esse essentia viuentium: & quod ex corpus est causa materialis vita viuentium, tribuitur ergo viuere ipsi animæ, quia complectit illud, & distinguunt ab alio esse, non quia consortium causæ materialis exclusat. Idem ergo dicendum est, etiam per esse existere intelligamus, quod non nego Aristotelem intellexisse. Imo ex hoc loco coligo, existentia Aristotelis esse essentia actualis, & esse existentia re ipsa idem esse, nā Aristoteles solum loquitur de esse in actu: vt Diuus Thomas & omnes exponunt, quod plane idem est quod existere: & tamen ait, viuere in viuentibus esse huiusmodi esse, quod est essentiale ipsi viuenti.

Sed obiectet tandem aliquis, nam ex dictis sequitur essentia nullo modo esse causam existentiae propriæ & sibi adæquatae, per quam immediate actor maliter exsistit: quia exclusimus omnem rationem causa intrinsecæ, & tamen constat, etiam esse non posse causam extrinsecam. Ad hoc quidam Thomas concedunt, essentiam non esse causam formalem, nec efficientem, nec finalem existentiae: exceptum autem materiali. In quo consequenter loquuntur supposita distinctione quam ponunt, non tamen consequenter loquuntur in rationibus quibus vnuunt ad excludendum genus causa efficientis, quia etiam essentia ut sit causa vere recipiens, requirit esse essentia actualis. Deinde non video cur excludant causam finalem cum existentia non ob aliud sit nisi vi ipsam essentiam in rerum natura constitutat. Vnde ipsi metuunt, existentiam non esse ens, quia non est id quod est, sed quo essentia est: est ergo (ut ita dicam) ens, & consequenter est proper illud, nempe proper essentiam saltem ut existentem. In principio autem nobis posito cocedendum quidem est essentiam non habere veram causalitatem reali, circa existentiam propriam, quia vbi non est in re distinctione, nec causalitas realis esse potest. Neque hoc est vnum inconveniens, quia nulla est necessitas quod existentia creaturæ habeat intrinsecum principium in ipsa, nūnquam ipsam essentia potest habere tale principium, scilicet materiam vel formam, sed fatis est, quod sit ab extrinsecis causa efficiente, de qua sola dictum superest, quod sectione sequente præstabilitur, ut dictum procedamus.

SECTIO IX.

Qua sit proxima efficientia existentiae & creatæ.

Dicitur: E causa efficientia existentiae earum rerum, quæ per solam creationem fiunt, nulla est quæstio, quia supponimus solum Deum esse causam illius, quia solus est omnium creator. De existentia autem rerum quæ generantur & corruptiuntur, sub his comprehendendo omnia, quæ sunt permutationem ex presupposito subiecto, sive substantia sive accidentia, difficultas est in hac etiæ existentia fiat à solo Deo. De qua tunc resperio sentias.

Prima

Prima sententia, soli Deo tribuens efficacitatem existentie.

A. Sunt quidam noui S. Thomae interpretes i. p. qu. 3. ar. 4. solum Deum absque propria efficientia sive causa secundae principis vel instrumentalis efficiere existentias rerum omnium, & adducunt D. Thom. i. p. q. 8. art. 1. qu. 45. art. 5. 2. contra Gent. cap. 21. & lib. 3. cap. 66. Rationes eorum sunt. Prima, quia solus Deus est ens per essentiam, & omnes creature habent esse participatum: ergo solus Deus est, qui producit esse. Probatur consequentia, quia virtus causativa existentie supponit ipsum esse in causa agente, sed creatura non habet per se esse, sed ab extrinseca causa. ergo non est per se causativa existentie, sicut aqua, quia per se non est calida, non est etiam per se calefactiva. Segunda, quia omnis creatura in sua actione supponit aliquid a solo Deo productum, quia non potest agere ex nihilo, sed ex presupposito subiecto: ergo actio creature supponit esse: ergo non est causa ipsius esse. Tertia, quia solus Deus dat existentiam, materiam primam, quia a solo ipso fieri potest & conferari: ergo causa secunda non faciunt existentiam quia materia prima conseruatur & existit, quia alias illam producent & corrumperent, sed materia non existit nisi per existentiam totius: ergo causa secunda non efficiunt existentiam totius substantiae. Quarta, quia non possimus alia ratione explicare, Deum esse causam totius entis, nisi quia ipse solus causat esse tam formam, quam materiam totius. Vel si creature hoc ipsum efficiunt, dicentur etiam causa totius entis.

Quod si inquiras, quidnam causa secunda efficiat, si non dant esse, vel quo modo generent, cum generatio tendat ad esse. Respondent agentia secundae completere suscepitrum ipsum esse induendo formam in materiam, & quia talis forma semper est determinata, ideo consequenter determinant & limitant existentiam seu actionem Dei ut talem & tam (vita dicam) existentiam conferant, nam omnis actus receptus limitatur a susceptu. Vnde sequitur viterius etiam efficiere, ut existentia existens vniatur, quia ultimo disponunt & determinant existentiam ad receptionem talis existentie. Atque ita tandem, licet non efficiant existentiam, efficiunt rem existentem, sicut homo generat hominem, licet non efficiat animam, quia vnit illam.

Secunda sententia, qua prater Deum solum admittit instrumentalem causam existentie.

Ecunda sententia est, existentiam fieri a solo Deo ex causa principali: concorrente autem causa secunda solum ut instrumento. Ita Ferrar. 2. cont. Gent. cap. 21. Cuius sententia duobus modis posset intelligi. Vno modo videnter late nomine instrumento, prout omnis causa inferior subordinata alteri, & indigens influxu illius ad omnem suam operationem, potest instrumentum illius appellari, & in hoc sensu loquitur Ferrar. supra, & ita in re differt a vera sententia statim explicanda: ideoque ibi carpit Scotum, eo quod Diuus Thomas imposuerit, quod dixerit causas secundas non efficiere esse. Alio modo potest intelligi illa opinio de instrumento proprio, prout distinguitur a causa principali, etiam secunda & proxima, & in hoc sensu referri solet hæc sententia, quod afferat, causam secundam ut principalem & agentem propria virtute efficiere existentiam sibi similem, existentiam vero solum ut instrumentum & in virtute Dei, quanquam in hoc sensu nullum minimi melegisse huius sententie assertorem. Fundari autem solet in quibusdam locutionibus Diu. Tho-

ma i. p. q. 45. art. 5. q. 5. de veritate art. 9. ad 7. & quælibet 3. de potentia. artic. 1. vbi ait, quod nulla res dat esse nisi in quantum est in ea participatio diuinæ virtutis, & adducit propositionem tertiam ex lib. de causis, qua dicitur, anima nobilis habet operationem diuinam in quantum dat esse. Dicit etiam ibidem, solum Deum dare esse ut sic, causas vero secundas determinare illud ad hoc vel illud esse. Et adducit propositionem decimam o. etiam libri de causis, vbi dicitur. Deum dare esse omnibus per modum creationis: existens vero secunda dare vivere aut sapere per modum informationis. Denique 3. contra Gent. cap. 66. ex professo probat, causam secundam non dare esse nisi in quantum agit virtute diuina. Rationes quæ pro hac sententia fieri possunt ad rationes factas pro prima sententia reducuntur.

Tertia sententia tribuens causis secundis propriam efficaciam existentie.

Tertia sententia est, existentiam quando per generationem fit a causa proxima fieri ut propria & principali causa in suo ordine, subordinata per se Deo ut prima causa. Hanc sententiam intendit D. Thom. citatis locis, & contra Gent. cap. 13. & i. p. qu. 104. art. 1. & quælibet 7. de potentia artic. 2. & ita intelligunt, & opinantur omnes antiqui Thomistæ, præfertim Cae. & Ferrar. super D. Thomam locis citatis, & Scotus in 3. dist. quælibet 1. ex professo, licet falso puto D. Thomam sensisse contrarium. Estque hæc sententia verissima, & evidenter fere ratione ut opinor, demonstrari potest.

Resolutio quæstionis, & ultima sententia confirmatio.

Decendum est ergo primo, causas secundas, vere ac proprie efficiere existentiam suorum effectuum prout ab ipsis sunt. Hanc conclusionem ostendo primo demonstrando debilitatem rationum, quibus oppositum probatur, nam si nulla est ratio ob quam hic effectus negetur causis secundis, nemo (credo) negabit esse illis attribuendum: nam Deus creavit illas cum omni virtute ad communicandum se, & producendos perfectos suos effectus, cuius erant natura sua capaces. Quid ergo est, ob quod creatura sit incapax virtutis ad faciendam existentiam? An quia ex se existentiam non habet, sed ab extrinseco agente Deo? At vero existentiam ex se non habet, sed ab extrinseco agente Deo: ergo neque existentiam facere poterit, quid ergo facit? Igitur quod ex se non habeat, nil infert, si quidem in se habet vnde conque habeat. Retorquetur ergo prima ratio primæ sententie in hunc modum: Sed solus Deus est sua realis existentia per existentiam: omnes vero creature habent existentiam participatam a Deo, vnde in libr. de Caus. propos. 18. sic dicitur: Res omnes habent existentiam propter ens primum: ergo Solus Deus efficit omnem existentiam. Sic ergo hæc consequitur nulla est, quia creatura per existentiam participatam, quia a Deo habet, est effectrix similis existentie, ita in simili forma applicata ad existentiam, nullam habet vim: sed solum concludit creaturam non posse efficiere esse nisi per esse receptum a prima causa, quod est verissimum.

At (inquit) saltem creatura non per se efficit esse, sicut aqua calida non per se calefacit. Sed contra, nam licet aqua non per se attributatur calefactio, tamen & vere ac proprie calefacit, & quatenus calida est per se calefacit, etiam per calorem ab extrinseco agente receptum calefaciat: ergo creatura quatenus existens est, vere ac per se poterit efficiere existentiam, etiam per suum esse ab alio habeat. Vnde in hoc admittimus comparisonem, in alio vero inter aquam respectu caloris: & creaturam respectu sui esse: nam aqua non solum ex se non habet calorem, sed etiam illum nullo modo includit, nec requirit ut sit aqua,

aqua, nec per se habet illud adiunctum, sed omnino per accidens, & ideo actio caloris per accidens dicitur conuenire aqua absolute dicta. At vero creatura, quamvis ex se non habeat esse, tamen ut sit acta creatura, necessario ac per se illud includit ac requirit: non efficit autem existentiam creatura in potentia, sed creatura in actu: facit ergo ut causa per se, & ex vi propriæ & connaturalis entitatis, quam à Deo recepit. Confirmatur, nam hic etiā applicari potest argumentum factum, quod creatura non causaret per se in suo effectu essentiam seu esse existentiam, quia neq; hoc efficit per existentiam quam ex se habeat, sed quam à Deo recipit, quod tamen falsum esse, etiam alii autores non diffringunt. Constat igitur primam rationem ob quam haec efficientia denegatur creaturæ, omnino inuidam esse.

VIII.
Secunda
ratio im-
probatur.

Secunda vero ratio & que est inefficax. Primo, quia ad summum concludit creaturam non efficere illud esse, quod ad eius actionem supponitur: ex quo etiam recte concluditur, non posse creaturam efficere omnem esse, nam aliquid supponi debet à solo Deo factum. Quod vere creatura non efficiat aliquid esse, illud, scilicet, ad quod ei actio terminatur, seu quod conuenit effectui per illam productio, nullo modo potest illa ratione concludi, quia illud esse quod terminat actionem, diversum est ab eo quod presupponitur actioni: potest ergo creatura illud efficere quamvis hoc presupponat. Et declaratur amplius haec ratio, nam duplex subiectum intelligi potest supponi ad actionem creaturæ. Vnum remotum quod non manet in termino actionis, & habet rationem termini à quo, ut est lignum, ex quo ignis generatur. Aliud proximum manens sub utroque termino, ut est materia prima: De priori verum est, natura liter loquendo, presupponi existentiam eius ad actionem cause secundæ, illa tamen existentia destruitur per actionem eiusdem cause: ergo hoc nihil obstat à quo minus existentia rei genitæ fiat ab eadem causa. Immo vnum ex altero naturaliter consequitur, nam quo est vnius corruptio, soler esse alterius generationis per se loquendo. De posteriori vero subiecto præcise considerato ut per se supponitur actioni agentis, autores illius rationis dicere non possunt in eo presupponi aliquid esse existentiam ad actionem agentis naturalis, sed solum esse existentiam, purum enim materia primam, ut est in instanti generationis prius natura quam accipiat formam per actionem agentis, nullam habere existentiam. Quod autem illam habuerit toto tempore præcedenti quatenus erat sub forma corrupti, & nil obstat, ut in priori membro de claratum est, & est per accidens ad effectiōem existentiam substantialis, quæ sit in instanti generationis: ergo in eorum sententia, etiam non est verum, omnem efficientiam cause secundæ supponere per se ac directe aliquid esse existentiam ex parte subiecti. Ut si fingamus Deum in aliquo instanti creare materiam primam, & in eodem instanti causam secundam inducere formam in illam, concurrēte Deo (ut fortasse sit in generatione verium, vel nutritione ex speciebus consecratis) tunc illa generatio substantialis (iuxta eorum opinionem) non supponit existentiam in materia, nec prius tempore, nec prius natura: ergo quod talis actio supponat subiectum, nil obstat, quo minus per eam fiat existentia.

IX.
Obiectum
obviæ itur
& tertie
rationis re-
spondatur.

Dicent fortasse, obstat aliud quam in tertia ratio ne adiungitur, nimirum, quod tunc materia prima obviæ itur habetur à causa secunda existentiam per quam existit. Ad hoc in eorum principiis nullum inconveniens est, quia materia [ut aiunt] non habet existentiam immediate per actionem qua creaturæ, sed per actionem, quia totum compositum recipit existentiam: siue illud creetur, siue generetur, quia non existit propria existentia, sed per existentiam totius: ergo nullum est inconveniens, quod ab ea causa secunda habeat existentiam, à qua totum compositum genera-

tur, quandoquidem ad effectiōem illius existentiæ iam supponitur materia ut sufficiens subiectum, ex quo potest causa secunda aliquid agere. Atsequi, inquit, materiam primam generari, & corrupti à causis secundis, quia per eam actionem acquirit & amittit existentiam. Sed cur non, quælibet idem cum proportione inferunt respectu Dei, si à solo Deo sit illa existentia, nimirum ab ipso Deo materiam corrupti & generari, quia per actionem Dei amittit & acquirit existentiam? Verumque autem constat esse & que falsum, cum materia sit ingenierabilis & incorruptibilis. Respondent non esse parem rationem, quia terminus actionis diuina solum est esse, quod nunquam deest materia: causa vero particulares determinant hoc esse, in quod aliud commutatur. Sed hoc & est impertinens, & falsum, nam si, ut res corruptatur & generetur, sicut est mutare esse existentiam, nil refert quod hoc fiat vno vel alio modo, & per hanc vel illam actionem, si vero id non sufficit, dummodo esse in communione non interrumpatur, sed quælibet idem esse existentiam maneat sub utraque existentia, etiam si illa commutatio existentiarum habet per actionem agentis naturalis, non propterea est generatio, & corruptio materia: Eo vel maxime, quod negari non potest in ea sententia, quin saltem dispositio ea commutatio existentia fiat per actionem agentis naturalis, quia dissoluit proximum suscepitum vnius existentiam, & componit seu disponit aliud: ergo, sicut hanc ratione dicitur corruptere vnam rem existentiam, & generare aliam, dicitur etiam generare & corruptere materiam primam. Vsi hoc dicunt non potest, quia obstat idem esse existentiam semper manens, pari ratione id non sequitur, etiam si causa secunda efficiat existentiam. Est etiam falsum, actionem Dei solum terminari ad esse, ut sic, & non ad determinatum esse, nam licet virtus efficiens Dei ex se non limitetur ad hoc vel illud esse, sed se extendat ad omne esse, tamen cum in particularioperatur, efficit vere determinatum esse, & commutat vnum in aliud, & se solo potest corruptere vnam, & generare aliud. Unde, licet iuxta predictam sententiam determinatio ad tale esse in genere causa materialis, vel dispositio proueniat à causa secunda, tamen in genere causa efficientis per se est à solo Deo, quia ipse solus efficit existentiam & talem existentiam: ergo ipse solus etiam generabit & corrupteret materiam primam, si ratio illa efficax est: non ergo haec rationes solidæ, neque consequenter adductæ in eorum doctrina.

Simpliciter tamen loquendo verum est, in proprio subiecto generationis, quod sub utroque termino manet, quod est materia prima, supponit aliquid esse existentiam à solo Deo factum ad omnem actionem agentis naturalis, quia supponitur materia prima creata, & habens suum proprium esse existentiam in se & extra causam suam suam efficientem, quod si esse existentiam intelligi non potest, ut supra probatum est. Et eadem ratione fieri non potest, ut materia prima commutet propriam & intrinsecam existentiam, quin commutet propriam entitatem & actualitatem suæ existentiam, & consequenter non solum generetur & corruptatur, sed etiam annihiletur & creetur, vel transubstantiatur. Ex hoc autem vero principio solum inferri potest, causam secundam non posse efficere totam existentiam entis, seu compositum, quod omnes partes eius: potest tamen efficiere existentiam formam in materia, & generare esse totius, non quidem nullam eius partem supponendo, quia hoc non efficit generare, sed creare, sed componendo illud, vniendo partes ex quibus constat, & vltimum ac formale complementum ei adiendo.

Atque ita etiam constat quartam rationem inef-
ficiacem esse, nam licet causa secundæ efficiant ex-
istentiam generando totum, non tamen creando, ne-
que

que directe efficiendo totum esse, quoad singulas partes eius, nullam praesupponendo, quod est proprium Dei, quomodo dicitur esse proprium illius efficiere totum ens, vt paulo inferius declarabimus late. Nulla ergo probabilitate negatur causis secundis virtus ad efficendam existentiam suorum effectuum.

Secundo principaliter probatur conclusio, ostendendo fallum esse modum, quo prædicta sententia declarat, causas secundas concurrere ad esse. Nam quod ait, causam secundam efficiere determinacionem ad tale esse, non verò ipsum esse, vel est sensus, quod causa secunda efficit in ipsomet esse aliquam differentiam vel modum intrinsecum quod determinatur tale esse, & hoc est impossibile, nisi efficiendorum ipsum esse, quia actio Phisica non artin- gitudinem seu differentiam Metaphysicam, sed rem ipsam prout in se est, neque dicti autores hunc sensum intendunt. Vel est sensus, quod solum ex parte subiecta secundæ causa determinant esse, præparans subiectum suscepit, talis esse & non alterius, ut plane dicti autores intendere videntur, & hoc fallum etiam ostenditur. Quia illa doctrina supponit quod sicutque aliquis effectus à creatura procedit, duas actiones ibi interuenire, vnam quæ est à causa secunda inducente formam in materiam solum secundum esse existentia, aliam solum Dei conseruentia existentiam. Hoc autem fallum est multis modis demonstro. Primo, illa vulgari annexione, quod sicut res, ita & actiones frustra multiplicantur, quando ratio aut necessitas non cogit: hic autem nul laetatio ad multiplicandas has actiones ut ex praedicto discursu satis cōstat. Secundo, quia, si consideretur prædicta illa actio causa secunda, que dicitur antecedere ordinem naturæ ad actionem Dei qua sit existentia, necesse est ut propter illam detur aliquod esse existentia, quia per illam datur aliquod esse reale, quod per illam actionem immediate sit, extra causas constituitur, quod non potest esse nisi esse existentia, ut ex superioris dictis patet, & à citatis authoribus cum quibus disputamus, concedi necesse est: autem ibidem, existentiam esse id quo formaliter res extra suas causas actualiter esse intelligitur, & probabile putant, existentiam dictam esse ab extra existere: quia per existentiam res sicut sit extra potentialitatem casaram.

Potestque in hunc modum declarari & confirmari, nam per illam actionem primam, quæ propria dicitur causa secunda, educitur forma de potentia materiali, hoc enim est munus & hæc actio naturalis agentis (v. ex. Phisicorum & ex dictis supra disputat. 15. de laudis constat). Non potest autem intelligi educatione de potentia, quia id quod educitur quasi extra- hatur à potentialitate in qua ante aera erat, & in actu re- ducatur, non reducitur autem in actuum nisi per esse, ut supra ostensum est, & ideo generatio ut genera- tio terminatur ad esse, ut dicitur s. Phisicorum ca. 1. ergo ex illius actionis causa secunda datur effe- dius aliquod esse existentia, ergo superflua est a- la actio solum Dei. Patet consequentia, tum quia ne- cessaria est, priorem actionem causa secunda esse etiam à Deo, quia omnis actio causa secunda essentia- liter pender à prima. Vnde sit, etiam illud esse quod per primam actionem datur, fieri à Deo. Ad quid ergo necessarium est, ut Deus aliud esse conferat? Tum etiam quia non repugnat Deum suspendere omnem actionem, quam se solo facturus erat, si enim illæ actiones sunt distinctæ cum non poterit Deus posse omnem suspendere? Vé certe (quicquid sit de pos- sibilitate, licet concipiamus ita fieri, nihilominus in- telligimus, ex vi prioris actionis formam esse edu- ciam de potentia materia, & actu illam informare, & consequenter aliam formam esse exclusam, & to- tam existentiam alterius rei corruptam: ergo etiam in- telligamus omnem subsequentem actionem sus-

pendi, nihilominus intelligemus, ex vi huius primæ actionis rem actu esse genitam, & extra causas; ergo etiam intelligitur ex vi eiusdem actionis rece- pisse existentiam; ergo superuacanea est omnis alia actio.

Tandem declaratur in hunc modum, nam aut effectus recipit per illam actionem aliquod esse reale, vel non. Si nullum recipit, quomodo esse potest actio realis, cum omnis actio tendat ad esse? nam ubi non est esse factum, nec potest esse fieri. Vbi autem non est fieri, neque est facere, & consequenter neque est actio realis. Nec satis est si dicitur, in eodem instanti, quo est illa actio, dari esse effectui per aliam actionem; nam hinc solum sit, ut concomitante cum priori actione detur esse effectui, non vero quod per illam detur aliquod esse, de ratione autem realis actionis non est ut cum illa, sed ut per illam detur aliquod esse, quia alias per illam nihil fieri, aut factum erit. Sicutem per illam actionem sit aliquod esse reale, interrogando rursus illud sit esse existentia, vel existentia. Si primum, haberetur intentum. Si secundum, viterius rogo, an illud esse sit in potentia tantum, & hoc dicinon potest, quia hoc esse nihil est in re facta, neque est denominatio ab actione, sed à potentia a- gendi, ut supra ostensum est, est ergo illud esse actuale, ac nouum seu tempora, quia illud denuo habet effectus in se, & extra causas suas: nihil ergo illi de- est ut sit esse existentia. Et confirmatur, ampliusque vrgetur hoc ipsum, nam de illam actione, quæ est à causa secunda, interrogari potest an sit existens in rerum natura, necne, ut à causa secunda progre- ditur: actio enim suam proportionatam existentiam ha- bet sicut alia accidentia, non potest autem vel mente concipi, quod actio sit egressa ab agente, & non sit suo modo existens, quia neque actualitas actionis es- se potest maior, neque aliter intelligi potest esse ex- tra causas suas. Item quia alias oportet fingere aliam actionem solum Dei, per quam illi actioni detur ex- istentia, quod omnino ridiculum est: sicut enim ad actionem non potest esse alia actio, ita neque ad esse actionis, & quia actio & esse actionis dicunt ha- bitudinem ad idem principium, sicut in uniuersum acciden- & esse accidentis dicunt habitudinem ad idem subiectum, nam forma & esse formæ, propor- tionem seruant inter se. Quod si illa actio, ut proge- ditur à causa secunda, est existens, iam inde in pri- mis colligimus, aliquod esse existentia manare à causa secunda, ministrum existentiam actionis eius. Deinde concludimus, per illam actionem fieri esse existentia, in termino eius, quia actio existens ut sic terminatur ad rem existentem ut sic: totum enim es- se quod est in actione, qualemque illud sit tendit ad terminum, & tale esse responderet in termino in facto esse: quale est in actione in fieri. Si ergo causa secunda veram actionem realem & existentem exercet, per illam communicat effectus esse existentia, & conse- quenter superuacanea est illa alia actio, quæ dicitur esse à solo Deo.

Atque hæc rationes obiter notandæ sunt, nam ex eis, ut existimmo, manifeste concluditur in uniuersum omnem realem actionem, & efficientiam formalissime tendere ad dandam aliquod esse existentia suo intrinseco termino, nam si recte applicentur, & que procedunt de omni actione. Et inde viterius confirmatur identitas inter existentiam, & actualem existentiam; nam quæ eadem formaliter simili omni- nino ponuntur, & destruuntur, idem in re sunt, ut in superioribus tractatum est. sed hoc modo se ha- bent existentia, & existentia, ergo in re non distingui- ntar. Deinde, iisdem rationibus ostenditur, impossi- ble esse, quod aliqua causa effectu disponat subiectum ad aliquam existentiam recipiendam, nō dandi illi aliquam existentiam, tum quia in uniuersum ostensum est, non posse esse actionem realem, quæ non det existentiam, tum etiam, quia illa dispositio,

quæ antea erat in potentia, per illam actionem est actu. habet ergo suam essentiam in actu, & hoc est existere. Quod argumentum non solum simpliciter, sed etiam ad hominem est efficax contra dictos autores: nam ipsi aiunt, propriam passionem posse manare ab essentia, quia supponit essentiam in actu: existentiam vero non posse manare ab essentia, quia oportet supponere essentiam in actu, quod repugnat existentia. Simili ergo modo nos dicimus, repugnare existentiam disponere ad existentiam, quia oportet supponere existentiam in actu: nam effectio non versatur circa essentiam in potentia, sed circa essentiam in actu.

XIV. Ultimo ostendo, falsam esse illam doctrinam ex parte alterius actionis, quæ soli Deo tribuitur, ut per illam solus efficiat existentiam. Et interrogo, an illa actio sit propria creatio, vel educationis actus existendi de potentia subiecti seu existentiae: nam inter hæc non potest medium excogitari. Non potest autem dici, actionem illam esse propriam creationem. Primo, quia inde sequitur, omnem existentiam creatam esse subiectum, & independentem in esse & fieri ab omni receptivo. Quod prædicti autores in vniuersum putant esse impossibile, & saltem constat esse falsum in existentia accidentium, & formarum materialium. Secundo, quia si existentia non distinguatur ab essentia, clarum est non posse ipsam creari, si essentia non creatur, si autem distinguatur, saltem est certum, existentiam non posse naturaliter fieri, neque esse nisi in essentia sua, & actuando illam: depender ergo ab illa in fieri, & in esse, ergo, quando fit conaturali modo, non fit per creationem. Tertio, quia alias oportere adiungere tertiam actionem, quia existentia vniuersitatem existentiae, sicut in generatione hominis, quia anima proprie creatur, præter creationem eius, & aliam actionem accidentalem, quia disponitur seu organizatur corpori, necessaria est tertia actio substantialis, quia anima vniatur corpori, que est propria generatione: hanc autem multiplicationem actionum in praesenti facta esse, & superflua, a fortiori probatur ex dictis, & quia nullus Philosophus haec tenus eas excogitauit.

XVII. Si autem altera pars eligatur, nimirum illam actionem non esse creationem sed educationem, sine causa tribuitur soli Deo, & non etiam causæ secundæ. Probatur consequentia, quia talis actio negat ex modo quo fit, neque ex termino ad quem tendit superat vim agentis creati. Primum patet, quia est actio ex presupposito subiecto, hic autem modus agendi non excedit vires agentis creati. Secundum patet, quia quidquid est in termino seu effectu illius actionis, non excedit perfectionem agentis creati. Quod enim quidam aiunt, esse existentia est quid perfectissimum, & ideo non posse fieri ab agente creato, nullius momenti est, nam licet esse existentia ut sic & ex suo generi sit fortasse summa perfectio (quod postea videbimus) tamen hoc esse existentia, quod fit in igne, vel in aqua, verbi gratia, non est perfectissimum, nec perfectius, quam sit simile esse in igne vel in aqua generante, ergo ex nullo capite excedit perfectionem agentis creati actio productiva existentia. Et confirmatur, nam alia agentia creatum neque efficeret existentiam sui effectus, neque vniuersum existentia cum essentia, ut prior opinio dicebat. Probatur sequela, quia quando forma vel actus fit per educationem de potentia subiecti, seu receptivi, eadem actione fit & vniatur: quia non fit sine materiali cursu subiecti, & subiectum non potest concurrens nisi media vniione, ut in superioribus, & in primo Tomo in tertia parte latius declaratum est: ergo si existentia non fit per creationem, sed per educationem, eadem actione vniatur quæ fit: ergo si causa secunda non facit existentiam, neque etiam vniat illam.

XVIII. Atque ex his tandem, quibus & fundamenta pri-

ma sententia, & modus explicandi illam improposita sunt, est facilis directa probatio assertiois nostræ. Primo, quia vna & eadem actione fit res existens & existentia eius, ut ostensum est, sed causa secunda effectus, efficiunt suos effectus reales & existentes: ergo existentia terminatur ad aliquod esse existentia, ut etiam probatum est: sed causa secunda verè efficiunt aliquid: ergo vere efficiunt in suis effectibus esse existentia. Tertio & maxime à priori, quia existentia non distinguitur in re ab essentia actuali: sed causa secunda per suam existentiam extrahunt formas, seu essentias quas producent, deponentia in actu, & ita dant illis aliquod esse actuale seu entitatem existentiae actualis: ergo dant illis existentiam.

Dico secundo: Existentia rerum quæ generantur & corruptiuntur, non solum sunt à causis secundis ut ab instrumentis, sed etiam ut à causis principali bus proximis, & in vniuersum ita sunt existentiae ab his causis, sicut existentia. Hanc assertioem in nobis cum ex parte docent autores primæ sententia, quatenus negant, causas secundas esse instrumenta propriæ dicta ad producendam existentiam. Quæ pars intelligenda est respectu omnium causarum, quæ sunt principales in producendis effectibus quod esse existentia. Nam si in hoc etiam sint tantum instrumenta, ut est calor, verbi gratia, ad productionem ignis, vel semine ad productionem animalium, nil mirum est, quod sint etiam instrumenta ad producendas existentias talium effectuum. Imo id est necessario consequens iuxta ultimam partem conclusionis, & ideo conclusionem proprii sub illis verbis, scilicet causas secundas in efficiendis existentias non tantum esse instrumenta, sed etiam principales causas, utque ad diuersas causas referantur, & sit veluti accommodata (ut Dialectici loquuntur) distributio: non enim eadem causa vtramque rationem habet, sed diversas. Sic ergo explicata hæc pars non alter probatur à dictis autores, nisi quia absurdum videatur, ut causa secunda eiusdem effectus sit principis & instrumentalis. Addunt deinde, voluntarii dicunt, Deum conferre causis secundis virtutem fluentem & instrumentalem, qua producent existentiam. Sed non video, cur ipsi possint illud primum reputare absurdum, cum dicant in eodem effectu creare esse existentiam & existentiam, & illam fieri ab agente secundo ut à causa principali, hanc vero fieri a solo Deo. Si ergo in eodem effectu sunt res distinctæ, quæ diuersis modis dicuntur fieri à Deo, scilicet vel seculo, vel per causam secundam, cur non poterunt etiam fieri diuersis modis à causa secunda, scilicet, ut principali agente & ut instrumento? Aut, si actiones per quas sunt existentia & existentia sunt diuersæ, quid absurdum est, quod idem agens proximum quod propria & principali virtutem alteram elicit, assumit ut instrumentum ad efficiendam alteram, si similem virtutem principalem, ad illam exercendam non habet. Non est enim inutile, quod agens naturaliter instrumentaliter operentur, quando non possunt principaliiter.

Quocirca, supposita illa doctrina, non potest satisfacere impugnari hæc alia de actione instrumentalis. Tamen ex principio posito in precedente assertione, evidenter infertur hæc secunda. Nam actione quæ fit effectus causa secunda, eadem terminatur ad esse existentiam illius: ergo quodcumque causa secunda est in suo genere principialis respectu sui effectus, necesse est ut eodem modo efficiat existentiam eius, quia non potest respectu vnius & eisdem actionis & termini esse causa principialis & instrumentum: Secundo, quia causa secunda effectus concurrit ad existentiam sui effectus, ut concedum qui admittunt illam esse instrumentum: nam causa instrumentalis vere effectus, sed talis effectus non excep-

dit virtutem talis causa ut iam probatum est, quia neque in perfectione rei quae fit, neque in modo quo fit: ergo efficit ut causa principalis, & non ut instrumentum, nam causa principalis illa dicitur, quae agit propria virtute accommodata & proportionata effectus. Tertio, quia non ob aliam causam producitur ignis, verbi gratia, ignem secundum esse essentia seu formam ignis, ut principalis causa, nisi quia effectus non excedit virtutem causae, neque in se, neque in modo, quo ab agente fit, sed idem est de existentia talis effectus: ergo. Quapropter etiam posita distinctione reali inter existentiam & essentiam, non video qua probabilitate possit haec assertio negari. Est autem multo evidenter, supposita identitate existentiae & essentiae actualis, in qua vicima pars conclusio- nis fundatur, quia, si haec in re sunt idem, non possunt ab una & eadem causa diuersis modis fieri simili & una actione. Item quia efficiere rem seu existentiam actualem, nihil aliud est, quam illi dare existentiam, ut satis declaratum est: ergo non potest agens proximum esse causa principalis vnius, & instrumentalis alterius.

Qua peculiari ratione tribuatur Deo effectio existentiae.

Dic tertio: In efficienda existentia aliquid proprium habet Deus, in quo superat creaturem: eu- dem tamen excessum habet in efficienda essentia creature. Prior pars ponitur ut intelligentur & con- cipientur diuersa loca Diuini Thomae supra citata. Et in hunc modum declaratur: nam in primis obiectum adaequatum diuinae virtutis est ens creatum in qua- tum tale est, quod non potest esse adaequatum obiectum aliquius virtutis creatae, cum non possit effici- re ipsam, neque excellentiorem se: proprium autem & adaequatum actus entis est esse, & ideo Deus per se primo confert esse, ut sic, creatura vero solum facit hoc vel illud esse. Non quod vel Deus non efficiat in omni esse omnem determinatam rationem eius, vel quod, cum creatura efficiat aliquid esse, non efficiat in illam omnem communem rationem effendi, quae a nobis abstrahi potest, haec enim impossibilia sunt, ut per se conatur, sed quod ratio sub qua Deus attin- git illum effectum, & adaequat virtuti eius, sit ipsum esse ut sic, respectu vero creature sit tale vel tale esse.

Secunda differentia est, quia Deus potest conferre creature totum esse, & totaliter, ut sic dicam, crea- tura ait, non tam potest dare totum esse, quam compiere, vel perficere inchoatum, adiungendo es- se parte vel accidentale. Hanc differentiam atti- git Caietanus 1. parte quæst. 8. articul. 1. quia vero ipse non admittit in substantiis esse partiale aut totale, sed solum unum esse simplex totius suppositi: ideo eam declarat per causas vel conditiones ad existen- dum requiritas, nam solum Deus efficit in re totum id quod necessarium est ad existendum: nam si res- titutim materialis, solum Deus facit totam rei substan- tiam, si autem sit materialis, saltem efficit Deus solum materiam. Quæ exppositio veritatem habet, nos vero consequenter addimus, in omni re creata esse aliquid existentiae, seu aliquam existentiam totalem vel partiale, quæ a solo Deo fit, nullam vero esse quæ a creatura fit sine Deo, & hoc modo dicimus, Deum efficiere totam existentiam totaliter. Dicimus etiam solum Deum in omni re ponere primum fun- damentum existentiae, sine quo creatura non potest aliquid existentiae efficiere. Et ratio est, quia omnis existentia terminatur ad existentiam, ut probauimus, in omni autem effectu creaturæ supponit aliquam ef- ficiencia solum Dei, ergo & aliqua existentia ab ipso facta. Minor simili inductione probatur, nā ut crea- tura efficiat existentiam efficientis supponit existen-

tiam substan- tia, quæ si spiritualis sit, à solo Deo fa- cta est, si vero sit materialis, saltem habet materiam à solo Deo. Vnde, si creatura efficiat esse substantia- le, etiam supponit materiam effectam à solo Deo, & consequenter sub aliquo esse existentia, ad quod il- la affectio solum Dei terminetur.

XXIII.

Tertia differentia hinc sumitur, quod Deus facit existentiam ex nulla re creata præexistente, crea- tura vero nunquam dat esse nisi ex præsuppositione alterius esse. Vnde sit, ut etiam haec ratione dicatur Deus per se primo facere esse ut sic, creatura vero non nisi ut est tale, nam, ut cum Aristotele diximus tractando de causis, effectus dicitur per se primo fieri secundum eam rationem entis, quæ ex parte ipius effectus non præsupponitur, ut cum generatur ignis ex aere, per se primo fit ignis, non vero elemen- tum aut corpus, quia haec rationes iam præsupponen- bantur in aere. Secundum has ergo rationes Dei proprias dicit interdum D. Thomas, Deum esse pro- priam & per se causam ipius esse, non vero excludit propriam efficientiam causarum secundarum circa particulas existentias suorum effectuum, ut ex aliis suis doctrinæ locis supra satis manifestatum est.

Ex his vero rationibus, si recte ponderentur, ma- nifestum est, has differentias non solum intercede- re in effectione existentiae, sed etiam in effectione es- sentiae, etiam si singamus eas esse distinctas. Proba- tur, nam etiam solum Deus est effectus omnis essen- tiae creabilis, & consequenter solus ipse respicit essen- tiam factibilem, ut sic, tanquam obiectum adaequa- tum, & per se primo factibile ab ipso. Similiter solum Deus facere potest ut proprium & principale agens totam rei existentiam; totaliter seu secundum id totum quod talem existentiam in trinsece componit, vel ali- quo modo constituit in esse existentia actualis, ut pa- pat ex eadem inductione, nam, si existentia sit spiritualis, solum Deus illam facit, si vero sit materialis saltem quodam materiam, fit à solo Deo, & secundum illam supponit ad actionem causæ secundæ, quæ, ad summum, addit alteram partem existentiae, & ita con- summat illam. Dices: Et quod ita sit in substantiis, non tam in accidentibus, quia subiectum non est pars existentiae formæ accidentalis, & ita causa secunda o- mnino efficit totam existentiam accidentis. Respon- deretur, idem dici posse de existentia accidentis, quia etiam subiectum, vel existentia subiecti non est pars eius, & utrumque applicari potest ad formam sub- stantialem, quia etiam materia non est pars eius. Vnde vel dicendum est, sermonem esse tam de existentia, quam de existentia completa, nam illa quæ incom- pleta est, vel fieri non potest ab agente naturali ut materia prima, vel si fieri potest ab agente naturali, supponit aliam partem existentiae factam ab alio, ut substantialis forma: ut certe si sit minoris entitatis, ut est accidentis, supponit substantialem existentiam, à qua naturaliter penderet, & quanvis non sit de ef- ficiencia talis formæ in abstracto sumptu, pertinet tamen aliquo modo ad existentiam eius. Secundo vero dicitur, sicut non generatur proprie formæ sub- stantialis, sed compositum, ita nec fieri proprie for- mæ accidentalem in abstracto, sed ipsum concre- tum, quod ex subiecto & formæ in trinsece compo- nitur. Atque in hunc modum talis effectus supponit, aliquid ex quo in trinsece constat ipse effectus, siue in esse existentiae, siue in esse existentiae consideratur.

XXIV.

Eo modo ad produc- tionem es- sentiae con- curunt, crea- tura & quod pro- ducentem ex- sistentia.

Atque hinc etiam facile applicantur alia differen- tiae: nam solum Deus facit existentiam nulla præsupponit existentia, & consequenter solum ipse facit per se primo existentiam creatam ut talis est. Dicent fortasse, licet Deus faciat esse existentia ex nulla existen- tia, quia facit ex nihilo, non vero facere existentiam ex nulla existentia, seu ex nihilo existentia, quia, nisi ex- tentia supponatur, non potest intelligi, quod res sit

P. 2 facti-

factibilis à Deo. Qui vero sic respondent, plane in quo laborant, nam, si per essentiam intelligent, rem in sola genetia obiectua, nos de illa non agimus, quia illa ut sic nihil est, neq; vero sit, aut est terminus existentiae, nisi fortasse dicatur terminus à quo quod nō refert, quia eodem modo dicetur existentia fieri à Deo ex non existentia in actu, & ex existentia in esse potentiali & obiectu: quia, nisi existentia est in impossibili, & ut talis præcognoscatur à Deo, non potuisse ab eo fieri. Si vero loquamur de essentia actuali, quia vero sit aliqua entitas extra Deum, falsissimum est non facere Deum essentiam creatam simpliciter & absolute ex nulla essentia, quia nec facit creatam essentiam ex suam essentia, cum id sit impossibile, sicut enim essentia primo diversa, neque ex alia essentia extra suam, cum necesse sit omnem illam ab ipso creari. Constatigit, eandem eminentiam & singularem rationem habere Deum in efficienda essentia, quam habet in efficienda existentia. Quod etiam necessario sequitur ex identitate essentiae actualis, & existentiae, iuxta ultimam partem præcedentis assertionis. Nam, sicut ex illo principio ibi inferebamus, essentiam & existentiam eodem modo fieri à causa secunda, ita hic dicendum est, eodem modo fieri à causa prima: est enim eadem omnino ratio, atque hæc eadem doctrina de eadem efficientia existentiae & essentiae creatæ confirmat doctrinam superius datam de identitate eorum inter se.

SECTIO X.

Quos effectus habeat existentia, & in quo differat in hoc ab essentia.

Duplicatis causis existentiae, opportunè sequitur tractatio de effectibus eius, quoniam ex eis sumi etiam solent ab aliquibus indicia alicuius distinctionis realis vel ex natura rei inter essentiam & existentiam: nos autem à contrario existimamus, hinc posse confirmari doctrinam de idéitate eorum.

Exponitur questionis titulus.

Prest autem comparari existentia in ratione causa vel ad essentiam cuius est existentia, vel ad res alias: hic non agimus de priori comparatione, sed de posteriori: nam de priori satis dictum est in superioribus, & omnes in hoc conueniunt, quod existentia respectu existentiae, habet rationem actus & causam formalem imitatur. Omnesque similes docent, non esse propter & in rigore formaliter causam. Quod nos facilissimo negotio declaramus, quia propria causa formalis distinguitur ex natura: ei à subiecto, in quo sum effectum formaliter habet, & cum eo facit veram & realem compositionem: existentia vero ex natura rei non distinguitur ab essentia, & ideo non potest esse vera forma, neque actus physis, sed Metaphysicus, & modus ita intrinsecus, ut non distinguitur à re, quam modificat, sicut differentia est actus generis, & non est proprie forma eius. Qui autem sentiunt, existentiam ex natura rei distingui ab essentia, difficultus id declarant, tamē qui dicunt non distingui realiter, sed modaliter tantum, dicere possunt modum rei latius patere quam formam, quamvis se habeat per modum actus auf formæ. Habentque exemplum substantia, quo id declarant: est enim substantia modus naturæ ex natura rei: distinguis ab illa, non tamē propriæ forma, cum neque sit accidens, nec possit esse forma substantialis, cum supponat integrum & completam substantialiem naturam, quam modificat, ut latius infra dicemus. Ad

hunc ergo modum loqui debent hi Autores de existentia. Qui vero existimant, actum existentiae esse rem realiter distinctam ab essentia, difficultus possunt rationem reddere, cur non sit proprie forma. Tamen etiam vni possunt argumento facta, quia non est forma accidentalis, ut ostensum est, & substantialis esse non potest, cum supponat perfectam & completam formam. Item, quia alias formaliter constitueret ipsam essentiam, & naturam. Item est argumentum Theologicum, quia iuxta eam essentiam actus existentiae potest suppleri ablique informatione, sic enim aiunt Verbum supplerre existentiam humanitatis, cum tamen illam non informet: ergo existentia naturæ creatæ ex vi modi actuandi illam non petit ut sit vera forma. Nec vero id habet ratione suæ existentiae, quia non est accidens: ergo non est proprie forma, sed est quidam vltimus terminus & actus existentiae. Dicitur tamē imitari formam, quia est id quo essentia sub tali ratione constituitur, & quia illam vltimate terminat, & de potentia in actuum reducitur: punctus dici potest comparari ad lineam per modum formæ, quatenus constituit illam terminatam, sub qua ratione actuat illam, non tamen est propria forma.

Potest vero obiici, quia essentia est causa materiales existentiae: ergo existentia est causa formalis: nam hæc duo quasi correlatiæ se habent. Respondetur, in nostra sententia negando antecedens. Alii vero dicere consequenter debent: cum eadem proportione, essentiam imitari quidem causam materialis & receptiuam, non tamen esse proprie & in rigore materiali vel subiectum. Semper tamen eis relinquuntur explicandum, quis sit hic effectus formalis, seu que formalis actualitas, quam dicit existentia alterius rei à se distinctæ, cum non possit esse ipsa actualitas entitatis, & omnis alia superaddita & distincta à substantia vel inherenter, nec possit esse necessaria, nec intelligentibilis, ut in superioribus fuse ostensum est.

Proprius ergo sensus huius dubitationis est, de effectibus & causalitate, quam existentia circa res alias habere potest, vel potius res existens ratione existentiae. Et potest verificari quæsto in omnibus generibus causarum. Omittamus tamen nunc causam finali, eo quod eius causalitas valde intentionalis sit, propter quod est Philosophi cum dogma ab omnibus receptum, finem, ut causet, non requirere aequalem existentiam, quia solum Metaphorice mouet ut apprehensum, ideoque sufficit illi esse obiectum ut in intellectu. Quanquam finis re veran causet in ordine ad suam intentionem, & ex ratione posset attribui existentiae boni apprehensum causalitas finalis: existentia (inquam) non iam exercitæ, sed apprehensa in ipso bono, quod habet rationem finis, quia bonum non mouet, nisi prout est in re, aut esse vel futurum esse vel posse esse apprehenditur, de qua re satis in superioribus dictum est disputatione vige sima tertia.

Positne existentia causalitate forma aut materia, & quipiam causare.

DE causalitate igitur materiali & formalis fere omnies, qui distinguunt realiter vel ex natura rei existentiam ab essentia, dicunt, existentiam formaliter ac proprie nunquam exercere circa aliam rem minus causam formalis, vel materialis: ino neque esse conditionem per se necessariam & ordine naturæ antecedentem ad causalitatem harum causarum, quanvis secundum durationem temporis sit conditio necessaria, & secundum ordinem naturæ consequens ad prædicta causarum genera. Declarantur hæc & probantur simul. Nam materia prima, v.g. non recipit formam per existentiam suam, sed per entitatem suæ essentiae, nam potius ipsa, mediante formæ

recipit existentiam & similiter substantia non recipit accidentia in sua existentia, sed in entitate essentiae, in Christi humanitate, si intelligamus eam existentem per in creatam existentiam Verbi, intelligimus accidentia humanitatis recepta in ipsa secundum entitatem essentiae, & non in creatam existentiam Verbi. Eratione potest probari haec pars, quia existentia ut sicut dicit rationem actus, & non potest, & propter quod à multis vocatur actus ultimus ergo ex essentia visio non potest esse ratio recipiendi aliquid, quia hoc est munus potentiae: ergo nec potest esse ratio aliquid causalitatis materialis. Atque hinc constat altera pars de causa formalium: haec causa se mutuo respicit, & proportionem inter se seruant, si ergo materia non causat vel recipit per existentiam sed per essentiam, nec forma informat per suam existentiam, sed per essentiam.

Ex quo vltius necessario sequitur, haec causa non indigere formaliter, neque secundum naturam ordinem existentia ad causandum, quia materia non habet esse nisi per formam: ergo prius natura recipit formam, quā exsistat: ergo etiam forma prius natura informat, quā ratione illius detur existentia materia, vel in cōposito: ergo etiam prius natura, quā ipsa habeat existentiam, quia non habet illam nisi in toto cōposito. Quod saltem verum est in formis materialibus, nam anima rationalis prius quidem natura habet existentiam quam informet, id tamen non est propter necessitatem informandi, sed propter excellentiam talis rei. Et confirmatur de formis accidentibus, quae sunt dispositiones ad formam substantiam, nam prius natura disponunt ad illam quam exsistat, disponunt enim materia, & existent in cōposito, & tamen disponere partim pertinet ad causam materialem, quatenus est quādam determinatio materiae, partim ad formalem, quatenus cōstitutio materiae ad hanc formam, sit per informationem caloris vel alterius similiis dispositionis vltima.

Hæc doctrina considerare non potest cum fundamento posito de identitate essentiae & existentiae, & idem ut veritatem declaramus, adiudicendum est, aliud esse loqui de re ipsa secundum se, aliud prout vox existentiae significatur, & ut concipitur abstracto & preciso conceptu illi correspondente. Rursus est adiudicendum, aliud esse loqui de existentia ut sic, aliud de hac vel illa existentia, nam priori modo loquendo manifestum est, existentiam ut sic ex se non postulare causalitatem materialem vel formalem circa alteram rem, immo quo perfectior est existentia, eo magis abstracta & separata est ab huiusmodi causalitatibus, ut constat non solum de existentia Dei, sed etiam de existentia angelica, & de quacunq; completa substantiali existentia. Agimus ergo de existentia in toto sua latitudine, an scilicet in trahilla sit aliqua existentia, quæ huiusmodi causalitatem participare posset; & consequenter an ratio existentiae ut sic, licet non requirat, permittat saltem hoc causalitatis genus.

Dico ergo primo. Existentia actualis est omnino necessaria ad exercendam causalitatem materialem & formalem, non solum in duratione temporis, sed etiam in antecessione seu ordine naturæ. Et primum quidem in duratione temporis omnes conueniunt: quia causalitas materiae vel formæ, si ad cōpositum referatur, consistit in actu & intrinseca compositione eius, si vero referatur ad inūicem, consistit in hoc quod materia sustinet formam, & forma actuet materiam, & ita se mutuo foueant & conseruent in esse. Non potest autem intelligi, quod hoc munus inveniē exercant, vel totum componant, nisi actu existant: alioquin neque cōpositum actu existet, sed erit impossibile, vel in esse obiectu, & similiter causalitas non erit in actu, sed in potentia, & in esse obiectu.

Tom. II. Metaphys.

Atque haec eadem ratio, si recte ponderetur, probat existentiam rei, quæ actu est causa materialis vel formalis, prærequiri ex intrinseca ratione talis causalitatis actualis; & consequenter non tantum in eadem duratione, sed etiam in antecessione naturæ esse necessariam. Primo quidem, quia, si causa actu causat, necesse est ut causalitas ipsa in rerum natura existat: ergo necesse est ut procedat à causa existente ut sic ergo non solum secundum temporis durationem, sed etiam secundum naturam ordinem prærequiritur existentia in causa, ut ab ea procedat actualis causalitas. Primum antecedens probatur, quia si causalitas iam est in actu, ex hoc præcise est extra causam suam quantum esse potest: ergo ex hoc etiam est existens. Cætera autem consequentiae sunt evidentes, quia non potest aliquid existens nisi à re existente realiter causari.

Secundo, quia creatura nihil potest realiter causare, nisi secundum ordinem naturæ prius ipsa causetur, & fiat ab aliqua causa efficiente: ostensum autem in superioribus est, omnem efficientiam terminari ad aliquid esse existentiam, quia terminatur ad aliquid esse in actu extra causas, ergo etiam secundum ordinem naturæ esse existentiam causalitatem materialis & formalis supponitur causalitatibus earum. Maior videatur per se evidens, quia creatura, dum non intelligitur causata seu effecta, non potest intelligi ut ens in actu, sed tantum in potentia, ut sic autem non potest intelligi actu causans. Quia si ipsa non est extra causas sed in earum potentia, quomodo potest aliquid extra causas constituere? Et ut in particulari loquamur, & res sit evidenter, quomodo potest materia actu vñri formæ, vel sustentare illam, si ipsa non est actu sed in potentia tantum: non potest autem ipsa esse actu, si non sit actu effecta. Et similiter forma non potest actu informare materiam nisi creata sit, vel de potentia materia educta. Scio solere responderi: crea ri vel educi prius natura quoad est essentia. Sed iam supra demonstravi: hoc esse essentia, cum non sit potentiale tantum, sed actuale & extra causas etiam esse verum esse existentia, neque ens creatum require re formaliter aliud esse ad existendum.

Tertio, quia actualis existentia materiae (& idem est de forma) necessaria illi est ad causandum in eodem saltem temporis instanti, ut omnes facentur, & non est necessaria ut consequens causalitatem eius, alioquin se ipsam causaret, nam causaret suum esse: ergo est necessaria ut antecedens causalitatem eius ordine naturæ. Patet consequentia, quia hæc necessitas non est per accidens & ex mera concomitantia, alioquin impediti posset saltem per diuinam potentiam, atq; ita fieri posset, ut materia esset actu vñra formæ, & forma materia extra causam efficientem, & tamen quod nullam haberent existentiam, hoc autem nec mente concipi potest.

Dico secundo: existentia materiae (& idem proportionaliter est de forma) in re ipsa est id per quod ^{Exi. n. 11} materia causat in suo genere: secundum modum ^{ma. v. & f.} autem significandi & concipiendi apprehenditur ut ^{formæ &} conditio necessaria, seu ut modus constituens rem ^{in re ad per} in statu sufficiente ad causandum. Prior pars huius conclusionis sufficienter constat ex dictis de identitate existentiae & actualis essentiae: materia enim non causat nisi per entitatem actualem suæ essentiae: nam secundum eam est in potentia ad formam, & in ea recipit illam, sed in re essentia actualis materia non differt ab existentia illius, ergo realiter recipit formam in existentia sua, seu in se ipsa existente ut existens est. Confirmatur & declaratur, quia neutra ex his causis exercet suum munus seu causalitatem, nisi in quantum est ens actu, prout scilicet ens actu distinguatur ab ente in potentia obiectu: sed huiusmodi ens actu formaliter & intrinsece constituitur per esse existentia ut supra probatum est: ergo utraque ex his causis causat actu prout constituta per esse actualis existentia.

lis existētia, illa autem constitutio est per omnimodam identitatem in re, ut ostendimus: ergo causat in quantum est suam existētia.

XIII. *Obiectio* *satisfe*. Dices: materiam non causare in quātum ens actu, sed in quātum ens in potentia. Respondeatur, in his vocibus esse magnam xquiuocationē, tum à potentia receptuā ad obiectuā, tum ab ente impli- citer seu cōploto ad ens secundum quid seu partiale. Materia igitur causat quatenus est in potentia recep- tiva formā, & consequenter causat quatenus formā materialem contineat aliquo modo, scilicet, in potentia passiuā, & ideo etiā potest esse ens sim- pliciter & completem, non in actu, sed in potentia. At vero nō causat quatenus habet esse materia (quod est esse partiale & secundum quid) in potentia, sed in actu, & ita non causat prout in suo gradu est ens in potentia obiectuā, sed vt in actu. Et hoc modo esse ens in actu, id est, extra causas, & extra nihil, & esse in potentia receptuā alterius actus, non sunt opposita, sed potius per se subordinata: non enim potest potentia esse in proxima aptitudine, seu in statu in quo apta sit ad recipiendum suum actum nisi ipsamet aliquid ha- beat actuale entitatis, cum potentia ipsa realis ens rea- le & extra causas esse debeat, quia omnia supra Disp. 13. late tractata sunt. Et confirmatur tandem hæc pars, nam causa debet esse proportionata effectui & causalitati sua, sed causalitas materiā vel formā, eo modo quo ab ea progredivit, est aliquid existens extra causas, & terminatur ad rem prout est aliquid extra causas, ut supra ostensum est: ergo etiam ipsa causa ut existens est: ergo causat quatenus in re est sua- met existētia.

XIV. *Existentia* *anobis non* *concepitur* *et mo-* *dus ad cau-* *sandum re* *quid extra* *essentialiū* *cuius est* *existētia*, *sed solum* *quisitum*. Altera conclusionis pars, quæ solum spectat ad modum concipiendi & significandi, declaranda est ex dictis supra de distinctione rationis inter essentiā & existētiam: significatur enim existētia hac vo- nis, & vt ratione distincta ab essentiā: vt sic- dus ad causam autem non concepitur ut sufficiens ratio caufandi ali- fandū re quid extra essentiā cuius est existētia, sed solum quisitum. vt ratio seu modus essendi ipsiusmet essentiā, neque enim potest forma, vel materia causare, nisi suam- met essentiā communicando: & ideo existētia ut præcīa concepta, non est ratio proxima & Physi- ca recipiendi, vel informandi, sed essentiā existens. Propter hanc ergo causalitatem merito dicitur existētia, ut sic concepi & significari potius ut conditio vel modus constituens rem in sufficiētē statu ad caufandū, quam ut causa, seu ut proxima ratio caufandi. Et confirmatur, nam causalitas exercetur per Physicas entitatis prout in re sunt, & non per gradus aut modos. Metaphysicē conceptos aut præcīos, ut formalis causa Physicē constitutus hominem, non est rationale, sed anima rationalis: quanquam Metaphysicē dicitur illam constituere. Sed existētia Metaphysicē cōncipiatur, ut modus, constituens essentiā in actu entitatiō: ergo sub hoc præcīo conceptu non apprehenditur, ut Physica ratio caufandi, sed ut modus vel conditio essentiā caufans. Est autem sano modo intelligendum, cum existētia dicitur conditio materiā aut formā necessaria ad causandum, ne existētetur esse ex his conditionib, quæ, licet necessariæ sint, non tamen per se concur- runt ad esse & sunt, sicut est propinquitas seu approxi- matio v.g. quæ propter ea conditio ex se considerata solet dici causa per accidens, non est tamen existētia hoc tantum modo necessaria, sed vt intime, & in- diuisibiliter (vt sic dicam) constituens rem, quæ per se ipsam est causa materialis & formalis, & ita non per accidens, sed per se pertinet ad rationem causandi.

XV. Ad fundamentum contrariæ sentētiae, respon- deretur falso esse, formam substantialē vel acci- dentalem recipi in entitate essentiā præcīa ab enti- tate existētiae, sicut etiam falso est recipi in ex- istētia præcīa ab essentiā. Sed recipitur in essentiā

subiecti existētiae ut existens est. Ad probationem de materia, negatur materiam proprie loquendo re- cipere existētiam mediante forma, sed sicut im- mediate creatur, immediate recipit existētiam, in quantum dependenter à forma, & ita eo modo, quo in suo genere causa supponitur forma, supponitur existens, quia supponitur creata, & consequenter extra suam causam efficientem, quod est existere. Ad aliam vero partem de accidenti, respondeo falso esse accidentis non inhārere subiectus, ut ex- sistenti, & re ipsa existētiae eius: alioqui inexistentia accidentis per se & intrinsecè non supponeret ex- sistentiam substantialiæ, sed tantum per accidentem: neque existētia substantialiæ sustentaret, seu esset ratio su- stentandi existētiam accidentis, quæ falsa sunt. Neque exemplum de Christi humanitate quidquam iuuat, nam assumit falso: possetque argumentum illud retorqueri, ut sit iudicium, quod humanitas Christi non caret propria existētia natura, sed sub- sistentia tantum, ut suo loco latius tractauimus. Ne- que etiam est inconveniens, vna existētiam in re ipsa actuari per aliam: quia hoc nihil aliud significat, quam quod vna res existens sit potentia ad recipi- dum actum existentem. Quo modo autem existētia dicitur actus ultimus, & quomodo ei non repu- gneret aliqua potentialitas receptuā, dicimus sequen- te. Ad ultimam denique confirmationem (reliqua enim omnia expedita sunt) respondeatur falso: etiam in ea sumi, nam dispositiones, si sint præparantes materiam seu subiectum, sicut prius natura disponunt, ita etiam prius natura existēt: si vero sint tantum consequentes, conservantes seu ornantes compositum, sicut non prius natura ex- stent, ita nec prius natura disponunt, neque sunt proprie causa formæ aut compositi, sed proprietates eius.

De causalitate effectuā existētiae.

XVI. *E*x his facile conflat, quid dicendum sit de cau- salitate effectuā. Nam quæ diximus de materia: & formalis causa, possunt & debent ad essentem applicari, nam maiori ratione in ea locum habent, pauca tamen sunt addenda. Nam authores, qui essentiā putant esse rem distinctam ab existētia crea- ture, dicunt existētiam per se nullum habere influ- xum in causalitate effectuā: requiri tamen ut con- ditionem necessariam. Et quidam ex eis docentes ex his conditionibus, quæ ordine naturæ necessario antecedere debent ad ipsam efficientiam. Alii vero negant hoc esse in vniuersum necessarium. Et quidē illi qui negant existētiam fieri à causa secundis, sed a solo Deo, consequenter loquuntur, dum negant existētiam causæ secundæ per se influere in effectum ipsiusmet causæ secundæ: nam, si causa secunda- lū efficit in suo effectu existētiam, sufficiens illius principium erit per suam existētiam. Hic vero nullum sufficiētē rationem affere possunt, ob quam as- ferant existētiam esse conditionem necessariam ad agendum. Et multo minus probare possunt, quod sit antecedenter secundum ordinem naturæ nec- essaria, cum tamen id etiam Bannes affirmeret super ipsi supra concl. 5.

In cuius probatione recte quidem ait causam ef- ficiētē operari, secundum quod est in actu per existētiam: non potest tamen hoc ipsum consequē- tiatione ostendere. Vnde rationes quas subiungit, sunt quidem validæ, eius tamen sententiam plane destruunt. Prior est, nam causa non actuata per ex- sistētiam, est solum in potentia: ergo non potest tri- buere actu effectui, nisi illa consideretur, ut est sub consimili actu. Recte quidem infert, sed inter- rogo, cum sumit, Causam non actuataam per existētiam esse solum in potentia, an sit sermo de causa non actuata in duratione temporis: vel in ordine naturæ? Prior

Prior modo loquon non potest, alias non recte probare quod intendit, scilicet existentiam non posse dimanare effectu ab essentia: nam de hoc satis est sententia secundum ordinem naturae in actualitate essentie. Oporret ergo, ut propositio assumpta sit in posteriori sensu iam allata, in quo etiam est verissima, & euidenter (ut existimo) in superioribus a nobis probata. Tunc autem vterius interrogabo, si causa non actuata per existentiam solum est in potentia, quod modo actu materializet aut informet. Rursus, si causa creata non tribuit effectui, nisi actum essentie, cur non satis est, ut ipsa consideretur sub consumili actu, ut siuum effectum efficiat: si ergo prius natura est sub actu essentie, quam sub actu existentie, ut ipsi dicunt, sine fundamento praequirunt ordinem naturae actum existentie in causa secunda ut efficiat. Supponendo vero (quod nos ostendimus) nullam rem esse prius natura in actu essentie, quam in actu existentie, optime inferitur, indigere actu existendi ad efficiendum non solum in duratione temporis, sed etiam in antecessione naturae.

At vero qui concedunt causam secundam influence, & efficiere esse existentie in suo effectu, non video, quo fundamento negare possint, existentiam causam per se influere, & efficiere existentiam esse, quia nec ratio existentie ut sic repugnat esse effectuum, neque etiam tali existentie eo, quod talis sit. Quocirca idem nobis dicendum est de hac causalitate, quod de materiali vel formali diximus. Nam in re ipsam existentiam formam actiua est, ipsa mater ratio seu principium per se agendi. Primo, quia in re ipsam existentiam formam, quae est principium agendi. Secundo, quia simile optime, & accommodate sit a suo simili, secundum id in quo simile est, sicut ergo esse existentia effectus est formaliter terminus, ad quem effectio terminatur, ita simile esse causa erit formalis principium talis existentie. Tertio, quia Deus est summe effectius: eo quod est ipsum esse per existentiam summum ac perfectissimum: ergo creatura erit effectiva ex aliqua perfecta participatione talis esse: ergo optime potest existentia creata esse principium efficiendi: cur enim hoc illi repugnat? Non enim, quia est esse existentia, cum esse existentia. Dei sit actuum: Neque, quia est esse existentia finitum, cum quia etiam esse existentia creatura est finitum, cum etiam, quia ad agendum ex premisso subiecto, non requiritur perfectio infinita: Neque, quia est esse principium in essentia: cum quia etiam forma materialis est recepta in materia, & accidentis in subiecto, & nihilominus sunt activa: cum etiam, quia secundum rem, esse non est proprie receptum in essentia, sed solum secundum rationem, de qua infra dicetur. Vel denique, quia esse est actus ita imperfectus, ut non possit esse principium agendi: & hoc dicere non possunt, qui existimant existentiam esse rem distinctam, & actum perfectissimum existentie: nam si res agit, in quantum est in actu, & per existentiam constituitur in perfectissimo actu: ergo per existentiam constituetur in ratione principii actiui. At vero iuxta nostram sententiam existentia ut in re ipsa invenitur, non est tam actus existentia, quam ipsa existentia in actu, & ideo ob imperfectionem actus non potest ei repugnare, ut in re ipsa sit principium efficiendi.

Secundum rationem autem existentia ut sic abstracte & praece concepta, non significatur ut formale efficiendi principium, sed ut constituens formam in actu, a pro ad efficiendum & operandum: proprium vero agendi principium est forma existens, seu forma, que sit actus entitas, ut in aliis causis explicatum est, & latius supra disp. 18.

Ex quo intelligitur, existentiam eratam ex communione & abstracta ratione sua non vindicare sibi determinatum aliquod genus causalitatis, sed nulli eo-

tum repugnare iuxta determinatum autem gradum existentie, seu iuxta perfectionem essentie, cuius est existentia, participare posse hoc vel illud causalitatis genus. Vnde, quia essentia materie imperfectissima est, etiam si in actu constituta per existentiam, non est effectiva, sed receptiva tantum, & ideo existentia eius non participat genus causae efficiens, sed materialis tantum. Secus vero est de existentia formae, & sic de ceteris philosophandis est.

SECTIO XI.

Quarum rerum sit existentia, & an simplex vel composita sit.

Expliata communis ratione existentiae & causae, & effectus eius: dicendum sequitur de multis rerum creatarum existentia: simulque obiter soluimus quartam rationem propositam sect. 1. in fauorem primae sententiae.

Sitne existentia rerum tantum singularium.

Primum ergo dubitare quis potest, an existentia sit rerum tantum singularium, an etiam naturarum communium. Quidam enim dicunt, quamvis naturae cõmunes non existant extra singularia, in eis tamen habere suas peculiares & partiales existentias, gradus rei quibus formaliter existunt, ex quibus una cum existentia rei singularis vel potius singularitatis eius sit quia inferioris. Eadem prorsus existentia singularia, quia ipsum individuum ad-sequate existit. Qui dicendi modus esset satis probabilis, si natura communis esset ex natura rei distincta in re ipsa ab individuo: Quia vero hoc impossibile est, ut supra demonstravimus, ideo etiam est impossibile distinguere existentiam naturae communis ab existentia rei singularis distinctione aliqua in re ipsa inveniatur. Quod tam est per se notum, ut non egat probationem.

Addo vero subinde, neque etiam ratione debere aut posse distinguere existentiam actualem, & exercitiam graduum communium existentium in re singulari a particuliari existentie talis individui. Potest quidem concipi natura communis abstracta ab individuis, tamen ut sic non potest concipi actu existens, nisi ex errore concipiatur, vel tanquam aliquid imaginabile, non vero ut aliquid possibile, & quamvis possit concipi ut apta ad existendum, non tamen ut immediate & secundum se habens talem ordinem ad esse, sed mediante individuo, in quo existit. Quo sit, ut non possit concipi existentia actualis, & in re ipsa exercita, ut actuans mediante naturam communem ut sic, sed solum ut contractam, & factam individuum. Probatur, quia natura communis praevisa individuatione, non est proxime capax existentie, immo secundum illum statum repugnat ei actualis existentia: ergo concipiendio existentia ut actu existentie, non potest secundum rationem concipi, ut habens habitudinem immediatam ad naturam communem ut sic, sed solum ad rem individuum, ad communem vero solum ut facta est singularis in re individua: Ergo in Petro, verbi gratia, non potest distinguere duplex existentia etiam secundum rationem, una Petri & alia hominis, sed est una tantum, qua immediate existit Petrus, & immediate secundum rationem homo.

Dices: Existentia hominis ut sic potest abstracte concipi, sicut ipse homo, & ratione distinguere ab individuis existentie singularium hominum: ergo hoc modo potest distinguere ratione existentia naturae communis ab existentie individui. Responde: Dissolvi, negando absolute consequentiam, quia cum existentia abstracte & vniuersi concipitur, non su-

I.

II.

III.

IV.

mitur ut actualis & exercita, sed solum in actu signato. Quod ita declaro, nam homo non potest concepi in actu existens per existentiam humanam in communi, sed per hanc vel per illam existentiam: & ideo quando concipiatur cum habitudine ad existentiam in communi tantum, concipiatur ut quid abstractum ab actuali exercitio existendi. Actualis ergo existentia, quae in re ipsa hoc munus exercet, intrinsece concipi debet ut individua & singularis, & consequenter ut habens immediatam habitudinem ad existentiam individuam & singularem, & hoc modo nulla est existentia etiam ratione distincta, quae immediata respiciat naturam communem, sed solum ut existentem in individuo, & in eo singularem effectam. Quapropter simpliciter dicendum est, existentiam proprie & immediate solum esse rerum singularium proprius quod dicit Aristoteles. Metaphys. in proposito, effectum solum esse rerum singularium, quia effectio tendit ad esse quod solum est rei singularis, & ideo etiam in cap. de substant. dicit secundas substantias solum esse in primis. Etatio confit ex dictis, quia nullum ens actu esse potest, nisi individuum & singulare existentia autem in re nihil aliud est, quam ipsa etiam actualis entitas rei individua. At vero si in una & eadem re individua ratione distinguamus individuum speciei, ab individuo generis, sic etiam ratione poterimus distinguere existentiam unius ab existentia alterius: ut ratiōne concipiatur ut existentia rei singularis & individue, ad quam dicit immediatam habitudinem secundum rationem: omnis ergo existentia tam secundum rem, quam secundum veram rationem concipiendi, est immediate alicuius rei singularis.

Sitne existentia solum suppositi, etiam in dividua natura.

V. **S**ed tunc vltterius queri potest, an in substantiis creatis existentia sit solum suppositi, vel etiam natura. Nam omnes Philosophi & Theologi, qui putat existentiam non distinguere entitatem existentia, consequenter existimant, non solum suppositum, sed etiam substantiam naturam individuum habere sicutam propriam existentiam: atque ita in Christo Domino humanitatem eius retinuisse propriam existentiam natura, etiam si proprium & creatum suppositum in ea non fuerit. At vero discipuli D. Thomae contrarium sentiunt, divisi tamen sunt, nam Capreolus & alii docent quidem, existentiam substantiam esse primo ac per se solum suppositi, ita tamen ut existentia non supponat ordinem naturae suppositum constitutum, & illud actum in ratione existendi, sed formaliter ipsa constitutum suppositum. Quo sit, vi iuxta hanc sententiam si praecludamus id, quod est quasi subiectum vel receptuum existentiae, re vera non sit suppositum, sed natura ipsa, nam suppositu potius est compositum seu constitutum ex natura & existentia, atque ita existentia erit suppositi ut constituti, natura vero ut potentia actuabilis. Quae sententia in eo falsa est, quod confundit existentiam cum substantia, & non tribuit existentia proprium effectum formalem eius, qui est constitutere rem in actu in ratione entis actualis, quam rem supra artigimus, & de ea latius dicturi sumus infra, agentes de natura & supposito.

VI. At vero Caietanus & alii docent, existentiam supponere suppositum constitutum in ratione suppositi, illudque actum, & primo ac per se constitutere ens actu existens. Quorum fundamentum est, quia solum suppositum est id quod est, proprius loquendo: sicut solum suppositum est id quod operatur: quia eius est esse cuius est operari: ergo existentia primo & per se est actus suppositi: consequenter vero communicatur naturae & partibus eius. Et esset quidem haec sententia probabilis, si existentia esset res distincta a

substantiali, natura, quamquam a grege possit explicari quid facat substantia circa substantiam naturam praeceps consideratam ut essentia est, & prius natura quam existens, de quo agemus in disputatione citata de supposito. Simpliciter autem loquendo, haec sententia non loquitur de existentia accidentalis, ut per se clarum est, de substantiali autem potest intelligi, vel de omni existentia cuiuscunq; entitatis actualis substantialis: vel solum de existentia omni ex parte cōplera. De hac igitur admitti potest, quod si unus integrus supposito, ut mox explicabimus, tamē de omni existentia id verum esse non potest. Quia ostensum est, esse actuale naturae seu essentiae esse veramente existentiam, sed suppositualitas non potest terminare & modificare naturam nisi supponendo in illa aliquid esse actuale, & extra causas: ergo necessario supponit in illa aliquid esse existentia: ergo non potest omnis existentia esse actus suppositi, sed datur aliquia existentia, quae sit actus naturae. Propterea, suppositualitas distinguitur ex natura rei ab existentia actuali, ut infra ostendemus: propria autem existentia natura non distinguitur ex natura rei ab ea, ut est quadam existentia actualis: ergo necesse est, ut aliqua existentia sit propria ipsius naturae, illa scilicet, quae in non distinguitur ab eadem natura.

Quapropter recte diuisa est existentia: quadam enim est omnino completa in genere substantia, quae solet dici per se existentia, & includit non solum actuali aetem existentiae seu naturae, sed etiam modum talis naturae, qui substantia dicitur, & actualitatem eius. Talis ergo existentia est solum suppositi, non ut actus simplex eius, sed ut composita ex existentia naturae, & existentia ipsius suppositualitas, de qua infra dicetur. Et ratione huius existentiae dicuntur res simplieriter esse id quod est, seu completemens, & ideo est propria suppositi, & haec supponitur, per se loquendo, ad operationem, & deo operari proprium tribuitur supposito, seu rei substantiae. Alio vero est existentia substantialis non omnino completa, & terminata in suo genere, quia adhuc potest per substantiam terminari. Et hanc est existentia naturae ut natura est, immediatus illi conueniens, quam substantia: nam, sicut natura substantialis, etiam completa sit in genere naturae, tamen simpliciter in ratione substantiae non est omnino completa, donec sit substantia. Potestque talis natura praeexistere substantia ordine naturae, sicut in mysterio Incarnationis praeexistit natura assumptionis: omne enim quod assumitur, praeponitur assumptioni, ut dicit D. Thom. 3. par. q. 4. art. 2. & 3. & ideo quod est. art. 4. ad tertium dicit, humanitate Christi prius natura fuisse, quam fuerit Verbo unita: loquitur autem de ente actu, nam ens in potentia ex aeternitate fuit: constitutur autem ens actu per existentiam. Hac igitur existentiam, quae substantia praeintelligitur, necesse est proxime & immediate afficere naturam, & non suppositum.

Actuene existentia immediate partes vel tantum integrum naturam.

VII. **T**ertio inquiri potest, qualis sit haec existentia naturae, & an sit immediate actus solum naturae substantialis completa, vel etiam partium eius. In qua re, omissa opinione eorum, qui realiter distinguunt existentiam ab essentia, qui consequenter loquuntur debent iuxta dicta in superiori sectione, descendere nobis est, existentiam generaliter loquendo, non esse actum solum essentiae completa, sed sicut distinguuntur essentia in totalem & partiale, seu completam & incompletam, ita etiam distinguendam esse existentiam intra illum ordinem. Existentia ergo partialis immediate conuenit parti essentiae, quamvis integrum existentia naturae immediate respiciat comple-

nam essentiam. Hoc plane sequitur ex fundamento polito, quod existentia non distinguitur in re ab essentia actuali, nam sicut tota essentia actualis ens est, ita & partes eius sunt actualia entia, licet partialia: ergo includunt proprias partiales existentias, quae ab ipsis partibus existentibus in re non distinguuntur. Item, quia materia prima, ut supponitur formae conservata, vel creata a Deo, est actualis entitas includens aliquid esse existentibus, ut in superioribus ostensum est: ergo habet propriam existentiam partiale, quia sub ea ratione, & ut prius natura supponitur formae, non potest existere per existentiam totius, ut per se manifestum est. Rursus, forma, cum sit actualior, quam materia, multo magis secum afferat suam propriam existentiam, quia adiuncta existentibus materiali, complebit integrum existentiam totius naturae. Neque enim potest existentia formae per se sola esse in re ac totalis: tum quia non est forma sola tota: et essentia iuxta veterem sententiam, tum etiam quia, cum existentia formae supponat existentiam materiæ, & illi vnienda sit, oportet, ut non sit totalis, sed partialis, ut positum cum illa vnum per se componeatur.

Arque hinc colligitur, existentiam non semper esse entitatem simplicem, nec semper compositam, sed talem esse, qualem exigit essentia. Itaque, si essentia sit simplex, similius sit completa ac integræ, existentia similiter erit simplex & totalis in suo ordine, seu intra rationem naturæ, & huiusmodi est substantialis existentia naturæ angelicæ. Si vero essentia sit simplex & partialis existentia similiter erit simplex, & incompleta seu partialis in illo ordine: & huiusmodi sunt existentiae materiæ, & formæ substantialis. Si vero essentia sit composta ex forma, & materia, sitque completa integræ: simili modo existentia erit composta ex existentia materiæ, & formæ, & integræ ac totalis in sub ordine. Denique, essentia sit composta quidem ex materia & forma, non tamen sit tota essentia, sed pars integralis eius, similem seu proportionali habebit existentiam: sic enim caput V. g. vel manus partiali habet essentiam ex sua materia & forma composita, quæ ideo partialis est, quia ex materia partiali conatur, & ex forma vel partiali, vel certe partialiter (ut sic dicam) & inadæquate informante illam partem materiali, luxa modum ergo essentia talis est existentia vniuersusque, id quod plane sequitur ex positio fundamento, quod essentia actualis & existentia in re idem sunt.

Contra hanc vero resolutionem multa solent obiecti, sed ad tria præcipua capita reuocari possunt. Primum continet autoritates & rationes, quibus probatur, materiam nullam habere existentiam, sed totam capere à forma, quia ex se est pura potentia, & proprie nihil: si autem ex se habetur existentiam, ex schabetur actualitatem, eamq; perfectissimam, nam existentia est perfectus actus, & perfecta diuini esse participatio, testis Dionys capite 5. de Diuin. nomi. Item, quia sequitur, formam nihil causare in materia, quia neque essentiam, neq; existentiam illi conatur. Tandem, quia alio posse materia esse sine forma, saltem de potentia absoluta, cuius oppositum docet saepe Diuus Thomas, sed de his omnibus late dictum est supra disputatione 12. & 15. & ideo breviter dicunt, duplicit posse intellegi materiam nullam esse habere existentiam, sed totam capere à forma: Primo, quod non habet illam, nisi natura sua dependet à forma, & hoc sensu concedimus materiam capere existentiam à forma, ut sect. 9. scilicet declaratum est. Alius vero sensus est, quod materia in entitate sua actuali nullam includat existentiam propriam sed illa à forma omnino mutetur, ita ut per ipsam inveniatur forma, vel per aliquid, quod ratione formæ datur materiæ, ipsa formaliter & intrinsece existat, & constituitur in esse entitatis actualis: hic sensus

est falsus. Ideoque in sensu opposito concedimus, materiam habere suam propriam existentiam, quam formaliter non habet à forma, quod satis in superioribus probatum est. Et ibidem etiam declaratum est, quomodo materia sit pura potentia receptiva in ordine ad actum formalem, non vero ad actum entitatis, seu existentie. Prope nihil autem esse dicitur, quia inter entia substantialia insimum locum tener in perfectione, tamen hoc ipso, quod dicitur esse prope nihil, consequenter dicitur habere aliquid entitatis, quo recessit à nihilo, & secundum id habet aliquid existentia. Quamquam autem ipsum esse ut sic datur nobisimum, tamen non omne esse est perfectissimum, sed in eo reperiuntur gradus luxa rerum & essentiæ diuersitatem. Atque ita quamvis materia habet aliquid esse proprium, tamen quia in genere substantiali illud est imperfectissimum, ideo non obstante tali esse, potest materia esse imperfecta & prope nihil. Rursus licet materia habeat propriam existentiam, illam tamen habet dependentem à forma: & hoc modo dicitur forma conferre illi esse, ut in superioribus declaratum est. Quanta vero & qualis sit hæc dependentia à forma: dicto loco fæc est explicatum, & deo plura hoc loco de illis obiectiibus dicere necesse non est.

Secunda obiectio principialis sumitur ex parte formæ, & præcipue ab anima rationali, cuius esse est idem cum esse totius hominis, seu humanitatis: illud autem est esse simplex & non compositum, quia manet in sola anima, & consequenter est omnino spirituale: ergo quamvis humanitas sit essentia composita, nihilominus esse eius non est compositum: ergo ob eandem causam idem est proportionaliter dicendum de qualibet substantiali natura composta. Antecedens est valde receptum in Schola Diuini Thomæ ex doctrina eius i. part. quæstio. 76. argumentum. i. ad quartum, & de ente & essentia, cap. 5. Quibus locis id Caietan. late defendit & declarat, & Ferrar. libro secundo, contra Gentes capite hexagesimo tertio, prope initium. Et potest in huc modum ratione suaderi, quia esse totius hominis non potest esse materialis, alioqui non posset per illud esse anima existere, ergo oportet ut sic spirituale, quia inter hæc duo non datur medium: ergo secundum se est incorruptibile, & perpetuum, & per se primo conuenienter anima, & in ea post separationem manens. Secundo, quia anima dum est in corpore, ex sit per esse totius, ergo non habet esse distinctum ab esse totius, alioqui simul existeret per duo esse, quod est superfluum, & impossibile, ergo est idem anima, & totius composta.

Ad hanc obiectiōnē respondētur, eos, qui existimant existentiam esse rem distinctam ab essentia, satis quidem consequenter opinari, hoc esse in hominibus, immateriali esse, & consequenter primo conuenienter anima, & per illam communicari materia, & toti composto. At vero, supposito cotirario fundamento, nimirum existentiam non esse in re distinctam ab essentia actuali, necessario dicitur est, ita comparari esse anima rationalis ad esse hominis, seu humanitatis, sicut comparatur anima secundum suam essentiam ad essentiam hominis, se ad humanitatem. Non est autem anima tota essentia hominis, neque ita conditetur ab illa, ut illa non includatur; sed distinguatur ut pars a toto, ita ergo esse anima non est totum esse hominis sed humanitatis, neque est ita distinctum ab illo, ut in eo non includatur, sed est intrinsecè componens ilud, & id quod est præcipuum in ipso esse hominis, quanquam non possit esse totum, quia ipsum corpus aliquid proprium esse habet, quod erit humanitatis communicat in suo genere cause, scilicet, materialis. Atque ita opinatus est Scotus in 4. d. 43. q. 1. & in quodlib. q. 9.

Neque D. Thom. expressè aliquando docuit, esse folius

soliu anima esse totale & integrum totius humanitatis, sed in citato loco de ente & essentia c. 9. ait, potius ex anima & corpore resultare unum esse in uno composite, & loquimur manifeste de esse existentia. At vero, si esse hominis non esset aliud, quam ipsummet spiritualiter esse anima, communicatum & quasi extensum ad corpus, non proprie diceretur illud esse resultare ex anima & corpore. Quod vero statim addit D. Thom. illud esse, prout est anima, non esse dependens a corpore, non habet illum sensum, quod totum esse hominis maneat in anima separata, sicut a corpore independens, quia neque verba ipsa hunc sensum praeferunt, neque est aliquid, quod nos cogat ad ita interpretandum. Optimus enim sensus est, illud esse, prout est anima, id est, quantum ad partem illius, quia ad animam spectat, non pendere a corpore. Et in hoc constituit Diuus Thomas differentiam inter esse anima rationalis, & animalium formarum, quod animalia non habent esse, nisi ve informant materialiam, & dependant ab illa; anima vero habet esse independentem, quod communicatur materiali, quando illam informat. Non quia per illud esse ipsa materia formaliter existat, sed quia per illud actuatur, perficitur, & fouetur seu conseruator. Quando vero separatur anima, potest illud idem esse in se retinere, quia est spirituale, & subsistens, licet non omnino compleatum in genere substantia. Atque hoc ratione dicere potuit interdum D. Thomas esse, quod erat compositi, manere in anima separata, ut patet ex citatis locis 2. cont. Gen. cap. 8. ad tertium, quodlib. 10. articul. 3. & 6. quibus locis nunquam ait esse anima esse totum esse compositum, sed solum quod sit, vel est esse compositi, dum communicatur corpori: potest autem dici esse compositi, tanquam actus & praesuppositio eius, quamvis non sit integrum & totale esse eius. Quod si quis tandem contendat, D. Th. sensisse, illud ipsum esse immaterialis, quod manet in anima separata, esse integrum & totale esse, quo totus homo existit, quia citatis locis & aliis insinuat, ut videtur licet in i. d. 8. quodlib. 6. articul. 2. ad 1. & 2. & articul. 15. articul. 3. & saepe alibi: dicere consequenter debet Diuus Thom. procedere in ea sententia, quod esse sit res distincta ab essentia, quam nos nunc non defendimus.

XIV. Ad primam rationem respondetur negando, esse hominis, esse omnino immaterial, sed potius appellandum esse absolute materiale, sicut essentia hominis materialis est. Est autem materialis hominis natura, non quia omnes partes, ex quibus constat, materiales sint, sed quia altera est materialis. Res enim immaterialis dicitur, quia ex materia non constat, negatio enim ibi inclusa compositionem ex materia excludit. Vnde omnis res, qua materia constat, quamvis aliunde spirituali & immateriali forma constituantur, materialis simpliciter existit, & appellanda est. Simili ergo modo esse totale hominis materiale est, non quia omne esse partialie, ex quo componitur, materiale sit, sed quia ex esse corporis, quod materiale est, & esse anima consurgit. Cum vero obiectetur: quia anima non potest existere per esse materiale. Respondendum est ad aequaliter & tanquam per proprium actum, non posse existere per tale esse, tamen inadquare seu partialiter posse existere per tale esse, non querentis constat ex parte materiali, sed quatenus aliam partem spiritualem in cludit ipsa anima propriam & proportionatam. Est itaque hoc integrum esse hominis ad aequaliter toti homini, singulis autem partibus eius ad aequaliter, id est, excessu, & ideo non actuat singulas secundum se totum, sed secundum aliquid sui, seruans proportionem cum singulis partibus. Vnde retroqueri posset argumentum, nam etiam non potest materiale corpus per esse immaterialiter formular, & intrinsecus existere, quia corpus ipsum est actualis entitas materialis & extensa, que per aliquid esse actualiter intrinsecus con-

stituitur, quod necesse est etiam esse materiale & extensum, quod esse est vera existentia, ut in superioribus probatum est: non ergo potest ipsum corporis intrinsecus existere per esse immaterialiter: oportet ergo esse totius hominis sit materiale, tanquam compositum ex materiali esse corporis & immateriali animi.

Atque hinc facilis est responsio ad secundam rationem quae de materia ipsa & de omni parte existente in toto fieri potest. Vnde dicendum est, partem existentem in toto existere per esse totius, & per esse proprium, diuerso autem modo, & ideo non existere per duo esse, sed per unum & idem diuersis rationibus consideratum. Nam esse totius & partis non sunt proprie duo, sed comparantur ut includens, & includendum: sicut ergo pars includitur in toto, ita existit per esse totius mediate & inadquare, seu excecenter ut secundum) immediata autem & ad aequaliter existit per esse proprium, quod est partialie & in esse totius includitur. Vnde non existit per esse totius, nisi ratione illius esse partialis quod includit, & ita non existit per duo esse, sed per unum & idem.

Tertia obiectio principalis est supra in se. 1. proposita, in ratione quarta, prima sententia, quae ad hoc tendit, ut prober esse natura composita non posse esse compositum, in cuius probatio ne nonnulla attinguntur, quae iam expedita sunt. Primum est, quia alias materia habetur proprium partiale esse, & ita non est pura potentia. Ad quod iam respondimus est, esse quidem puram potentiam in ordine ad formale actum substantialem quia ex se nullum habet, atque ita esse puram potentiam receptivam, non tam obiectivam, quia necesse est ut aliquam entitatem reale habeat; nam alias nec potentiam receptivam reale habere posset.

Secundum erat, quia alias ex materia & formam fieret unum per se, quia ex duobus entibus in actu non sit per se unum. Ad quod respondeatur, si sit secundum de entibus in actu, prout constituantur ab entibus in potentia (nam hoc sensu non loquimur de ente in actu, sicut enim per existentiam formaliter & intrinsecus constituitur ens in tali actualitate) hoc igitur modo loquendo de ente in actu, non solum non repugnat ex duobus entibus in actu, constitutum per se, verum etiam impossibile est constitutum nisi ex entibus in actu, quia ens in potentia, cum sit nihil, non potest actu constitutere aliquid, sed potentia tantum, ut si prius in superioribus dictum est. Deinde illud axioma in eo sensu intellectum nulla probabilitate fundari potest. Ceterum ex duobus entibus, quae in suo genere partialia sunt, non poterit unum per se in tali genere constitui, etiam si ipsa habeant in actu, id est, extra causas suas partiales entitates, & per illas vniuersitatem ad componendum. Præterea etiam in aduersariorum opinionem negari non potest, quia materia & forma in esse essentia habeant aliquam actualitatem propriam, per quam vniuentur ad componendam essentiam, quae in esse essentia est per se una, quamvis constet ex duobus entibus in actu in eodem esse essentia: idem ergo erit cum eadem proportione in esse existentia, immo in re idem omnino est, quia illud esse actualiter essentia est verum esse existentia. Item, in entibus materialibus, quoad compositionem ex partibus integratis negari non potest, quia sicut forma est exenta & diuisebilis, ita etiam sit existentia. Quis enim eredit existentiam lapidis, aut arboris esse ita indubitem, ut sit tota in toto, & tota in qualibet parte constitut ergo ex paribus integratis talis existentia totius lapidis, vel arboris, ergo partes illæ vniuentur, tanquam entia actualia partialia, & tamen ex eis componitur unum per se. In hoc ergo sensu illario illa neganda est, nam principium quo probatur, iuxta eundem sensum, nullam apparentiam, vel probabilitatem habet.

Cum

Cum ergo dicitur, ex duobus entibus in actu non fieri possum, intelligendum est de entibus completis, ex quibus unum comparatur ad aliud, ut potentia ad actu eisdem generis, neq; ut pars ad totum, vel ad partem iuxta superioris dicta de ente per se & per accidens. Et in idem redit, si dicamus, illud intelligi de entibus simpliciter, quae per se sint entia & non instituta ad componenda alia entia. Ita hoc autem sensu non recte accommodatur in praesenti illa propositione, nec recte fit illatio, quia materia & forma non sunt entia simpliciter, neq; completa, sed natura sua instituta ad complendum ens simpliciter, & ideo licet in eis intelligatur propria actualitas entitativa optime ex eis componitur unum per se, quod est simpliciter, & completum ens.

Tertio inferebatur ex hac nostra sententia, omnem formam posse naturaliter esse sine materia, & materiam sine forma, quia si haec partes habent proprias partes existentias, vnaquaque per suam existentiam existere poterit sine aliqua parte, vel sine toto. Respondetur, negando sequelam, & ad probationem negatur etiam assumptum. Quia hoc ipso, quod existentia non est completa, sed partialis, potest pendere ab extrinseca causa formalis aut materiali, si talis existentia materialis etiam sit. Cum vero instatur, quia ratio existentiae est, ut sufficiens ad constitutandam rem extra suas causas. Respondetur facile rationem eius esse, ut sit sufficiens in suo genere, scilicet in genere formalis actus, seu modi intrinseci: non vero est de ratione eius, ut sit independens ab omni alia causa efficiente, vel formali, aut materiali. Et evidens instantia in existentia accidentis, que formaliter facit illud existere, non tamen independenter a subiecto, ut in superioribus etiam tactum est. Quod vero ibidem additur, quia si materia vel forma non potest naturaliter existere, nisi in compositione, cuius existentia terminari potest; superflue datur illi partialis existentia: hoc (inquam) iam est ex dictis solutum. Nam licet haec partes non possint existere, nisi in toto, tamen existentia totius nulla est, nisi confitetur ex existentiis partium, nec partes possunt per existentiam totius existere, nisi in quantum illa includit partes existentias singulis partibus accommodandas. Et ideo non sunt superfluae existentiae partialis, sed omnino necessariae, ut partes habeant actualitatem sufficientem ad componendum totum, cum etiam ut ex his componatur integra existentia totius compositi.

Denique ad illam instantiam, quod si materia vel forma haberent proprias partes existentias, prius natura existere vna quam alia, & consequenter posse naturaliter existere sine alia, dicendum est, materialis primam, eo quod per creationem fiat, & conservetur; prius natura existere, quia formam, non tamen inde inferri, posse naturaliter existere sine forma, quia potest illam exigere, ut conditionem & dispositionem necessariam, seu tanquam actum formalis, sine quo non debetur ei ut sit. Quomodo sepe contingit, id quod est in aliquo genere natura prius non posse esse sine posteriori, de qua re late in superioribus dictum est, tractando de causis, praesertim disputat. 28. & in tomo 13. part. circa quastio. 2. & 17. multa de hac re attigi. At vero materialis forma, quae de potentia materia educitur, non prius natura existit, quam materie vniatur, quia actio per quam fit essentialiter a materia penderit. Et in hoc est discrimen inter animam rationalem, & alias formas, quod illa prius natura existit quam vniatur, quia fit per creationem, quae est actio independens a subiecto, ideoque per illam recipit esse, in quo ipsa prius natura subsistit, quam vniatur corpori, ac propterea illud restringere naturaliter potest, quamvis a corpore separari. Alio vero forma, quamvis propriam & partem existentiam recipiant, non tamen aptam ad subsistendum in se ex natura sua, sed pendentem a

materia ut ab ea sustentetur, & ideo nec prius natura in se sunt, quam in materia, nec separatae a materia conseruari possunt.

Quarto inferebatur vnam existentiam partialem comparari ad aliam, ut potentiam ad actum, quod videbatur repugnare actualitati existentiae. Sed ad hoc iam in superioribus responsum est: & declaratum, quomodo aliqua existentia quamvis constitutam, nec recte accommodatur in praesenti illa propositione, nec recte fit illatio, quia materia & forma non sunt entia simpliciter, neq; completa, sed natura sua instituta ad complendum ens simpliciter, & ideo licet in eis intelligatur propria actualitas entitativa optime ex eis componitur vnum per se, quod est simpliciter, & completum ens.

Exponitur quomodo existentia dicatur
ultima actualitas.

A Tque hinc obiter infertur, quomodo intelligendum sit, quod a multis dicitur, existentiam esse ultimum actum, seu ultimam rei actualitatem: sic enim loquitur D. Thomas quæst. vniuersitate de Animi. arti. 6. ad. 2. & Caietanus 1. part. quæstione tertia, articulo quarto, circa secundam rationem D. Thom. Alii vero etiam Thomistæ dicunt, existentiam potius esse primam rei actualitatem, quoniam est potius est primus actus cuiuslibet rei, quam ultimus. Quæ varietas supposita doctrina à nobis tradita, in sole vocum significacione collistere potest. Nam existentia actualis dicitur esse actus, vel actualitas existentiae, non physice, & secundum rem, sed metaphysice, & secundum rationem, & hoc modo diuersis rationibus potest dici actus primus vel ultimus. Respectu enim predicatorum essentialium, quatenus unum comparatur ad aliud, ut actus ad potentiam Metaphysicam, dicitur existentia ultimus actus, quia constitut in actu totam existentiam includentem omnia praedicata essentialia, & estid, quod nostro modo intelligendi ultimo aduenit existentia, in constituenta in trinfecta & actuali entitate rei. At vero respectu eorum, quæ consequuntur existentiam, sive sunt proprietates, sive operationes, sive alia accidentia, existentia creaturæ habet potius rationem primi actus, quam ultimi. Quia iuxta doctrinam Aristotelis primo de anima, textu secundo, & quinto, forma est actus primus, quia confert esse ad quod sequitur operatio, quæ est actus secundus: eadem ergo ratione omne esse comparatum ad operationem vel proprietatem, quæ ex illo manat, habet potius rationem actus primi quam ultimi. Quapropter quale fuerit esse talis erit actualitas eius, & talis ratione primi actus habere poterit: nam si sit perfectum esse, erit actus per modum principii efficientis, respectu eorum, quæ ab ipso manant: si vero sit esse imperfectum, esse poterit actus primus per modum potentie receptivæ. Non est ergo de ratione esse vel sic, quod ita sit pura vel ultima actualitas, ut non possit per vteriore actum perfici, sed illud pertinet ad esse summum atque perfectissimum. An vero existentia possit cum essentia in perfectione comparari, infra dicetur.

De existentia accidentium.

Quarto inquiri consequenter potest, vtrum formæ accidentes habeant, & conferant subiecto propriam existentiam. Quidam enim recentiores Thomistæ verisimile credunt accidentia non habere aliam existentiam ab existentia subiecti, in quo sunt. Et fundari videntur solum in hoc, quod esse subiecti sufficit, ut per illud existant omnia accidentia, quæ illi realiter coniuncta sunt: non est ergo cur plura esse multiplicentur in eodem subiecto. Accedit, quod accidentis non tam est ens, quam entis ens, teste Arist. 7. Metaph. in princ. & ideo communiter dicitur, quod accidentis esse est inesse, quia nimirum, nec est ens, nechabit esse, nisi quatenus participat esse

esse sui subiecti. Tandem existentia accidentis non est ipsa inhaerentia, cum mutata inhaerentia, possit accidentis eandem existentiam retinere, neque existentia accidentis est sola essentia, nam essentia accidentis consistit in aperiudinali inhaerentia non in actuali existentia, erit ergo ipsa existentia subiecti, nam prater haec nihil aliud in accidente inuenitur.

XXIV.
Reiector.

Hæc sententia, nec firma ratione, neque villa auctoritate fulcitur. Omnes enim auctores, qui tenent existentiam non esse rem aliab ab essentia actuali, neesse est faciunt, accidentalem formam sicut propriam habet essentiam, ita propriam habere existentiam. Et ita docuit Scotus in 4. dist. 12. q. 1. & alii communiter. Rursus, qui existimant existentiam esse rem distinctam ab essentia, nihilominus docent essentiam accidentis habere propriam existentiam sibi proportionatam distinctam tum ab eius essentia, tum ab essentia, & existentia substantia. Ita tenent communiter Thomistæ, Socrat. 7. Metaphys. quæstione quinta, Fland. quæst. prima art. 5. Caiet. c. 7. de ente & essentia, post quæst. 16. & 1. par. quæst. 25. art. 2. & sumitur ex D. Thom. 3. par. q. 17. artic. 2. & 4. cont. Gent. capite 14. & in 1. distinct. 3. q. 2. articu. 3. & distinctio. 20. q. 1. art. 5.

XXV.

Dicendum ergo est, formam accidentalem habere suum proprium esse existentiam, quod subiecto comunicat, cum illud informat. Hæc assertio, vt dixi, est certissima, si existentia non est ab essentia distincta ex natura rei, unde eisdem rationib. probari potest, quibus eam sententiam nos confirmavimus, scilicet, quia forma accidentalis, vt distincta a subiecto, est actualis entitas, ergo in se intrinsece includit existentiam a subiecto distinctam. Item, quia forma accidentalis fieri potest in substantia noua propria aetione, illa autem noua actio necessario terminari debet ad aliquod nouum esse existentiam. Itē hoc maximè confirmat mysterium Eucharistia, in quo eadem numero accidentia conseruantur sine substantia, non conseruantur autem sine existentia. Quæ ratio etiam procedit in opinione, quæ distinguunt existentiam ab essentia. Nam quod quidam ausi sunt dicere post consecrationem Eucharistia, quamvis non maneat essentia panis, maneat tamen existentia substantiale panis ut per illam quantitas & alia accidentia existant: hoc (inquam) plus est quam falsum, & improbat in Theologia, quia iuxta sanam doctrinam, & definitiones conciliorum sola accidentia maneat in Eucharistia, concordatione facta: vt latius in tertio tomo in 3. part. D. Thom. tractatum est. Cum ergo existentia accidentis maneat, non manete existentia substantia, necesse est dicere, accidentis habere propriam existentiam distinctam ab existentia substantia.

XXVI.

Potest tamen responderi (si existentia & essentia distinctæ res sunt) non manere quidem existentiam panis, creari tamē aliam, quia accidentia conseruantur: sed hæc responderio ponit in primis nouum & inauditum miraculum. Deinde ponit, conseruari eandem numerō entitatem actualem variata existentia, quod, ut supra ostendimus, est impossibile, quia si manet eadem numero actualis entitas, ergo manet illud esse, à quo intrinsece res haberet talem actualitatem, hoc autem est esse existentia. Ac denique de illam existentia, quæ denuo creari dicitur, inquiramus, an sit substantialis vel accidentalis? Primum dici non potest, quia secundum fidem & que certum est, non manere in illo sacramento aliquam rem substantiam cuiuscunq; præter corpus Christi: ac est certum, non manere aliquid substantiam panis. Si vero dicatur secundum, iam admittitur existentia accidentalis inferioris ordinis ab omni existentia substantiali, ergo talis existentia potest etiam esse naturaliter possibilis, & essentia accidentis connaturalis. Vnde vterius argumentari possumus, quia talis est existentia rerū, qualis est essentia, nā sive re, sive ratione distinguantur, debent inter se seruare proportionem, sed essentia accidentis talis est, vt natura sua pendeat a subiecto, ergo & existentia eius talis est, vt ab existentia subiecti naturaliter pendeat: ergo oportet, vt sit distincta ab existentia substantia, quia non potest eadem existentia esse pendens, & independens a subiecto.

Et hæc quidem rationes efficaces sunt supposito vero conceptu existentia, scilicet, quod sit, quia formaliter & intrinsece constitutus ens actu vt sic. Si autem singulare existentia esse aliquid aliud, verbi gratia, conditionem quandam necessariam ad actualitatem existentie, distinctam tamen ab illa: nulla efficacia ratione probari potest, talem conditionem requiri ad esse accidentium præter ipsum esse substantiam, nisi talis conditio dicatur esse ipsa actualis inhaerentia, quam aliqui confundunt cum existentia accidentis, non considerantes, necessarii esse, vt in re ipsa distinguatur, quandoquidem potest existentia accidentis sine inhaerentia conseruari, vt supra tetrigi, & iterum in sequentibus dicam. Præter inhaerentiam ergo actuali intelligere oportet in accidente existentiam distinctam ab existentia substantia, & natura sua dependentem a substantia media actuali inhaerentia, quamvis a Deo possit conseruari sine existentia substantia, & sine actuali inhaerentia. Est autem per se incredibile, formam accidentalem ponere in subiecto præter suammet entitatem actualem sine essentia, & inhaerentiam eius aliam entitatem distinctam quæ sit existentia accidentis, quia nec concepi potest, ad quid sit talis entitas, neque quid conseruat subiecto, aut ipsi accidenti.

Sic ergo, de existentia, quæ non sit res distincta ab actuali essentia accidentis, apud me est res certa, & perspicua, accidentis suam propriam habere existentiam a substantia distinctam, & hoc ipsum valde conseruat sententiam positam de identitate essentia & existentia. Quod vero forma accidentalis conseruat subiecto existentiam re ipsa se distinctam, neque intelligo, nec fundamentum video cur credendum sit. Nam albedo, hoc ipso præcise, quod inhaeret subiecto, per suammet entitatem constituit illud album, & hoc est dare illi vt sit album: ergo omne aliud esse albedinis est supereruacuum, & sine fundamento confitum. Quapropter, qui realiter distinguunt existentiam ab essentia, nihil possunt impensis puncto constanter dicere. Hinc enim videbuntur non in epte procedere, vniacum tantum & simplicem existentiam substantiam supposito tribuendo, quæ primario substantialis essentia, secundario vero omnium accidentium dependentiam terminaret ne cogerentur tot entitates sine causa multiplicare. Et quia, si quis negat materiam habere propriam existentiam propter imperfectionem suam, non video cur negare non potest formam accidentalem, quæ minus perfectum ens est quam materia, propria & distinctam existentiam afferat. Aliunde vero satis constat hunc ipsum dicendi modum, & nō esse satis constantem iuxta illam sententiam, quia non potest rationem reddere, cur forma substantialis afferat existentiam distinctam & non accidentalis seruata proportione. Nec magis potest explicare quid conseruat talis existentia distincta formam substantiam prius natura informantem materiam, quam quid conserret existentia accidentalis distincta formam accidentaliam inhaerentem subiecto. Et præterea declarare non potest, quid sit terminare dependentiam essentia accidentalis, si iam prius natura illa essentia supponitur actualis, id est, in rerum naturam effecta, & inhaerens subiecto. Ac denique mysterium Eucharistia satis declaravit illam sententiam esse simpliciter improbabilem. Solum ergo hæc diximus, vt ostenderemus, quam sit veritati consentanea sententia, negans realem distinctionem existentia ab essentia actuali.

Adfun-

Ad fundatum ergo contraria sententiae, ne-
garur sufficere esse substantiale, ut per illud existante
accidentia, quia non est illius proportionatum,
tum etiam quia, ut saepe dixi, nulla res potest forma
iter & intrinsecus consistere in actu (quod est existens)
per se esse entitatem a se distinctam. Ad secundum
respondeatur accidentis dicens ens, non quia in ra-
tione entis intrinsecus constitutatur per esse sui subiec-
ti, sed quia totum suum esse haberet cum quadam habi-
tudine transcendentali ad subiectum, nam solum
est ad perficiendum illud, & quia tale est illius esse,
tamque debile & imperfectum, ut non possit nisi in
alio sustentari. Et in eodem sensu interpretandum est
illud axioma, accidentis esse est inesse, nam si intelligatur
de inhaerentia actuali, illa formaliter non est esse ac-
cidentis, causas alterius vero potest ita appellari, quia na-
turaliter loquendo, non communicatur esse accidenti,
nisi media inhaerentia. Si vero axioma illud intel-
ligatur de inhaerentia aptitudinali: sic inesse dicitur
esse ipsum esse accidentis, quia illud esse tale est, ut
entitas actualis per illud constituta sit in proxima a-
pudine ad inhaerendum, & naturaliter posset a-
pudine inhaerentem ut esse possit. Ex quo facile re-
spondeatur ad tertiam rationem existentiam accidentis non esse inhaerentiam actualis, neque esse es-
sentialis potentiam, seu obiectivam tantum conceptam,
sed esse ipsam esse existentiam accidentis actualis, &
in rerum natura productam.

De existentia modorum.

Q Vinto & ultimo inquiri potest, an modus rei,
qui non realiter, sed ex natura rei, seu modaliter
alio distinguitur, habeat propriam & peculiarem
existentiam, distinctam a re cuius est modus. Multi
enim negantem partem defendunt, imo existimant
in hoc confitentes hanc distinctionem modalitem di-
ueriam a reali, quod licet modus habeat distinctam
rationem formalem & essentiali, non tamen ha-
bervello modo distinctam existentiam. Verum tam
suppositis principiis traditis, necessario dicendum
est eo modo quo unumquodque est aliquid factum,
vel productum in rerum natura, includere proprium
esse, quo in illa actualitate constitutur, quod necesse
est in re esse omnino idem cum suo constituto,
& distinctum ab omni alio, a quo suum constitutum
distinguitur, & eodem modo: hanc enim omnia ne-
cessario esse consequuntur. Itaque si sit modus sub-
stantialis, ut verbi gratia, substantia, quae (ut nunc
supponimus) non realiter, sed modaliter tantum di-
stinguitur, illa solum proprium esse existentia habet
distinctum etiam modaliter ab existentia naturae
substantialis. Quod rationibus supra factis ostendi-
potest, videlicet, quia ille modus, qui est subisten-
tia, distinguitur in re ipsa a natura, tamquam aliquid
actuali, & extra suas causas postum ab alio ente eti-
a actuali: ergo necesse est, ut includat proprium
esse eodem modo distinctum ab alio ente. Item
quia ille modus potest destrui conservata natura cu-
mua existentia, & tunc admittit aliquid esse, & simili-
ter potest fieri in natura iam existente: orne au-
tem fieri terminatur ad aliquid esse existentia, ut
supra probatum est, ergo necesse est, ut talis modus,
sicut actu in rerum natura, ita habeat proprium
esse.

Atque eodem modo philosophandum est de mo-
do accidentalis respectu illius rei cuius est modus, ut
verbigraria, de figura respectu quantitatis, & de a-
ctione vel motu respectu sui termini, & sic de aliis:
et enim in his omnibus eadem ratio. Dixi autem, re-
spectu illius rei, cuius est modus, quia respectu illius, talis
existentia est solum modaliter distincta, respectu ve-
ro aliarum rerum poterit etiam realiter distinguui-
scit ipse modus distinguitur. Ut figura, quae a
quantitate solum distinguitur modaliter, ab aliis re-

Tom. II. Metaphys.

bus realiter a quantitate distinctis eadem habet di-
stinctionem realem: de qua re late diximus supra
Disput. 7. Vbi etiam ostendimus distinctionem mo-
dalium non in eo distinguiri a reali, quod non inclinat
distinctam existentiam, sed in eo, quod existentia
alterius extremi non est talis existentia quae se sola pos-
sit entitatem fundare, sed modi, qui essentialiter &
seipso immediate nascuntur in aliqua alia entitate: ut
ibidem latius declaratum est.

Corollaria ex superiori doctrina.

ATque ex his intelligitur primo, quo sensu acci-
piendum est, quod supra diximus, existentiam
non esse rem ab essentia distinctam. Duobus enim
modis accipi potest essentia, uno modo in propria
& maxime visitata significacione, & hoc modo signi-
ficat rei naturam, & sic diximus humanitatem esse
essentiam hominis, & Theologi dicunt, in tribus di-
uinis personis esse unam essentiam. Alio vero modo
sumitur latius essentia pro quaenam ratione essen-
tialis, quomodo dicimus quidquid est eo modo, quo
est habere suam essentiam, quia esse potest absque sua
propria, & intrinsecus ratione essentiali, quomodo
etiam substantia habet suam essentiam, & figura, &
alii modi, sive substantiales, sive accidentales. Cum
ergo essentia cum existentia comparamus, in haec
posteriori significacione & generalitate loquimur,
sic enim nunc agimus de ente & essentia creatis in
communi, atque ita etiam comparari debet essentia
ad proportionatam existentiam. Nam unquamque es-
senta cum illa existentia habet identitatem, per quam
in sua propria & praecisa actualitate constituitur. At-
que ita humanitas est idem cum sua existentia, qua
praeceps constituitur in esse talis existentia, seu natura
actualis: si autem comparetur ad existentiam totius
hominis, non est omnino idem cum illa, quia homo
non solum includit naturam, seu essentiam hominis
sed etiam substantiam, atque ita existentia adae-
quata hominis includit etiam existentiam totius sub-
sistenter, secundum quam distinguitur ab huma-
nitate tamquam includens ab inclusu. Ut ergo re-
te habet comparatio, debet praeceps fieri inter unam
quamque essentiam actuali cum illo esse, quo in ta-
li ratione actuali constituitur. Et hoc modo est in uni-
uersum vera regula, unumquodque ens actu esse idem
in re cum suo esse adaequato, & unamquamque es-
sentiem actuali cum sua existentia, substantialem
cum substantiali, totalem cum totali, partiale cum
partiali, accidentalem cum accidentiali, & modalem
cum modali.

Neque est, quod ab hac generali regula excipi-
mus relationes, ut quidam existimant, qui licet do-
ceant, formam accidentalem afferre proprium esse
existentia, & similem doceant, relationes creatas
esse res, vel modos ex natura rei distinctos a fun-
damentis: nihilominus illas excipiunt neque cen-
sentias afferre propriam existentiam, sed existere
per existentiam fundamenti, quia alia ipsa existen-
tia relationis diceret habitudinem ad terminum, &
consequenter ipsa existentia esset relativa, vnde rela-
tio vel bis diceretur ad terminum, si existentia est
alia res ab essentia, vel si sunt idem, eadem relatio bis
diceretur: semel ad subiectum ratione existentia, i-
terum ad terminum ratione existentia. Soletque haec
opinio tribui Caietano prima parte, quæstione vige-
sima octava, articulo secundo, sed ibi potius docet
relationem afferre secum proprium esse distinctum
realiter a sua essentia, quamvis afferat, illud esse non
recipere terminum, seu solum subiectum, ex Diuo
Thoma in primum, distinctione trigesima tertia,
quæstione prima, articulo primo, ad primum. Haec
igitur exceptio vera non est, sed eo modo, quo rela-
tio habet essentiam realem, actuali, & propriam
ad distinctam ab aliis essentiis rerum, ita necesse est,

vt pro-

vt propriam habeat existentiam, ita distinctam ab existentia fundamentali, sicut ipsa relatio distincta fuerit. Vnde si relatio est entitas accidentalis realiter à fundamento distincta, necesse est habere existentiam etiam realiter distinctam, prasertim nostra sententia, quod existentia est ipsam et actualis existentia. Et similiter, qui putant relationem solum distinguere ut modum fundamentali, eandem distinctionem tribuere debent existentiam eius propter eandem causam, & quia generales rationes supra facta, in praesenti eadem vim habent ex dicta suppositione. Si vero relatio ratione tatum ratiocinata distinguitur à fundamento, eodem modo habebit distinctam ac propriam existentiam, propter eandem proportionalem rationem.

XXXIV.

Quapropter consequenter fatendum est in nostra sententia, existentiam relationis eodem modo esse respectiuam, quo est ipsa relatio, si secundum rem loquamur quia in re sunt idem omnino, & adaequate. Item quia relatio, ut actualis & in re posita, utramque habitudinem existentiam includit, scilicet ad subiectum, cuius est forma secundum se totam, & ad terminum, ad quem referit subiectum quod informat: imo haec non sunt duae habitudines secundum rem, sed secundum rationem tantum, nam in re una est completa habitudo seu differentia relationis, qua ita respicit subiectum, ut illud referat ad terminum, & ita respicit terminum, ut ad illud referat subiectum. Sicut habitus, verbi gratia, simul & eadem intrinseca & completa habitudine respicit potentiam cuius est habitus, & obiectum ad quod inclinat potentiam. Tota autem haec habitudo conuenit relationi, non solum secundum existentiam, sed etiam secundum existentiam, quia talis est actualitas relationis, ut in sua entitate actuali utrumque includat. Habet ergo relatio propriam existentiam sibi proportionatam, neque inde sequitur relationem bis dici, se referri ad terminum, quia non referunt actu, nisi prout est talis forma actu existens: & ita una habitudo referunt, vel potius referit subiectum ratione sua existentia, seu existentia actualis. Quod autem ad subiectum & terminum bis secundum rationem referatur, seu dicat habitudinem, nullum est inconveniens, imo est necessarium: quamvis illa habitudo, quia est ad subiectum, praeceps considerata non sit propria relationis ut relatio est, sed communis ceteris accidentibus. Occurrebat autem hic difficultas Theologa, quia sequitur etiam relationes diuinatas habere proprias existentias, sed de hac re disputauit late in tomo 1.3. parte disp. 1. sect. 2.

XXXV.

Vna res qualiter unum tantum esse existentiam, seu unum esse. Est enim hoc verum de esse adaequato & proportionato illi rei cuius est esse, atque ita & anima, & humanitas, & hominis unum est esse respectu (ut sic dicam) quamvis absolute & in se non sit unum & idem esse illorum omnium. Est enim anima unum ens, & similiter humanitas, atque etiam homo, sed non eodem modo, neque idem omnino ens, nam anima est unum ens partiale tanquam physica forma, humanitas vero est unum ens tanquam quoddam totum respectu anima, & tanquam una natura completa, non vero tanquam omnino completum ens, seu completa substantia, quia non est suppositum, sed natura seu forma metaphysica: homo vero seu Petrus vel Paulus, est unum ens tanquam totum quoddam completum respectu humanitatis. Atque ita unumquodque ex his habet unum esse sibi proportionatum, non tamen in se omnino idem, quia plus includit esse humanitatis, quam esse anima scilicet, esse corporis & utriusque unionem: & similiter esse hominis plus includit, quam esse humanitatis, scilicet, esse substantiam. Vnde esse anima est unum ut simplex: esse vero humanitas est unum, ut compositum ex esse formae & materiae: es-

se vero hominis est unum ut compositum ex esse natura, & substantia. Ad hunc ergo modum in omni re una est esse unum completum & adaequatum, quod in rebus compositis includit plura esse partialia, ut recte notauit Scotus in quattuor distinctione vnde-cima, quod existentia est. Ad rationes, vbi etiam ait, se non intelligere istam fictionem, quod esse sit quid superueniens existentia, non compositum, si existentia est composita, quod ego etiam (ut verum fatetur) non intelligo, immo sufficienter probatum esse existimo, verum esse non posse.

SECTO. XII.

Virum existentia creatu su separabilis à sua existentia.

Ecce quod expedita fere est ex principio haec existentia positus: eam tamē propono, ut clarius ac distinctius solam quod nonnullas difficultates, & rationes existentias in sectione prima. Variis ergo modis intelligi potest existentiam creatam separabili ab existentia Primo destruendo existentiam, & conferuendo existentiam, quod aliqui existimant fieri in sacramento Altaris destruēta seu transubstantiata substantia panis quod entitatem existentia, & confermata quod entitatem existentia. Secundo modo intelligi potest, si destruēta existentia conferuerit existentia, quod adhuc tribus ex modis excogitari potest. Vnde est si ablata una existentia communaturali, acquiratur alia, prout multi existimant accidere naturaliter in materia prima, quae secundum entitatem existentia manet sub forma genti & corrupti, mutatam existentiam. In forma vero vel in composito ex materia & forma fere omnes negant id posse naturaliter contingere, quia esse proxime ac per se consequitur formam, vnde non est separabile ab ipsa, nisi quoniam ipsa separatur a subiecto, a quo ipsa penderit, & sumitur ex Diuo Thoma, prima parte, quod nonnullae quinquefima, articulo quinto, & alias locis. Non defuerunt vero, qui dicent in intentione formae fieri commutationem existentia: sed id improbabile est, ut infra disputatur quodagefima sexta videbimus. Alio modo potest haec separari excogitari, ut existentia creatu sine propria existentia manet sub alia superiori, & supernaturali existentia, quod constat naturaliter fieri non posse, supernaturaliter vero multi opinantur fieri posse, imo & factum esse in Christi Domini humanitate, quia habere dicitur creatam entitatem existentia sine propria existentia, sed existere per existentiam Verbi increatam. Tertio modo potest intelligi existentiam & existentiam separari, dissoluta vniione, & veraque in rerum natura conseruata. Ultimo potest quis excogitare existentiam creatam ita separari a propria existentia, vnde illa & sine alia, quia munus eius suppletat, in rerum natura conseruetur, & hoc etiam modo (quod mirabile est) dicunt quidam moderni exppositores, prima parte, quod existentia creatu separari, articulo quarto [incessu particula forte] posse Deum conseruare existentiam creatam extra suas causas, & extra nihil, absque ulla existentia. Ultimo dici potest existentia creatu separari ab existentia actuali, ita ut non maneat in rerum natura, sed ex existente fiat non existens, & non ens actu.

Non posse conseruari existentiam absque propria existentia.

Dico ergo primo, impossibile esse ita separari existentiam ab existentia, ut conseruerit existentia, destruēta existentia. Non inuenio aliquem ex antiquis Theologis, qui oppositum huius assertoris docuerit, sed unum tantum, vel alium ex modernis.

Et in-

Et in primis, supposita vera sententia de entitate essentia actualis & existentia, est eidens assertio, quia non potest idem a seipso separari, & quoties vnum in re ipsa separatur, conservato alio, et eidens signum aliquius distinctionis ex natura rei, vt supra ostensum est disputatione seprima. Rursum etiam illi Doctores, qui admittunt distinctionem aliquam ex natura rei inter essentiam & existentiam, non tam en realem, sed modalem tantum, consequenter docent hanc assertiōem. Quia, si existentia & essentia distinguuntur modaliter, non est essentia modus existentia, sed est contrario, vt est per se notum, quia existentia est, vel concepitur ut actus existentia, & consequenter ut forma vel modus eius, modus autem non est separabilis a re, cuius est modus, quia per se ipsum essentia liter illi coniungitur: vt dicta disputatione septima tractatum est: ergo existentia, si tantum est modus existentia, non est praedicto modo separabilis ab illa.

At vero, qui putant existentiam esse rem omnino realiter distinctam ab essentia creata, licet communiter docant non esse dicto modo separabilem, seu non posse conservari sine illa, vix tamen possint sufficientem huius dicti reddere rationem, in ordine ad potentiam Dei absolutam. Naturaliter enim facile possidetur, non posse existentiam existentia conservari, si ne entitate existentia, quia ab illo penderet, vel ut subiecto recipiente, vel alio modo. Tamen, quod Deus non posset suppleri illam dependentiam, certe non potest sufficienti ratione probari. Neque enim repugnat propter idem existentiam, quia supponitur distinctionis, nec propter dependentiam, quia quamvis illa dicatur pertinere ad genus causa materialis vel formalis, tamen in illo genere est aliquo modo extrinsecus, id est, non per intrinsecam compositionem univariantis ex alia, quomodo penderet totum a partibus, sed per influxum unius entitatis in aliam, hoc auctem genus dependet. Deus suppleri potest, id enim facit, cum conservat accidentis sine subiecto: ergo ex hac parte non repugnaret in presenti dicta separatio. Neque potest cogitari aliqua alia implicatio contradictionis, posito principio illius sententiae. Quod ideo significo, ut ostendam, quam sit difficile consequenter loquuntur omnibus, quae ad illud principium consequuntur. Nam quod simpliciter conclusio posita vera sit, ostenditur in hunc modum: Quia, si in re existente destruitur, & separatur ab essentia, ergo destruitur in illa aliquod esse actuale & extra causas, quod ante haec habebat: ergo destruitur aliquod esse existentia: ergo non manet esse existentia talis rei: ergo est impossibile existentia separari ab essentia praedicto modo. Prima consequentia est evidens, tum, quia supra ostensum est, omne fieri terminari ad aliquod esse extra causas, ergo eadem ratione destruere terminari necessario debet ad aliquod esse actuale, & extra causas: vel (quod idem est) per illam destruere debet aliquod esse actuale & extra causas. Tum etiam, quia cum essentia destruitur, seu non conservatur, non amittit esse in potentia obiectiva, semper enim illa manet, saltem respectu diuinorum potentiarum: amittit ergo actuale esse, quod extra causas habebat. Secunda vero consequentia in illo principio supra demonstrato, quod omne esse actuale, & extra causas est esse existentia. Tertia vero consequentia est etiam evidens ex alio principio supra probato, quod in una et tantum est unius esse existentia, atque adeo praeter illud esse actuale, quod primo ac intime essentia sit ens actu extra causas, nullam aliam existentiam in ea inueniri. Atque ita tandem concluditur, esse apertam contradictionem, quod essentia actuale destruatur, conservatur existentia, alioqui idem esse destrueretur & maneret.

Dices, cum destruitur essentia, non necessario destruere ipsum esse, sed separari ab essentia, quae hoc ipso

destruitur, si ei aliud esse non conferatur, sicut posse materia annihilar, non annihilata nec destruenda forma per solam formam separationem, cuius forma non succederet. Respondeatur, impossibile esse essentiam destruere, quin aliquod ens actu intrinsecum, id est, secundum propriam entitatem actualis definatur esse in rerum natura, ideoque non satis est, quod dissoluatur unio duarum entitatum, quia ex hoc immediate solum sequitur destruere compositionis. In praesenti vero casu non solum dicitur dissolui composite ex essentia & existentia, sed etiam ipsam essentiam actualis dicitur omnino destruere, & non manere extra causas, neque ens actu sicut antea erat, et ergo non solum amittit unionem ad aliam entitatem, sed etiam amittit propriam entitatem & actualitatem, & hoc est amittere suum intrinsecum esse actuale, atque ita procedit ratio facta. Neque est verum huiusmodi separationem esse ab essentia, factam esse in mysterio Eucharistiae, quia, vt supra dixi, sicut in eo mysterio non manet post consecrationem essentia panis, ita neque existentia & factum conservatur essentia accidentium, ita etiam existentia.

Essentiam conservari sine illa existentia prorsus repugnat.

Dico secundo: Fieri non potest etiam de potentia absoluta, ut essentia creata conservetur in rerum natura, & extra causas sine illa existentia. Hac assertio etiam est communis in omni sententia, quamvis efficax eius ratio non possit esse ab omnibus dari, ut statim declarabo. Ratio itaque evidens est, quia si essentia in se, & in sua entitate conservatur extra causas, ergo existit. Quid enim aliud est existere quam extra causas esse? Si autem existit, certe existentiam habet, sicut si est album, habet albedinem: comparantur enim hec, ut forma & intrinsecus effectus formalis. Ridiculum ergo est, & plane inintelligibile, quod quidam dicunt, essentiam conservatam in rerum natura sine existentia esse quidem ens & extra nihil, non tamen esse formaliter in genere existentium. Quanquam hi ex parte consequenter loquuntur, nam cum supponant talem essentiam priuari existentia, dicunt consequenter illam esse numerum rerum formaliter existentium, ac proinde dicere etiam debent non existere, quia existere, & esse numero rerum existentium idem sunt. Hoc autem mirum est, quod non videant in eo esse apertam contradictionem, vt dicatur res esse in rerum natura, extra causas & extra nihil, & non existere: cum haec verba plane sint aequivalentia. Quid enim concipi potest addi rei cum dicitur existere, si illa iam erat in rerum natura effectiva a suis causis? Aut, si fingamus essentiam realiter ita conservari per Dei omnipotentiam absque existentia superaddita, quid illi deest, quo minus dicatur existere illi enim conuenit, & fieri, & factam esse, & esse ens reale actu extra causas suas, & consequenter etiam conuenit illi causare in omni genere sibi accommodato, nihil ergo aliud considerari potest ad existendum.

Dicent fortasse, deesse illi rei actum seu terminum, quem vocant existentiam. Sed nisi explicetur amplius necessitatem, vel effectum formalem talis termini, nullius momenti est responsio, sed hinc potius concluditur, huiusmodi terminum nihil esse, cum nullum habeat effectum, neque utilitatem. Quocirca etiam in hac parte videntur mihi satis esse perplexi auctores, qui existentiam credunt esse rem omnino distinctam ab essentia actuali. Hanc enim merito erubescunt admittere, posse in rerum natura conservari essentiam actualem sine illa existentia, quia impossibile est conservari essentiam sine existentia & existens, & non minus impossibile est intelligere

essentiam auctu extra causas & non existentē. Aliunde vero, cum dicant essentiam & existentiam esse res distinctas, nullam rationem reddere possunt cur non possit Deus conseruare illam entitatem essentia nudam, & sine illo effectu formalis, quem ab existentia recipit. Quia, si illæ sint entitates distinctæ, nō potest dependēria vnius ab alia esse ita intrinseca ut vna sit constitutiva alterius, ergo nihil est, ob quod nō possit Deus entitatem essentia sine entitate existēria conferuare. Nam dicere confuse, habere inter se habituinem & dependentiam essentialem, quam Deus supplerere nō potest, est principiū petere, seu idem alius verbis afferere, non vero explicare, in quo consistat hæc dependency, qui non est per modum habitudinis relativa, vt per se non sum est: debet gitter ad aliquam causalitatem reuocari, quia nō est omnino intrinseca, vt declarauit, ergo nulla est ratio, cur non possit Deus illam supplerere. Ratio reddenda est ex eo, quod hoc ipso, quod entitas est actualis & extra causas, intrinseca & formalissime est existens, neque existentia vt sic, potest illi nouum aliquem effectum formalem addere, & ideo est aperta implicatio contradictionis, quod conseretur essentia cum actualitate & absq; existentia. Hæc vero ratio sicut approbat nō posse manere essentiam actualem sine existentia, ita probat in re non distinguere ab illa.

*Essentia & existentia non possunt distinguere
conseruari.*

VII.

Dico tertio: Existentiam & essentiam creatam non posse ita separari, vt veraque à parte rei cōserueretur dissoluta tantum vniōne earum inter se. Loquimur de potentia absoluta, nam secundum rerum naturas res est clarissima. Fundamentum autem est, quia inter actualēm essentiam & existentiam non est vni, sed identitas, quæ diuidi aut dissolui non potest. Item, quia rationes quæ probant existentiam nō posse conseruari destruēta essentia, nēpē contrario: consequenter probant, non posse conseruari separatas, & absq; vniōne inter se. Tum quia si semel intelligantur distinctæ, & nihilominus conseruari in rerum natura, cum non se respiciant tanquam relatio & terminus, non potest ratio reddi, cur altera destruēta non possit altera manere. Tum etiam, quia dissoluta vniōne cessat omnis causalitas formalis, vel materialis vnius in alteram: ergo si absq; vniōne possent conseruari, etiam possit vna conseruari non conseruata altera: nihil enim est quod obstat. Atque hinc declaratur ratio à priori iam sāpe inculcata, quia essentia actualis conseruari non potest sine intrinseco effectu formalis existēria, hic autem effectus necessario destruēretur, si per impossibile dissolueretur vniōne existēria & existentia inter se, ergo non potest talis vniōne dissolui, cōseruato vtroque extremo.

VIII.

Et hæc ratio videtur quidem procedere etiam in opinione affirmante existentiam, & essentiam esse res distinctas, & est quidem absoluta, & efficax: tamen, si eius vis arrente perpendatur, non potest esse efficax, quia destruit illam sententiam & prober inter essentiam & existentiam non esse vniōnem, sed identitatem. Et existere, ita appellari effectum formalem existēria, vt non possit esse quāsi effectus physicus proueniens seu communicatus à re distincta, sed quāsi effectus metaphysicus proueniens à modo intrinseco non re, neque ex natura rei, sed ratione distincto. Quod potest (prater rationes factas) ita declarari & confirmari. Quia si essentia & existentia sunt res distinctæ, ergo vniūntur inter se, intercedente inter ipsas aliquo modo vniōnis, omnes enim res distinctæ vniūntur, cur ergo non possit Deus dissoluere talem modum vniōnis conseruando extrema? Certe non potest sufficiens ratio reddi, vt facile probant discursus facti in superioribus affer-

tionibus, quia que possunt hic applicari. Et præterea interrogari posset de illa vniōne, quam existentiam habeat: nam in illa est etiam aliiquid essentiale, quod potest esse & non esse, vnde cum non sit formaliter ipsa existentia, oportebit ut habeat existentiam à se distinctam, quod est satis absurdum, sicutem posset fere in infinitum procedere.

*Non potest res existere per alienam existentiam
ab sua propria.*

Dico quarto: Non potest de potentia Dei absoluta conseruari creatā essentia exiens per alienam existentiam, absq; propria. Ita sentiunt omnes Theologi, qui affirmant in humanitate Christi esse existentiam creatam, & propriam, & non existere formaliter humanitatem illam per existentiam Verbi. Non enim potuerunt hi authores in alio fundamento nisi, nī quia existimarent esse impossibile alter fieri. Alioqui cur id negarent? Cum maxima vniōne substancialis tribuenda sit humanitati Christi, quæ sit possibilis, salua veritate vtriusque naturæ diuinæ & humanae. Proprium autem huius conclusionis fundamentum esse debet, quod à nobis positiū est de identitate existentia & essentia actualis. Nam si actualis existentia esset vel res, vel modus ex natura rei distinctus ab essentia actuali, nulla posset (vt sāpe dixi) sufficiens ratio reddi, cur non possit Deus actualēm existentiam sine propria existentia conseruari, & alia via dependentiam eius suppleret: sicut conseruat substancialē naturam sine propria substanciali, & formam accidentalem sine propria inherentiā, quāuis tam substancialē, quam inherentiā, solum fitmodū quidam ex natura rei distinctus à natura. Si ergo Deus impedit hunc modum, & alia ratione supplet illum, cur non posset idem facere in existentia si illa esset res, vel modus, ex natura rei distinctus ab actuali essentia.

Video dici posse, existentiam esse modum magis intrinsecum, quia primo & formaliter constitutum extra causas suas. Verumtamen hæc responsum, aut probat quod intendimus, nimirum, existentiam separabilem non esse, propter identitatem, vel declarare non potest, in quo consistit illud, quod magis intrinsecum, aut quomodo existentia formaliter constitutum extra causas, si iam supponit ordinatur entitatem actualēm essentia factam à causis, & in ea actualitate nō constitutam formaliter per existentiam. Nam respectu talis entitatis, tam extrinseca erit existentia, sicut substancialē vel inherentiā, aut certe non magis intrinseca. Imo iuxta multorum Thomistarum opinionem substancialē prius natura afficit actualēm essentiam quam existentiam. Vnde in hoc videtur esse quodammodo magis illi intrinseca. Alij vero existentiam substancialē idem esse putant, quod substancialē. Si ergo semel supponatur distinctio realis, vel ex natura rei inter existentiam & actualēm existentiam, nulla potest efficax ratio reddi afferentis positionis. Et ideo dixi in superioribus, auctores, qui negant potuisse humanitatem Christi assumi sine existentia creatā, debere cōsequenter asserere existentiam nō esse rem, vel modum ex natura rei distinctus ab actuali essentia.

Hoc ergo est totum fundamentum præsentis assertio: quo posito est evidens consecutio. Quia ex superioribus assertiōnibus illustratur & declaratur amplius: nam essentia actualis non potest in rerum natura conseruari sine propria & intrinseca existentia, hoc enim probant rationes factas. Quia in re non distinguuntur à sua existentia propria: vnde sicut conseruari non potest sine se ipsa, ita etiam nec sine propria existentia. Item, quia ipsam conseruatio essentia creatæ est quādam effectio eius, omnis autem effectio est communicatio aliorum eius, quem effectus in se recipit, & habet extra suam cau-

sam & consequenter est communicatio alicuius esse existentia, intrinseci & proprii essentia facta. Item quia actualis essentia necessario debet constitui in ea actualitate, per aliquod esse reale indistinctum ab ipsa, ut supra probatum est: impossibile ergo est conservari in sua actualitate, quia in ea conservatur talis, sed ostensum etiam est supra, tale esse veram esse existentiam, quia est esse temporale: ergo sine tali existentia omnino extrinseca & propria conservari non potest essentia actualis.

Hinc vero vterius concluditur, non posse Deum conservare ullam existentiam per existentiam (veritatem dicam) extraneam & peregrinam illi. Primo quidem, quia non potest essentia existere per alienam existentiam, nisi propria priuertur: non potest autem priuari propria, ut ostensum est, ergo. Secundo, quia rationes factae probant, illum effectum formalem, quem concipi possumus dari ab existentia, non posse esse a re vel modo, distincto a parte rei ab ipsa essentia existente: non potest autem intelligi, quod res facta existens per rem extraneam, quia illa sit a parte rei distincta ab essentia, cui dicitur varius, ut eam faciat existentem. Tertio, quia non potest Deus facere, ut aliqua essentia creata sit a actuali essentia seu actu ens extra nihil per actualitatem extraneam & distinctam ab ipsa: sed ex hoc praeceps quod essentia creata est actu ens extra nihil, est existens: ergo non potest fieri existens per actualitatem extraneam ac peregrinam. Consequens est euidem. Maior autem & minor probata sepe sunt in superioribus.

Contra hanc assertionem nulla naturalis ratio obicitur, quia alicuius sit momenti. Nam quod quidam argumentantur existentiam non esse perfectiōnem essentialiē natura creata, ideoque posse ab ali separari, & per alienam existentiam suppleri, nullius momenti est. Primo, quia consequentia non est formalis, nam attributa entis non sunt praedicta essentialia, & tamen nec separari possunt, nec extrinsecus suppleri: sufficit ergo identitas sine illa distinctione ex natura rei, ut separatio locum non habeat, etiam si perfectio non censeatur essentialis. Imo sunt, qui existunt, aliquas esse proprietates neque essentiales, neque habentes identitatem, sed potius distinctionem ex natura rei ab essentia, quae nec separari possunt, nec extrinsecus suppleri. Sed quam hoc sit probabile, alibi examinabitur. Optima vero instantia est, quia iuxta communem doctrinam, quae argentes non negant, principium individualis vestie, seu hæc etiam impliciter non est perfectio essentialis individualis (Petri verbi gratia) & nihilominus, nec potest separari a Petro, nec extrinsecus suppleri, ita ut Petrus maneat. Quod si fortasse dicant differentiam illam individualis, licet non sit absolute de essentia, esse tamen de essentia Petri, ut Petrus est: dicimus & nos existentiam actualiē, & exercitam non esse de essentia absolute, esse tamen de essentia essentia actualis, prout est actu ens extra nihil: ideoque quamvis possit intelligi essentia absolute in esse potentiali, seu obiectivo sine actuali essentia, non tamen posse intelligi essentiam factam ens actu & extra nihil sine intrinseca & propria existentia.

Ex principiis autem supernaturalibus solet aliud argumentum sumi, scilicet, quia substantia propria separari potest, & per aliam suppleri, & similiter inherenteria potest separari, vel absolute, vel per modum oppositum per se essendi: ergo & existentia. Sed hoc etiam expeditem est ex dictis, quia substantia & inherenteria sunt modi ex natura rei distincti ab actuali essentia, quia non constituant illam in ratione entis in actu, nec primo ac formaliter eam distinguunt ab ente in potentia, & ideo quamvis ab illa dependent, potest intelligi, quod nuncat essentia aequalis eadem, licet sub alio modo essendi, secus ve-

ro est de existentia, quia est primum formale constitutum actualis entitatis, & in re non distinguunt ab illa.

Instant vero aliqui argumento Theologico, quia ex hoc principio metaphysico a nobis posito, sequitur Verbum divinum a summis humanitatem cum existentia creata eius, quod non solum videtur esse contra doctrinam D. Thomae, sed etiam aliorum Patrum antiquorum praesertim Leonis, Sophronii, Fulgentii, Damasceni. Videatur etiam esse parum consentaneum aliis veritatis quas de illo mysterio fides Catholica docet, ut quod beata Virgo non solum humanitatem, sed verum hominem conciperit, & quod Christus non tantum est unus, sed etiam unus in sensu simpliciter, & quod humanitas Christi non in se sed in verbo existit, ac denique quod humanitas Christi operari proprie non possit, sed verbum per ipsum.

Hec difficultas posset hoc loco praetermitti, tum quod Theologa sit, tum etiam quod a nobis sit pro viribus disputata in primo tomo, tercia parte, disputatione trigesima sexta, ubi verum esse ostendimus, quod in proposta obiectione interfertur, quia tamen nonnulli moderni scriptores acceperunt doctrinam eo loco a nobis traditam, etiamque impugnare conati sunt: non grauabat eis iterum respondere quanquam nec noua testimonio nec rationes nouas obiciant, sed nouas tantum, & inuisitatas exaggerationes. Quid enim est, cur doctrinam admirantur non nouam, sed a multis & grauibus Theologis, tam antiquis quam modernis: receperam? Alcibiado, Alberto, Scoto, Durando, Gabriele, Bonavent. Almain, Heruao, Paludan. & ab ipso Diuo Thoma in questione vniua, de Verbo incarnato, articulo quarto. De quo non satis constat inquam mutasse sententiam, ut citato loco fuisse declarauit. Vbi etiam ostendit Sophronium, Leonem, & Fulgentium, nihil docuisse huic doctrinæ repugnans, quod late etiam attigerant in eodem tomo disputatione octaua sectione prima. De Damasceno vero ostendit non solum non repugnare, verum etiam huic nostræ doctrinæ plurimum favere. Vnde valde miror, quomodo grauus quidam auctor, qui sine dubio illa nostra scripta perlegerat, ausus postea fuerit scribere, & typis mandare Damascenum libro tertio de fide capite vigesimo secundo, expresse docere illam sententiam, quae negat esse in Christi humanitate existentiam creata, cum tamen in eo capite Damascenus nec verbum scribat de haere, sed solum impugnat errorem assertorum Christum in gratia & scientia profecisse, quem his verbis confutat: *Qui autem cum progressus in sapientia & gratia perinde fecisse aium, ac si earum incrementum acciperet, non a primo illo carnis ortu factam esse rationem afferunt, nec personalis rationem tueruntur.* Et infra: *Nam si caro ab ultimo ortu Verbo unita est, immo potius in ipso exiuit, ac personalis cum eo identitatem habuit, quid tandem assertio potest, quin omnibus progressus sapientia, gracieque opibus affligerit?* *Quid quæso in his verbis inuenitur, quod illi sententia patriconetur: aut quid ad institutum Damasceni spectabat, quod in humanitate Christi non sit existentia creata, dummodo a principio fuerit Verbo unita; quod nemo Catholicus negat, neque habet repugniam cum existentia creata ipsius naturæ, quia potuit semper existere in Verbo, ut Damascenus ibidem loquitur. In quo nobis potius fauet, quia non ait extitisse Verbo, aut per Verbum, sed in Verbo.*

Sed aiunt illam doctrinam esse parum consentaneam principiis fidei, at vero alii grauès auctores existimant hanc sententiam fere evidenter sequi ex principiis fidei. Docet enim fides, a summis Christum veram & realem humanitatem, non habentem solum esse obiectivum, seu in potentia in causa suis, sed habentem aliquod esse reale & actuali,

XV.
Christi hu-
manitas an
existat Verbi
existens.

Ioan. Vinc.
l. b. de grat.
Christi q. 7.
dub. de hac
re concil. 2.

creatū extra causas suas, sed hoc est esse existentia, ergo assumptū humanitatem cūm aliquo esse creatū. Consequētia evidens est & formalis: Maior autem est certa secundum fidem, quā docet humanitatem Christi esse rem creatam, & a diuino Verbo distinctam & assumptā in unitatem personæ, & ab illa natura habere Christum esse humanum, quod est esse creatum & consequenter est actualē, & non potentiā tantum. Minor vero in superioribus est demonstrata, & nobis videtur fere evidens ex ipsius terminis si probe intelligantur, quia esse actualē & extra causas n̄ h̄ il aliud est, quam existere, ut in superiorib⁹ latē declaratum est.

XVIII. Quapropter ex opposita sententia sequi videntur h̄c abfurda: Primum humanitatē non est ens creatum, quod est aperē falsum. Probatur sequela, quia ens dicitur ab esse, & constitutur ens actu per esse: ergo si humanitas constitutur ens actu per esse in creatum, non est ens creatum, sed in creatum, sicut, quia Christus non constitutur in esse persona per creatam personalitatem, sed per in creatam, non est persona creata, sed in creata. Item vel humānitas dicitur ens creatum prout est actu existens, vel tantum prout est actu secundum esse essentia: primum dici non potest iuxta illam sententiam, quia ponitur humanitas actu existens per existentiam in creatam, unde necesse est ut hoc existens, ut sic, vel sit in creatum, si formaliter & proprie loquamur, vel certe non pure creatum, sed constans ex creato & in creato. Si vero dicatur secundum, interrogari illud esse essentia sit tantum in potentia, & ita non est creatū, sed creabile, & in se vera est nihil, in sua vero causa est ipsa creatrix essentia: vel est esse actualē in se & extra causas, & hoc necessario esse debet esse existentia, quia existere non est aliud quam actu esse extra causas, & quia creatio formaliter ad existere terminatur, ut supra probatum est, non potest ergo intelligi ens actu pure creatum sine aliquo esse existentia creata.

XIX. Secundo inferri potest, incarnationē non fuisse veram & realem vniōnem, & assumptionē: quia vera vniō intercedere non potest, nisi inter realia & actualia entia, quorum vnum nō habet intrinsecē entitatem suam ab alio, quamvis possit vnum ab alio pendere, quae omnia in superioribus late declarata sunt. At vero, si humanitas Christi solum existet per existentiam Verbi intrinsecē constitueretur in esse actu lis entitatis per Verbi existentiam.

XX. Tertio inferri potest, Verbum fuisse unitum humanitati ut intellect⁹ in esse essentia tantum, quod ab aeterno habebat, quia prater illud esse non habet humanitas aliud, nisi esse existentia: ut ergo hoc esse existentia in humanitate Christi non fuit aliud, nisi esse Verbi: ergo illud esse fuit immediate vniōnūtum humanitati, quae secundum se aeterna erat: igitur incarnationi aliud fuit, quam aeternam essentiam trahere ad in creatum esse Verbi. Hæc autem non est incarnationis, sed fictio, quia illa essentia aeterna nihil fuit, nec est assumptib⁹ secundum id precise, quod ex se & ex aeternitate habet: ergo necesse est, ut aliquod aliud esse eius ei tribuatur prioritate naturæ, vel saltem rationis: quod satis est, ut illud esse sit distinctum a substantia Diuina, quae per vniōnem communiciatur.

XXI. Quarto inferri potest ex illa sententia: humanitatem non habere a Deo per efficientiam eius proximam capacitatē, ut vniatur verbo, quod est etiam absurdissimum in doctrina fidei. Sequela patet, tum quia illa capacitas non est in humanitate secundum aliquod esse existentia, sed tantum secundum esse existentia aeternum, secundum quod essentia humanitatis non est effectiva a Deo. Tum etiam, quia si illa capacitas est in humanitate per actualē efficientiam Dei: ergo existit ex vi illius efficientiam: ergo habet aliquam existentiam factam & creatam: ergo hæc est existentia ipsiusmet humanitatis. Et hæc ratio

etiam probat humanitatē illam prius natura habuit existentiam, quā fuerit vniō Verbo, quae non potuit esse nisi existentia creata, ut per se constat. Et sequela patet, quia illa humanitas prius natura fuit capax vniōnis, quā actu vniō: proxima autem capacitas non est nisi in entitate iam effecta, & existente extra causas suas.

Sed videamus, quæ sint alia veritates fidei, quibus illa doctrina parum consona existimatur. Prima est, quia beata Virgo non solum humanitatem, sed ^{Ringus huius} finis quā Deum hominem concepit, cuius oppositum videtur ^{lata Christi} sequi, si Christi humanitas habuit existentiam creatam. Sequela patet, quia tūc habuisset humanitas illam existentiam à matre, & consequenter tota essentia vel causalitas matris, quæcumque illa sit, terminata fuisset ad illam existentiam creatam, & ibi stetisset: cum ergo illa existentia sit solius humanitatis & non Christi, Virgo solam humanitatem conceperet, & non Christum, neque Deum. Sed hæc difficultas qualisunque illa sit, multo magis vigeret, si in Christi humanitate non est esse existentia creatum, sed tantum esse essentia. Nam inde sequitur, totam actionem seu causalitatem matris terminatam fuisse ad esse essentia humanitatis, & ultra non fuisse progressam: ergo multo magis sequitur, cōcēpisse solam humanitatem in esse essentia, & non humanitatem existentem, nēdum ipsum Christum aut Deum. Antecedens patet, quia (vñ supponimus) beata Virgo non concurredit in immediate ad vniōnem illius humanitatis cum Verbo: ergo non concurredit ad actionem, qua illa humanitas facta est existens, quia illa fuit vniō iuxta hanc sententiam; ergo tota causalitas virginis versata est circa esse essentia humanitatis, & in eo reflectit. Et hinc patet secunda consequentia, tū ad hominem, quia eiusdem forme est cum illa, quam ipsi contra nos inferunt, tum à fortiori, quia magis distat à Christo humanitas secundum solum esse essentia, quam humanitas iam existens: & nēmo negare potest, quin ordine naturæ saltem in aliquo genere causæ, scilicet materialis, prius natura habuerit illa humanitas saltem esse essentia, quam fuerit assumpta seu vniō Verbo.

Ex hoc ergo argumento colligimus, vnum principium necessario admittendum ab omnibus Catholicis, nimirum, Virginem non dicimatem Dei, aut concepisse Deum, eo quod ipsa immediate efficeret vniōnem humanitatis cum Deo, quia constat non fecisse illam, neque ut principale ea fuit, neque ut instrumentum. Dicitur ergo concepisse Deum, quia causalitati eius, qua concurredit ad vniōnem corpus & animam Christi, & humanitatem formandam, simul coniuncta fuit Spiritus sancti actio, qua illa humanitas in eodem instanti, quo formata est, vniā est Deo, quo factum est, ut tota conceptio, quæ vñam illam actionem includit, terminata sit non ad solam humanitatem, sed ad Deum hominem. Atque hoc modo philosophari debent omnes, si dicant actionem Virginis versatam esse circa humanitatem quoad esse essentia tantum, siue etiam quoad esse existentia. Imo, qui solum illud prius affirment, multo minorem concursum tribuant Virginis in illa conceptione, ut ostensam est, & vix explicare possunt, quomodo sit vera conceptio & generatio, per quam nullum esse existentia communicatur, & ex hac parte illa doctrina minus est consonantia etiam huius veritatis fidei.

Nos igitur facili negotio respondemus, negando sequelam, quia illa conceptio absolute fuit terminata ad Deum in eodem instanti, ac simul secundum durationem realē. Nec refert, quod actio Virginis & terminus eius ordine naturæ antecederit, quia id solum fuit in genere causæ materialis, & cum aliqua connexione, & dependentia ab altera actione, qua illa humanitas fuit in eo instanti vniō Verbo. Addit prohbitius est, Animam & Corpus prius

natura vnta fuisse Verbo, quam inter se, & ideo, secundum communicationem idiomatum, propriissime dicitur B. Virgo concepisse Deum, quia concurrit a vnicium inter se animam & corpus Dei, & quam subiectebant subsistentia Dei, & ita necessario genuit Deum, quia generatio terminatur ad suppositum, & talis generatio non potuit tunc ad aliud suppositum terminari, quæ omnia in citatis locis ex 1. tomo, tertii pârte latius declarata sunt, & in 2. tomo disput. 1. sect. 1.

Aliud principium fidei, quod labefactari dicitur ex hoc principio Metaphysico à nobis posito, est, quia Christus est unus simpliciter, & vnumens, cuius opus est sequi videtur, si in eo est esse existentia creaturae humanitatis. Ad hoc vero respondetur negando sequelam, dicitur enim Christus unus simpliciter proper unitatem personæ, est autem una persona, quamvis habeat duas naturas reales & actuales, quod est habere illas, cum propriis existentiis. Vnum autem ens dicitur Christus propter vnum esse comple-
tum & per se vnum: Christus autem ut Christus non est vnum ens simplex, sed compositum (est enim persona composita) & ideo non oportet ut habeat vnum esse simplex, sed compositum, iuxta doctrinam superius demonstratam. Habet ergo Christus vnum esse compositum ex esse humanitatis, & esse Verbi seu personalitatis eius. Vnde non impedit unitatem ensis duplex esse naturæ vel extremonum, si inter ea sit vera & realis vnitio, præsertim substantialis, & quæ sufficiat ad componendum ens per se vnum. Atque ita præsens doctrina metaphysica nihil derogat, imo maxime consonat dictæ veritati fidei, & confortat a-
liam, quæ docet unitatem Christi non esse simplicem, sed per compositionem, cui veritati minus consentanea est alia doctrina, quæ tribuit Christo vnum esse omnino simplex.

vt à supposito terminante dependentiam sine vlt
propria causalitate, vel vt à subiecto, vt est in formis
inherentibus. Prior autem modus conuenit huma-
nitati Christi ratione hypothistica vnonis. Et ideo
eius existentia propria non dicitur esse per se existen-
tia actualis, quia nō est terminata per propriam sub-
sistentiam, sed vocatur inexistens, quia ininituit
Verbo Dei: quam denominationem non haber ex se
ipsa, sed ex modo vnonis, quo mediante haber vt si
in Verbo.

Si ergo existentia illa humanitatis præcise consideretur secundum id quod haberet ex se, non constituit rem actu existentem in se vel in alio, sed tantum existentem substantialiter in tali natura: illi enim modi existentia, qui indicantur per illa verba, *in se*, *vel*, *in alio*, non sunt essentiales tali existentia, sed adiunguntur illi ad constitutendum vel complementum suppositum, quamvis non eodem modo. Nam prior modus existendi in se est connaturalis, & completus suppositum fine unione ad altarium, tanquam proprius terminus, vel substantia talis naturæ, ut infra videbimus. Posterior autem modus existendi in alio est supernaturalis respectu naturæ substantialis complectus, & non constituit formaliter personam, sed unit naturam personæ, ut inde resultet una persona composita. Quia ergo humanitas Christi, licet haberet existentiam propriam, non tamen habuit illam cum proprio modo existendi in se & per se, sed cum supernaturali modo unitus ad suppositum Verbi Dei, ideo dici non potest existere aut existisse unquam in se, sed semper in Verbo.

Supereft dicendum de quarta propositione val-
de coaſtentia doctrinæ fidei, ſcilicet, quod huma-
nitas Christi nunquam potuit operari, neque in in-
ſtantia temporis, neque in ſigno nature, priuſquam
Verbum operarietur per ipfam, cuius oppofitum vi-
detur ſequi ex noſtra ſententia, nam ſi habuit exi-
ſtentiam propriam, priuſ natura extitit, quam fue-
rit vniua Verbo: ergo etiam priuſ natura operari po-
tuit, nam operatio conſequitur eſſe. Reſpondeſur
tamen negando ſequelam, quanquam non defuerint
Theologi, & docti, qui conſequens illud affirmauerint,
vt tractauit late dicto primo tomo, tertia parte,
diſputatione decima, ſectione prima & ſecunda, fed
in eo decepti ſunt, vt ibi oſtendit. Negatur ergo dicta
conſequentia. Et in primis aliqui exiſtiam, quan-
quam humanitas habeat exiſtentiam propriam, non in-
deſequi priuſ natura extitit, quam fuerit vniua Ver-
bo, quia potuit exiſtentiam illam accipere per ac-
tioneſ dependentem à Verbo, vt à termino ſuppoſi-
tionali: ſicut accidenſ habet propriam exiſtentiam, &
tamen non priuſ natura exiſtit, quam vniua lubi-
et, quia recipit exiſtentiam per actionem depen-
dentię à ſubiecto, vt à cauſa materiali. Qui modus di-
cendi non eſt omnino improbabiliſ, nobis tamen
non videtur verus, vt late diſputauimus in dicto pri-
mo tomo diſputatione octaua, ſectione prima. Con-
cedo ergo humaſitatem illam priuſ natura extiſ-
ſe, quam fuerit alſumpta, nego tamē priuſ natura o-
peratam eſſe, aut operari potuiſſe, quam fuerit alſum-
pta, quia natura exiſtens non eſt capax operationis,
donec per ſubiſtentiam aliquam terminata ſit, quod
late oſtendit in dicto tomo diſputatione decima, ſe-
ctione ſecunda & tertia, quod hic repeteret non eſt
neceſſe.

Solum addo, idem argumentum torqueri posse in aliam sententiam, & eodem proportionali modo necessario esse ad aduersariis foliendum. Nam negare non possunt, quin humanitas Christi prius natura receperit esse essentiale actuale, quam fuerit assumpta à Verbo, ut supra probatum est, & passim ipsi docent: inferam ergo similiter, potuisse in illo priori humanitatem operari per illud esse essentia actuale, nam illud est proprium esse, ex quo

sequitur operatio tamen quam ex principio formalis, & sufficiens cōd:ctio erit, quod sit actus extra suas causas. Maximè cum iuxta eorum opinionem, tamen secundum illud esse sit natura capax propriæ substantiarum, prius natura quam existat. Respondebunt ergo negando sequelam, quia ad operandum non satis est esse essentia actuale, donec terminetur per existentiam, cur ergo non admittent respondonē nostrā, cum similiem negamus consequentiam? quia existentia non prodit in operatione, donec terminetur per substantiam. Præterim, quia ipsi nullam rationem sufficientem reddere possunt, cur essentia talis existentia requirat ad operandum, si præcisa illa anima haberet in actu totam suam perfectionem essentiale in se & extra suas causas, & maxime si illam habet etiam propria substantia terminatam, quia iam non intelligitur, quid addere possit existentia, quod ad operandum requiratur. Nos vero rationem reddimus, quia substantia est substantialis & in se terminus naturæ, pertinens suo modo ad substantiale rei complementum, & ideo est maximè intima, & primo resultans ex natura, vel saltem cum illa primum esset: operatio vero est magis intrinseca vel accidentaria, & ideo secundum naturæ ordinem supponit substantiam, & in Christo supponit assumptionem, quia propria & creata substantia impedita est.

XXX.

Nisi omittam ultimum loco aduertere, prædictum tandem Autorem non parum nostræ fauere sententie, dum post omnes illas impugnationes & verborum exaggerationes: adiunxit: Quanquam de facto Christi humanitas non habuerit existentiam propriam, potuisse tamen de potentia absoluta assumi cum propria existentia ad hypostaticam unionem. In quo certe ingeniose locutus est, quia in doctrina, quam ipse cum aliis sequitur, vix poterit rationem reddere, cur id sit impossibile cum nullam personam repugnantiam, aut contradictionem involuat, ut in superioribus à nobis satis superque probatum est. Docent enim ipsi existentiam & substantiam in natura creata esse res distinctas, & verbum in humanitate Christi Domini utramque impediuit, & supplicuisse. Cur ergo non potuit impedire solam substantiam, & non simul etiam existentiam? Præsertim cum iuxta eorum doctrinam substantia sit prior natura quam existentia, & ideo, consequenter loquendo, vno naturæ ad substantiam sit prior natura quam ad existendum, ac proinde, cum prius possit separari à posteriori (vt à Philosophis communiter receptum est) si aliunde non oriatur specialis repugnatio, poterit vno sistere in sola substantia, & non vterius progreedi permittendo naturæ propriam existentiam.

XXXI.

Itaque libenter hoc dictum admittimus, miramur tamen non aduertisse hinc eueri (velint, nolint) totam sententiam, omniaque fundamenta, ob qua negatur humanitatem Christi factu habere propriam existentiam. Primo quidem, quia si existentia propria non repugnat cum vera vniōne hypostatica, & cum unitate personæ in duplice natura, vnde, aucto fundamento dici potest, non esse in humanitate Christi talem existentiam propriam scilicet, & creatam. Quia fides nūli aliud docet nisi talem unionem hypostaticam, qua vna persona in duplice natura reali subsistat. Imo præterea docet, per talem unionem assumptissimum verbum quidquid in humana natura plantauit, quod nimirum tali unioni non repugnet, si ergo existentia naturæ, vt supra dictus author concedere non veretur, non repugnat unioni, sed conservari potuit in natura personaliter unita, quo fundamento dici potest sublatum fuisse? Accedit quod iuxta illam sententiam dua sunt ponenda: vniōnes humanitatis ad Verbum, vna ad substantiam, altera ad existentiam Verbi. Nam licet ex parte Verbi non sit distinctio in re inter substantiam & existen-

tiam, tamen ex parte humantatis necessario est partenda distinctio, cum dicatur vna esse separabilis ab alia in re ipsa quod est eidē signum alicuius distinctionis, saltem ex natura rei: sunt ergo duæ vniōnes distinctæ, quod est hactenus inauditum, & ipsi Thomista similiens doctrinam in Durando grauiter reprehendunt, & merito.

Quod vterius sic virgo, nam illæ vniōnes in re sunt distinctæ: ergo sicut dicitur, posse Deum conservare vniōnem ad substantiam, sine vniōne ad existentiam, ita dicendum erit, posse conservare vniōnem ad existentiam sine vniōne ad substantiam, est enim æqualis ratio, cum sit eadem distinctio, & nominis existentia sit penda vna ab altera, quam è contrario. Eset ergo tunc persona creata habens naturam existentem sola existentia increata, esse existentiam tunc vno substantialis inter naturam increatam & Deum abs vniōne hypostatica, quæ sunt inaudita, & parum consentanea doctrina sanctorum Patrum & Conciliorum. Immo hinc vterius concludimus, illam vniōnem ad existentiam, neque hypostaticam esse, neque in vniōne hypostatica intrinseca inclusam, ideoquæ gratis esse consistat in vniōne quæ facta est, nam secundum fidem sola vno hypostatica substantialis facta est inter humanitatem & Verbum.

Tandem, si illud est possibile, cōstituamus factum esse, nunquid tunc Christus non vera esset vnu & vnum ens per se, & simpliciter? Re vera esset, quia esset vna persona substantialiter composita, ratione cuius vre & proprie & homo esset Deus, & Deus homo. Et eadem ratione, dum ille homo conciperetur extram, conciperetur etiam Deus, & humanitas eius, licet existere existentia propria, non existere in se, sed in Verbo, neque ipsa posset proprie operari, sed Verbum per ipsum, hic ergo casus apte declarat, rationes superius contraria nos factas, non esse efficaces. Atque hæc facta sint de hac digressione, quæ hic necessaria visa est, vt constet, ea principia Metaphysicæ nobis tradi, quæ veræ Theologia defuerint, hoc enim præcipue intendimus & optamus. Iam ad inchoatam disputationem reuertamur.

Essentiam actualim posse omnino eueri, cum sua existentia.

Dico vltimo, existentiam actualem esse separabilem ab essentia creaturæ, ita vt cum existentia simul ipsa essentia pereat, seu destruatur. Hæc assertio est certa & evidens. Primo, quia creatura non habet existentiam ex se, sed ab alio, saltem à Deo, à quo semper in suo esse penderet, sed Deus sicut liberò dat esse creaturæ, ita etiam liberè conservat eam in esse, potest ergo non conservare: ergo creaturæ potest priuari esse, si autem priuaret esse existentiam, necessiter est vt eius essentia simul destruatur ac pereat, quia ablatio esse existentia, essentia nihil est, vt in secunda sectione declaratum est. Ex quo confirmatur potest assertio, quia omnis generabile (teste Aristotele) est corruptibile, & eadem ratione cumne quod incipit esse, potest desinere esse, & desitio est proportionata inceptioni, id est, illud ipsum per definitionem potest amittere, quod per inceptionem acquisitum est, sed quando creatura incipit esse essentia eius incipit esse aliquid, quæ ante erat nihil, seu nondum erat, ergo simili modo potest ita desinere esse, seu separari ab esse, vt omnino suummet entitatem essentia amitterat.

Sed quæret alius, qui posset separari hoc modo esse ab essentia, si in re sunt omnino idem: cum plausione repugnet idem à seipso separari. In hoc enim magnum vim faciunt, qui continent existentiam debere distingui saltem ex natura rei ab essentia creaturæ & præseruere. Egydius locis supra citatis, & ma-

lime in suo opusculo de ente & essentia, contendens
ne posse fieri creaturam neque destrui, nisi essen-
tia eius sit aliquid distinctum ab eius esse, cui possit &
esse imprimi, & ab ea separari. Hunc autem dicendi
modum ante Egidium retulit Alensis septimo Me-
taphysicorum-textu vigesimo secundo, & eleganter re-
futauit. Quia esse creaturæ priusquam fiat, est pure
objectionum, si absolute de tota creatura loquamur,
& ideo (inquit) non oportet imaginari illud fieri ex hoc, aut
quod ipsum imprimatur alicui, ipsi ipsis essentia: si enim ita
est, cum illud cui imprimitur res precedat, & non fiat per
illud fieri, tota res non fiat. Atque eadem ratio fieri a no-
bis poterit de detractione, si fit detractione simpliciter, per
quam res in nihilum transit, & salua proportione
applicari potest ad corruptionem, ut statim declara-
bimus.

Ad difficultatem ergo positam respondeo idem A-
lensis, fieri rei non esse imaginandum, ac si ipsum es-
se imprimitur seu coniungatur essentia, tanquam
actus potentiae, sed solum quod tota realitas essentia
quae prius erat sub natura possibili, tota postea in
actu. Et quidam (ait) shamrationem ut procedit, vocant ef-
ficiem, ut autem est terminus actionis diuine, vocant esse.
Simili ergo modo, non est imaginandum rem desine-
re esse, eo quod esse separatur ab essentia, sicut actus
potentiae receptiua, aut sicut vna res separatur ab a-
lia, aut modus rei ab ipsa re, sed per hoc solum, quod
totas res, quae erat in actu, per actionem Dei suam
entitatem amitterit, & definit esse in actu. Cum ergo
dicatur, non posse rem separari a se ipso, si nulla est di-
stinctio ex natura rei, illud verum est de propria se-
paratione, quia id quod separatur non manet, & id a
quo separatur manet, aut in eadem duratione, aut in
eodem loco, iuxta modum separationis: at vero hoc
modo non separatur esse ab essentia, ut diximus. Si
autem id dicatur separari a se ipso, quia totum de-
finit esse, & ab uno statu transit in aliud, id est, ab sta-
tu essendi ad statum non essendi, vel ab actu actuali,
ad potentialem, sic non magis repugnat idem sepa-
rari a se ipso, quam repugnet idem nunc esse, & postea
non esse, vel idem nunc actu terminare actionem sue
causa, postea vero solum manere in potentia seu ob-
iectu in causa. Ad hunc ergo modum, & iuxta hanc
potremus separationem essentia creature dicimus
posse separari ab esse, quia eadem essentia, quae est a
ctualis dum est, potest amittere totam illam actuali-
tatem, & redire ad solum esse obiectuum, seu poten-
tiale.

XVII Est autem hoc loco aduertendum, quod licet de omni creatra essentia verum sit, posse hoc modo separari esse vel potius priuari actuali esse, non tamen omnibus æque vel eodem modo conuenit. Nam quadam sunt, quæ postquam semel esse recipiunt, non habent potentiam intrinsecam ut illo careant, seu ab eo separantur, sed solum per extrinsecam potentiam agentis, ut sunt entia incorruptibilia, ut supra tacitum est disputatione vigeſimaoctaua. Alia vero sunt entia, quæ per intrinsecam potentiam possunt priuari esse, ut sunt entia corruptibilia quæ constant ex materia capaci alterius esse, ex quo sequitur corruptio vel desitio rei existentis. Rursum est notanda differentia inter desitionem rei per corruptionem & per annihilationem: nam licet in utraque essentia amittat esse, seu separeat ab illo, tamen diuerso modo. Quia in annihilatione omnino destruitur essentia secundum se totam, & secundum o es partes suas, quia omnino priuatur esse, hoc n. est de ratione annihilationis, ut nullum esse relinquit, neque integrum, neque partiale, & ideo nihil etiam essentia relinquit. Imo etiam necesse est, ut nullum esse tali desitioni sucedat ex vi talis actionis, seu mutationis iuxta probabilem Theologorum doctrinam, quam in tertio tomo, tertia parte late declaravimus. At vero in corruptione quamvis essentia, quæ corrupti-

tur, sicut amittit esse, ita etiā destruatur, vt tota iam non maneat: non tamen ita destruitur, quia aliqua pars talis essentia manere possit, semper enim manet subiectum, seu materia, & interdum etiam formam, ut in hominis morte. Tunc autem quantum manet de esse essentia, tantum manet de esse existentia, quia non sunt taliter separabilia, vt à nobis supra abunde ostensum est. Quo sit, vt per solam corruptionem non sit separabilis essentia ab esse secundum se totam & secundum omnem suam partem, nisi corruptioni adiungatur annihilationis. Hoc autem intelligendum est de propria corruptione totius compositi, nam si loquamur de accidente, aut de sola forma substantiali materiali, illius essentia omnino separatur ab esse, seu destruitur, quando totum corrumperit, sed illa non proprie priuatur esse, aut corrumperit, sed concorrumperit, ad defitionem totius. Atque ita facie constat, quomodo actualiter existere, sit separabile à quacunque essentia, siue integrasi, siue partiali, & quomodo, ablatio esse, si multum etiam ac respectu essentia pereat, quod est etiam magnum indicium, illa duo in re non esse distincta.

Tractatur obiectio de enunciationibus perpetuæ veritatis.

Occurrit tamen statim trita difficultas superius XXXV-
tracta sectione prima, ratione primæ opinionis. III.
Quia si ablata existentia, perit essentia, ergo propositiones illæ in quibus predicata essentialia de re prædicantur, non sunt necessariae, neque perpetua veritatis: consequens autem est fallum, & contra omnium Philosphorum sententiam. Quia alias omnes veritates circa creaturas essent contingentes, vnde non posset de creaturis esse scientia, quia hæc solum est de veritatibus necessariis. Sequela probatur, quia si ablata existentia, essentia nihil est: ergo nec est substantia neque accidens, & consequenter neque corpus neque anima, neque alia huiusmodi, ergo nullum essentialia attributum potest de illa iure prædicari.

Propter hanc difficultatem, quidam moderni XXXIX. Theologi concedunt has propositiones creatura. Aliorū rum non esse perpetuā veritatis, sed tunc incipere opinio. veras esse, cum res fiunt, & veritatem amittere, cum res pereunt, quia (vt Aristoteles dixit) *Ab eo quod res est, vel non est, propositio vera vel falsa est.* Veruntamen hæc sententia nō solum modernis philosophis, sed etiam antiquis contraria est, imo & patribus Ecclesiæ: dicit enim Augustinus 2. de libero arbitrio, capite octavo, *Tria & quatuor esse septem, perpetuo verum esse, etiam si nihil sit quod numeretur.* Et in eodem sensu dicit libro 4. Geneeos ad liter. capite septimo. *Senarius est numerus perfectus, non quia Deus sex diebus omnia perfecti, sed potius est conuerso, ideo Deus sex diebus omnia perfecti, quia ille numerus perfectus est, qui perfectus est, etiam si illa non essent.* Similiter Anselmus in dialogo de veritate capite decimo quarto, ex professo contendit, veritatem harum enuntiationum esse perpetuam, neque destrui, etiam si res ipsæ destruantur.

Nec sat is est, si quis respondeat cum Diuo Thoma
prima parte, quæstione decima, articulo tertio, ad
tertiū, quæstione decima sexta, articulo septimo ad
primum, & quæstione prima de veritate, articulo
quinto ad 11. & articulo sexto, ad 2. & 3. de structa cre-
aturarum existentia, has enuntiationes esse veras, nō
in se, sed in intellectu diuino. Quia hoc modo non fo-
lum huiusmodi enuntiationes, in quibus attributa es-
sentialia prædicantur, sed omnes etiam accidentales
seu contingentes, quæ veræ sunt, habent veritatem
perpetuam in intellectu diuino. Quod si dicas, el-
se differentiam, quia licet omnes sint perpetuo in in-
tellectu diuino, sed non
XL

tellectu diuino, non tamen cum eadem necessitate, nam illæ veritates, in quibus prædicatum **essentialia** tribuitur subiecto: i: a sunt in intellectu diuino, vt nō potuerint non esse in illo, unde sunt simpliciter necessaria, & absque illa suppositione. At vero alia veritates contingentes sicut semper fuerint in diuino in intellectu, non tamen cum absoluta necessitate, sed solum ex suppositione, quod in aliquo tempore futuræ essent. Si hoc (inquam) dicatur, inde magis confirmatur & augetur difficultas contra præced. sententiam, quia propositiones illæ, in quibz essentialia prædicta dicuntur de subiectis non ideo vera sunt, quia ita futurum est in aliqua differentiatione temporis, tum quia etiam Deus statuisset ut nis in tempore fieret, nihilominus cognosceret illas esse veras, tum etiam, quia non solum sunt vera ab æternis, quærenus de futuro enuntiari possunt in ordine ad tempus, sed simpliciter. & abstrahendo ab omni differentiatione temporis, & in virtuote valde differunt à veritatibus contingentibus quæ solum in ordine ad existentiam pro aliqua differentiatione temporis veritatem habent. Rursus neque illæ enuntiationes sunt vera, quia cognoscuntur à Deo, sed potius ideo cognoscuntur, quia veræ sunt, aliqui nulla reddi posset ratio, cur Deus necessario cognosceret illas esse veras, nam si ab ipso Deo proueniret earum veritas, id fieret media voluntate Dei: vnde non ex necessitate proueniret, sed voluntate. Item, quia respectu harum enunciationum comparatur intellectus diuinus ut mere speculativus, non ut operatus intellectus autem speculativus supponit veritatem sui obiecti, non facit: igitur huiusmodi enunciationes, quæ dicuntur esse in primo, immo etiam quæ sunt in secundo modo dicendi per se, habent perpetuam veritatem, non solum ut sunt in diuino intellectu, sed etiam secundum se, ac praesidendo ab illo.

XL. *Est igitur valde communis ac recepta sententia, Cōmuni sententia, has proportiones esse perpetuæ veritatis, quam docet cum antiquis Arabibus Albertus Magnus comment. lib. de causis propositione 8. & in postprædicamentis c. 9. & eam sequi videtur D. Thom, citatis locis, quamvis totam hanc perpetuitatem referat ad intellectum diuinum. Eandem sententiam ex Diuo Thoma & Alberto defendit Capreolus in 1. distinct. 8. quæstione prima, conclusione prima, & Soncinas 9. Metaphysicor. quæstione 5. vbi refert Henricus Quodlib. 10. quæstione 2. & 3. & Heruæm, Quodlib. 3. quæstione prima, Scotum & alios authores in 3. dist. 21. Teneret etiam Caetanus 1. Posteriorum c. 9. & Ferrariensis 2. contra Gentes. c. 52. & videtur esse sententia Aristotelis lib. 9. Metaphysicor. cap. 6. 7. & 9. Hanc autem sententiam ita declarant multi ex dictis authoribus, ut dicant, essentias quidem rerum creabilium non esse æternas, simpliciter loquendo, ut supra sectione 2. à nobis probatum est: connexiones autem prædicatorum essentialium cum ipsis essentia esse æternas. Itē aiunt, quando res creantur, essentias rerū creari & fieri, non tamen fieri prædictam connexionem, nam aliud est essentiam fieri, aliud vero est fieri, ut talis essentia sit talis rei, v.g. hominis, equi, &c. essentia. Primum enim est verum, nam essentia creata, simpliciter loquendo, habet causam efficientem, quia non solum sunt existentiae rerum sed etiam essentia. Quod vero essentia sit talis rei, non habet causam efficientem, nec sit, quia de se est necessarium ac perpetuum: quod est dicere, hominem quidem, aut animal habere causam efficientem, quod vero Petrus sit homo, aut homo animal, non habere causam efficientem, quia illa connexionis de se est omnino necessaria, Vnde consequenter etiam aiunt, quamvis essentia creature habeat causam, veritatem tamen essentia non habere causam, quia constitut rei veritas in illa necessaria connexione, quæ de se perpetua est, & causam non habet, & hoc modo est scientia de veritatibus necessariis ac perpetuis.*

Sed hæc etiam sententia, nisi amplius declaretur, non videtur posse defendi. Primo, quia si connexio *formæ* illa talis prædicati cum subiecto æterna est: in quo proprio quid sit extra Deum, nam vel est aliquid, vel nihil, si *formæ* aliquid, quomodo est æterna sine causa efficiente? reduction. Si nihil, mirum quidem non est, quod efficientem causam non habeat, mirum tamen est, quod possit esse æterna, aut quod sit realis connexio, si nihil est. Item connexio nihil aliud est, quam vno, vno autem res aut modus rei esse debet: si ergo nulla res est æterna, neque etiam vno rerum esse potest æterna, quia modus rei non potest esse sine re. Præterea, quomodo potest essentia habere efficientem causam, & non habere ab illa ut sit talis rei essentia? Nam si essentia sit, in aliqua re seu entitate sit: ergo per eandem efficientiam habet, quod sit talis rei essentia. Et confirmatur, nam sicut essentia per se non erat antequam fieret, ita nec Petrus habebat essentiam, antequam crearetur, vel generaretur: vnde neque erat homo, neque animal, &c. ergo totum hoc accepit per generationem à sua causa efficiente, ergo non solum suam essentiam, sed etiam connexiones essentiales. Confirmatur secundo, nam cum forma (verbi gratia anima) imprimitur materia, formaliter incipit daturi composito non solum ut sit, sed etiam ut vivat, sentiat, &c. ergo causa efficientia, quæ talem formam vivi: materia, non solum fecit illud totum, sed etiam fecit illud esse viuens, animal, &c. ergo fecit, ut talis essentia tali rei conuenire. Tandem, autem, in his locutionibus sumitur in eadem significatione, vel in diversa, si in diversa est aperta aquiuocatio: & non est constans doctrina: si in eadem, necesse est, ut eandem habeat causam efficientem. Quod ita declaro, nam cum dicitur essentia simpliciter habere causam efficientem, necesse est, ut dicatur illam habere in ordine ad esse, quia nihil sit nisi ut sit. Vel ergo hoc intelligitur de esse in actu, & sicut est verum: vel de esse in potentia, & sic est falsum, si in rigore sit sermo de causa efficientia actu, quamvis sit verum de causa potentie efficiente. At vero idem proflus est, cum dicitur essentia esse talis rei: nam, si sit sermo de esse actuali, non potest esse essentia creati aliquid rei in actu nisi per causam efficientem: quia quodcumque non est, non potest esse actu aliquid. Et hoc etiam probant rationes factæ, quia sicut Petrus non est nisi sit, ita neque in actu est homo, nisi sit homo, sed est tantum homo in potentia. Vnde si de hoc ratiōne sit sermo, verum est non habere causam efficientem in actu, requirit tamen illam saltem potentem efficientem. Quid est ergo, quod affirmatur de vno, & negatur de altero.

Atque hinc fallsum etiam esse videtur, quod dicitur essentiam habere causam efficientem, veritatem autem essentia non habere. Nam veritas essentia re ipsa nihil aliud est, quam ipsa essentia, vel ad summum consideratur ut proprietatis intrinsece coniuncta cum essentia: ergo impossibile est, quin habeat eandem causam, vel æque primo, vel concomitante. Quemadmodum intelligi potest, ut aliqua causa efficiat aurum, & non efficiat verum aurum? Quod si efficiendo aurum efficit essentiam auri, quomodo efficiendo verum aurum, non efficit veritatem essentiae auri? Vnde de eodem possumus uti dilemmate. Nam velet sermo de veritate in potentia, vel in actu: quodcumque autem horum dicatur, eadem est ratio essentiae & veritatis in potentia, vel in actu, ut patet facile, applicando argumentum factum. Denique, aut est sermo de veritate complexa, quæ proprie est in intellectu componente & diuidente, & hæc ita habent causam efficientem, sicut ipsa compositione & diuisione intellectus: nam illi inest, & cum ea incipit, modo quo est, ut dixit Diuus Thomas 1. parte, quæstione 16. articulo 7. ad quartum. Et idem est (sententia proportionis) de veritate, quæ est in compositione vocis, tanquam in signo. Aut est sermo de veritate

tate rei, que fundat intellectus veritatem, & haec non differat ab ipso esse. Vnde est illud Aristotelis: ab eo quod res est, vel non est, propositio vera vel falsa est: ergo eadem habet causam quam ipsum esse, & eidem substantiationi. Vnde ipsa est D. Thom. quæstione 1. de verit. articulo 6. ad 4. Veritatem pronuntiatur ait etiam quantum ad essentialia rerum ipsarum non esse omnino immutabilem, nisi rebus materialibus.

Heu vero controversia (ut mihi quidem videtur) tota consistit in varia significazione illius copulae, est, per quam coniunguntur extrema in his enuntiationibus. Duobus enim modis accipi potest. Primo; ut significat actualē & realem coniunctionem extreborum in re ipsa existētem, ita ut cum dicitur, homo est animal, significetur re ipsa ita esse. Secundo, solum significat, predicatum esse de ratione subiecti, siue extrema existant, siue non. In priori sensu veritas propositionum penderet sine dubio ab existentia extreborum, quia iuxta illam significacionem verbum est, non absolvitur a tempore, (seu quod idem est) significat realem & actualē durationem, quia nulla est, ablatā existentia extreborum, & ideo talis propositio falsa est, nam est affirmativa de subiecto non supponente. Erin hoc eodem sensu, optime probant rationes proxima facta, veritatem harum enuntiationum pendere ex causa efficiente, à qua pender existentia extreborum. Item probatur, non solum essentiam creatam absolute sumptam habere causam efficientem, sed etiam applicationem essentia (ut sic dicam) ad hanc rem habere causam efficientem, id est, non solum hominem vel animal habere causam efficientem, sed etiam, hominem re ipsa esse animal, habere causam efficientem. Quamvis enim non sit duplex actio vel efficientia: Vna, qua sit homo, alia qua homo sit animal, tamen re vera verumque sit, quando homo generatur: solumque differt, quia his verbis, homo est animal, significatur complexe prout à nobis concipiatur, re autē ipsa sit simplici actione, qua in re homo & animal, quatenus in tali re idem sunt. Ita docuit late Heraclitus quodlib. 1. quæstione 10. quem defendit Iauell. 6. Metaphysicorum, quæstione 12. contra Soncino, eodem lib. 5. quæstione 10. qui plane in quicunque laborat, ut dictum est. Denique in hac eadem significazione procedit assertio nostra, quod existentia separatur ab essentia, nisi per destructionem & defitionem eiusdem essentia. Neque contra eam procedit obiectio facta: negatur enim, propositiones in quibus essentia prædicta dicuntur de subiectis in eo sensu veras esse, ablatā actuali existentia. Sic enim verum est illud Aristotelis in Prædicamentis, cap. de substantia: Ablatis primis substantiis, impossibile est aliquid remanere, & eodem modo dixit Averroes. Physicorum, com. 63. Quando res desuit esse nomen perdere & defitionem.

At vero in alio sensu propositiones sunt vera, etiam si extrema non existant: & in eodem sunt necessarie ac perpetuæ veritatis, quia cum copula est, ita dicto sensu non significet existentiam, non attribuit extremitate actuali realitatem in seipso, & ideo ad suam veritatem non requirit existentiam, seu realitatem actuali. Item, hoc declaratur ex prædictis authoribus, quia propositiones in hoc sensu reducuntur ad sensum hypotheticum seu conditionatum, cum enim dicimus hominem esse animal, abstrahendo a tempore, nihil aliud dicimus, nisi hanc esse hominis naturam, ut non possit fieri homo, qui sit animal. Vnde sicut haec conditionalis est perpetua, si est homo, est animal, vel, si currit, mouetur, ita haec est perpetua: homo est animal, vel cursus est motus. Atque hinc etiam sit, ut haec connexiones in hoc sensu, non habeant causam efficientem, quia omnis efficientia terminatur ad actuali existentiam, à qua dictæ propositiones in hoc sensu abstrahuntur. Et hoc solum probant rationes illæ, quas congerit Soncino locis citatis.

Imo in hoc eodem sensu non solum non requirunt haec connexiones causam sufficientem in actu, verum etiam neque in potentia videntur illam postulare, si formaliter ac præcise sistamus in earum veritate. Quod potest declarari ratione facta de propositione conditionali, cuius veritas non penderet ex causa efficiente, vel potente efficere, & ideo àque reperitur in rebus impossibilibus ac in possibilibus: àque enim vera est haec conditionalis, si lapis est animal, est sensibilis. ac ista, si homo est animal, est sensibilis, ergo etiam haec propositio, omne animal est sensibilis, pér se non penderet ex causa, quia possit efficere animal. Vnde, si per impossibile nulla esset talis causa, nihilominus illa enuntiatio, vera esset, sicut haec est vera, chymera est chymera, vel similis. Quanquam in hoc possimus discrimen assignare inter connexiones necessarias, conceptas & enunciatas, inter res possibilis seu essentias reales, & inter res ficticias vel entia rationis, quod in illis ita est connexionio necessaria secundum intrinsecā habitudinem extreborum abstrahentium ab actuali existentiis, ut tamen sit possibilis in ordine ad actuali existentiis, & hoc totum potest significari per copulam est, etiam ut à tempore abstrahit, ita ut, cū dicitur, homo est animal rationale, significetur, hominem habere essentiam realem sic definibilem, seu [quod idem est] esse tale ens, quod non est fictum, sed reale, saltem possibile: & quoad hoc pender veritas talium enuntiationum à causa potente efficere existentiam extreborum. At vero in sententiis fictitiis, solum sunt connexiones necessariae sine habitudine, etiam de possibili, ad existendum, sed solum per ordinem & imaginacionem, seu fictionem mentis. Denique iuxta hunc sensum cessat etiam obiectio facta contra assertione nostram, quia licet haec connexiones sint necessariae independenter ab existentia, nihilominus essentia, quæ per eas significantur, non sunt vera & actualia entia, si existentia priuantur.

Sed adhuc superfunt duæ instantia. Prior est, quia nondum est explicatum quid sit ista necessaria connexionio extreborum non existentium: nā cum nihil in re ponat, difficile est intellectu, quomodo possit fundare necessariam veritatem. Neque enim satis facit si dicamus, ablatā rerum existentia, solum manere haec connexionem in diuino exemplari & ab illo oriri talis necessitatem: hoc (inquam) non satis facit, nam licet veritas harum connexionum, ut realis & actualis veritas, non maneat nisi in diuino intellectu, (quo sensu locutus est D. Thom. citatis locis, præsentim prima parte, quæstione 16. articulo septimo, & sumitur etiam ex Anselmo Dialog. de veritat. capit. 7. & 8.) nihilominus necessitas huius veritatis, & prima radix ac origo talis connexionis non videtur posse referri in diuinum exemplar. Nam ipsummet diuinum exemplar habuit hanc necessitatem representandi hominem animal rationale, nec potuit illum alterius essentia representare, quod non aliunde prouenit, nisi quia non potest homo alterius, essentia, nam hoc ipso, quod sit res alterius essentia, iam non est homo: ergo ex obiecto ipso & non ex exemplari diuino prouenit haec necessitas: semper ergo restat difficultas facta, quomodo, scilicet, si obiectum illud in se nihil est, possit ex se habere talis connexionem prædictorum, ut funder aliquo modo necessitatem talis sciencie, & talis veritatis, ac talis exemplaris. Ad hoc dicendum videtur, hanc connexionem nihil aliud esse, quam identitatem extreborum, quæ sunt in propositionibus essentialibus & affirmatiuis (idem dicendum est proportionaliter de diuersitate extreborum in negatiis.) Omnis enim veritas propositionis affirmatiue fundatur in aliqua extreborum identitate, vel unitate, quæ licet à nobis concipiatur complexo modo, & per modum coniunctionis prædicti cum subiecto, tamen in re nihil est præter ipsammet rei entitatem. Identitas autem, cum sit proprietas entis (nam idem & diuersus

sum ad unitatem reducuntur, ut supra diximus, in omni ente, seu in omni statu entis cum proportione reperitur. Vnde, sicut homo existens, & animal in re idem sunt, ita homo possibilis, seu qui obici potest scientia aut exemplari hominis, identitatem habet cum animali proportionaliter sumpto: hoc ergo idem sufficiens est ad fundandam illam necessitatem, & reperiri potest in ente in potentia, quamvis nihil sit actu, quia nihil addit enti in potentia, nisi habitudinem rationis in ordine ad concepimus nostris.

XLVII. Sed tunc oritur **secunda** difficultas, nam sequitur **Dubium** hanc etiam connexionem esse necessariam, homo est, resolutus, seu existit, aut est existens, & consequenter esse veram etiam in actu non existat, quod est plane falsum, & contra omnem sensum, & verborum vim. Sequela autem pacet, quia etiam homo & existens habent identitatem, vel obiectum & possibiliter, vel actualem, si cum proportione sumuntur. Item quia, si illa propositio reducatur ad conditionalem propositionem, reperitur vera & necessaria, quia non potest fieri homo, quin sit existens, sicut non potest fieri quin sit animal: tota autem necessitas huius propositionis, homo est animal, dicebatur esse, quia non potest esse homo sine animali, quae necessitas dicitur ab aliquibus composita seu ex suppositione: eadem ergo est in illa, homo est existens, quia non potest esse homo sine existentia. Respondetur, in re quidem, nullam fere esse diuersitatem, si existens cum eadem proportione sumatur, vel in actu, vel in potentia, ut argumentum probat, & ex superiori tractatis satis constat. Nihilominus tamen in modo loquendi est diuersitas, & ideo absolute neganda est consequentia, quia verbum existentia simpliciter dictum non significat potentiam, sed exercitium existendi. Vnde illa locutio, homo existit, simpliciter dicta, non reddit sensum compositum, id est, si est homo, est existens, sed simpliciter & absolute, & ideo si esset necessaria, significaret, absolute necessitatem existendi, quae homini conuenire non potest.

SECTIO XIII.

Qualis sit compositione ex esse & essentia, qualis sit de ratione entis creati.

I. **H**ec quæstio necessaria est tū ad explicandas difficultates tactas in secunda & tertia ratione pro prima sententia propositis in sectione prima, cum ad examinanda vel declaranda multa, quæ de hac compositione scripta sunt ab authoribus presertim à Caietano de ente & essentiæ, c. 5. paulo post qu. 9. vbi per comparisonem ad compositionem ex materia & forma declarat compositionem ex esse & essentia, quas in duobus conuenire dicit, differre autem in decem.

Collatio compositionum ex esse & essentia & ex materia & forma.

II. **P**rima conuenientia est, quia utraque compositione est ex actu & potentia. De prima compositione hoc per se notum est: de secunda probat, quia quiditas qualibet ex eo ponitur in rerum natura, quod existentiam acquirit. Quæ probatio valde debilis est, si sit sermo, ut reuera est, de potentia receptiva, quia essentia non dicitur acquirere esse, quia prius fuerit in potentia ad recipiendum, & postea suscipiat actu, sed quia prius tota erat in potentia obiectiva seu activa sua causa, & postea sit ens actu. Secunda conuenientia est, quod in utraque compositione actus & potentia reducuntur ad idem genus. Quæ vera est, intercedit enim etiam inter compositionem rea-

lem, & rationis, seu inter compositionem Physicam & Metaphysicam, ut patet in compositione ex genere & differentia. Quamquam in hoc obseruari possit nonnulla diuersitas, nam in physica compositione utraque pars, scilicet materia & forma, ponitur tantum reducitur in predicamentum. In Metaphysica autem compositione differentia tantum ponitur reducitur in predicamento, genus vero, quamvis ut pars possit etiam reduci, seu ad latus existit, ramen ut est quodam totum, directe collocatur. Idemque suo modo reperitur in compositione ex esse & essentia, quæ etiam Metaphysica est, ut infra dicam: nam essentia integrâ directe collocatur in predicamento, existentia vero concepta ut quidam modus, solum per reductionem, de quo in superioribus satis diximus.

Differentia legi possunt in predicto authore: sex enim priores omnes supponunt distinctionem realis inter essentiam & existentiam, & quod existentia non est actus nisi essentia completa & composta ex materia & forma, & ideo neque nobis necessaria sunt, neque oportet denuo impugnare multa, quæ in eis dicuntur. Ut quod in compositione ex esse & essentia neutrum extreum est pars substantia: est enim hoc verum in compositione completi entis, non vero in omni compositione ex esse & essentia: hec enim etiam in materia ipsa & forma, & in anima separata reperitur. Idem quod in secunda differentia dicitur, in compositione ex materia & forma alterum extreum esse puram potentiam, non vero in compositione ex esse & essentia: hoc (inquit) in primis non est generale, cum ipsa materia consistat esse & essentia, & præterea, si essentia præsumatur ab esse magis potentiale ens est, quam materia præcisa à forma, seu ut supponitur forma cum suo esse, quam illæ potentialitatis sunt diuersæ rationis, nam in essentia ut sic est obiectiva, in materia vero extremitativa. Et similia fere notari possunt in quatuor sequentibus differentiis, quas omitto.

Conurgatne unum per se ex esse & essentia.

Quod vero in septima dicit, ex materia & forma fieri unum per se, non vero ex esse & essentia, falsum esse censeo. etiam in opinione, quod essentia & existentia realiter distinguantur. Primo quia comparantur ut actus & potentia eiusdem generis, quæ per se & ex natura sua instituta sunt ad componendum unum, & essentia sine existentia non habet compleam actualitatem, imo neque est ens in actu: cur ergo non consurgit ex eis ens per se unum? Secundo, quia non fit ex eis unum per accidens: ergo fit unum per se. Antecedens admittitur & probatur ab eodè Caietano, quia unum per accidens aggregat res diuersorum generum: consequentia vero probatur, quia ex esse & essentia fit re vera unum: nam realiter vniuntur inter se, imo quod mirabile est! ipse Caietanus ibidem ait, quod essentia per se adiunatur cum esse: inter unum autem per se & per accidens non potest medium ex cogitari. Tertio, quia alias nullum ens creatum est per se unum, quatenus ens actu est. Quarto, quia si Caietani est valde debilis, scilicet, quia ens per se vnu fit ex partibus substantiæ, esse autem non est pars substantiæ: est enim assumptio falsa, nam etiam fieri per se vnu ex substantia & actu seu termino substantiale, alioquin ex natura & substantia non fieret per se vnu, neque suppositum substantiale, ut sic, esset per se vnu quod plane falsum est. Vnde possumus Theologice improbare illam doctrinam, quia ex ea sequitur, Christum non esse, vnu per se, quia confat ex humanitate & Verbo, non ut ex partibus substantiis, sed ut ex natura & substantia, vel tanquam ex essentia & esse.

Compl.

Compositionem ex esse & essentia esse compositionem ex his.

A Tque hinc simili modo constat octauam differencem, quam idem author assignat falsam esse, nimurum, quod compositionem ex materia & forma est compositionem ex his, & ideo fit ibi unum tertium: compositionem autem ex esse & essentia est compositionem cum his, quia in eo non datur res quae constet ex essentia & existentia proprie loquendo, sicut datur res constans ex materia & forma, sed essentia componit cum existentia, & est conuerso, & ideo (inquit) dictum est quod adunantur per se, non tamen componentio tertium. Sed haec distinctione duplicitis compositionis, ex his, & cum his (ut alibi in simili causa contra Durand. ostendit) confusa est: omnis enim compositione vera secundum diuersas habitudines est compositionem ex his, & cum his, vel huius ad hoc, ut proprius Durand. dixit. Nam in ordine ad terminum qui ex compositione resultat, dicitur compositionem ex his, quia compositionem non componit cum componentibus, sed componitur ex illis: secundum habitudinem autem componentium inter se dicitur compositionem cum his, vel huius ad hoc, quia unum cum alio componit tertium. Impossibile autem est dari aliquam veram compositionem, quin debet aliquid per illam compositionem, quod vnitatem aliquam habeat compositionem proportionatam: ergo impossibile est dari veram compositionem quin sit compositionem ex his. Consequens est evidens, ex dictis, & ex ipsa terminorum significacione: quid enim aliud est esse compositionem ex his, nisi esse compositionem unius rei constans ex multis? Antecedens vero patet, quia omnis veratio, praesertim transiens, habeat aliquem ad eorum terminum: ergo & compositionem habet ad eorum terminum: ad quem terminem ut, qui esse non potest nisi compositionem. Item quia omnis compositionem per vniuernem componentium, ex vniione autem resultat unum, non simplex, sed compositionem. Sic igitur, si compositionem ex esse & essentia est vera compositionem & realis, ut ipsi dicunt, negari non potest, quin sit compositionem ex his: negari etiam non potest, quin ex ea res vel res composita, nam si haec datur, quid queso, est quod ex esse & essentia componitur? Item Caietan. nullam rationem assert, neque afferre potest cur ex esse & essentia non componatur vna res. Item aliqui paratione dicentes, ex substantia & natura noteri unum quid, quod plane est falsum, quia superlatum substantiale est unum. Sequela patet argumentum supra indicato, quia etiam haec compositionem non est ex partibus substantialibus, sed ex essentia & termino seu modo essentia. Vnde hie etiam virget ratio Theologica, quia sequitur, incarnationem non esse compositionem ex his, quia est compositionem ex natura & supposito, vel ex esse & essentia. Atque ita etiam fit, Christum non constare ex natura diuina & humana, quod est contra modum loquendi Concluorum dicentium Christum ex duabus & in duabus naturis subsistere.

Omissis ergo differentiis, iuxta opinionem assertentem, esse & essentiam, esse res distinctas, dicendum est, compositionem ex esse & essentia conuenire cum aliis vniuocis in communi ratione vere & realis compositionis ex reali potentia & actu ad idem genus seu praedicamentum aliquo modo pertinentibus, ideoq; conuenire etiam in ratione compositionis, quia sit per se unum ex multis. Difstere autem, quia actus huius compositionis non est proprie forma, nec substantialis, neque accidentalis, sed simplex quidam terminus essentia vel modus intrinsecus & proportionatus illi, & consequenter etiam differre ex parte alterius extremi, scilicet essentia, quia non est propria materia, sed potentia receptiva alterius rationis, & proportionata tali actu.

Tom. II. Metaphys.

Compositionem ex esse & essentia analogice dicitur compositionem.

A T vero iuxta nostram sententiam dicendum est, VII. compositionem ex esse & essentia, Analogice tatum compositionem appellari, quia non est compositionem realis, sed rationis: compositionem enim realis, non est nisi ex extremis in re ipsa distinctionis, hic autem extrema non sunt in re distinctione, ut ostendimus: ergo compositionem ex illis non potest esse realis. Sicut autem ens rationis non est ens nisi analogice ac solo fere nomine, ita compositionem haec non habet vniuersitatem conuenientiam cum compositione reali materia & forma, verbi gratia, sed analogam tantum proportionem. Atque haec est prima & quasi generica distinctione inter hanc compositionem & illam, quae est ex materia & forma. Cum hanc vero coniuncta est alia distinctione, quae ad rem presentem spectat, quod compositionem ex materia & forma reperitur tantum in corporibus & sensibilibus rebus: haec vero ex esse & essentia communis est omnibus entibus creatis, quae sunt entia in actu, & ideo illa compositionem Physica est, quia non abstrahit a materia secundum esse: haec vero est Metaphysica, quia abstrahit, & communis est entibus immaterialibus. Ex quo etiam fit, ut illa prior compositionem Physica fundamentum sit Physica transmutationis: haec vero minime, sed ex se abstrahat a corruptione, vel transmutatione Physica, nisi quatenus adiungitur rebus, in quibus prior compositionem reperitur. Ab aliis vero Metaphysicis compositionibus differit, generatim loquendo, quia ad diuersum terminum quasi formalem effectum ordinatur. In particulari vero differit a compositione ex natura & substantia, quia haec realis est, illa rationis: ab aliis vero compositionibus rationis, ut ex genere & differentia &c. quia illae ex se abstrahunt ab existentia actuali, & considerantur etiam in ente in potentia: haec vero consideratur tantum in re actu existente.

Quomodo ex esse & essentia compositionem sit ratione tantum.

S Ed contra hanc explicationem occurruunt nonnullae obieciones, quarum solutionibus, res haec magis declarabitur. Prima est, quia si haec tantum rationis compositionem, non potest dici esse de ratione creaturarum, quia vel non est communis omnibus creaturis, vel non propria earum: nam compositionem rationis singitur a ratione: ergo intrinsecus aduenit creaturis, ergo non est de ratione earum, nec potest dici omnibus communis. Quod si dicatur communis, non quatenus actu cogitatur, sed quatenus circa omnes creaturas ex cogitari potest, hoc modo non erit proprietas creati, sed in Deo etiam cogitari aut singi poterit: nam compositionem rationis non repugnat perfecte simplicitati reali, & ideo non repugnat Deo. Sic enim dicunt Theologi, personas diuinas constitutis relationibus, seu substantiis personalibus, quae constitutio plane est quazdam rationis compositionem, nam relationes distinguuntur ab essentia, & personae relationibus & ipsa essentia constitutur, & quasi componi intelliguntur, sic etiam Theologi nonnulli attribuunt compositionem ex genere & differentia. Nec defuerunt etiam, qui putarent esse distinguiri ratione ab essentia, etiam in Deo.

Respondetur hanc compositionem ex esse & essentia ita esse rationis, ut non ab intellectu mere gratia confitatur, sed in re habeat aliquod fundamentum. Dicitur ergo haec compositionem esse de ratione entis creati, non quatenus ab intellectu compleetur vel cogitatur sed secundum fundamentum, quod in ipso ente creato habet, hoc autem fundamentum non est aliud,

ni si quia creatura non habet ex se actu existere, sed tantum est ens potentiale, quod ab alio potest esse participare. Nā hinc ut et essentia creaturae concipiatur à nobis ut potest quid, esse vero ut modus seu actus, quo talis essentia ens in actu constituitur. Atq; in hoc sensu optime intelligitur, quomodo hæc compositione sit de essentia entis creati, nam de essentia eius non est habere esse ex se, sed solum posse participare illud ab alio. Dico autem esse de essentia eius, si ens creatum ut ens actu sumatur, nam si sumatur in potentia, non poterit esse de essentia eius hoc modo actu complicitum, nam in hoc involuitur repugnatio, sed erit de essentia eius esse aptū ad essendum in tali compositione & non aliter, & in hoc completer propria ratio entis creati in actu, vel in potentia, quā in tota disputatione præcipue declarare intendimus.

X. Rursus ex dictis intelligitur facile, quomodo hæc compositione sit propria entis creati, & Deo attribui non possit, nam fundamentum eius includit imperficiens fectionem repugnantem Deo, qui est ens actu per essentiam, & neque est, neque concipi potest ut ens potentiale, quia ipsa potestilitas essentia, Deo ut Deus est, repugnat. Quocirca quidquid sit de compositione rationis in communian, quatenus talis est, repugnat perfectioni diuinæ (nam fortasse aliqua non repugnat, nisi sit quæstio de nomine), & ad vitandum vocis inuidiam vocetur constitutio, & non compositione, etiam rationis) tamen compositione illa rationis quā in re habet fundamentum includens imperfectionem, Deo plane repugnat, & hæc ratione, qui melius ex Theologis sentiunt, negant in Deo compositionem ex genere & differentia, tametū rationis sit: quia requiri in re aliquod fundamentum imperfectionem includens, limitationem perfectionis, quā possit genere & differentia circumscribi, ut prædictum est. Sic ergo longe maiori ratione repugnat Deo compositione ex esse & essentia. Quia vero ei talem compositionem attribuunt, aut in eo esse & essentia ratione distinguunt, vel non concipiunt quid sit Deus, vel non satis intelligunt, in quo ratio huius compositionis constat, vel non loquuntur de distinctione rationis de qua nunc agimus, sed quā ex cogitari potest inter esse & essentia in communi prout abstractum à Deo & creaturis.

XI. Secunda obiectione esse potest, quia iuxta nostram sententiam nec compositione rationis ex cogitari potest ex esse & essentia. Nam compositione per se alicuius rei esse debet ex extremis realibus, quāvis ipsa rationis sit: non enim dicitur rationis, quia ipsa extrema per rationem sicut sunt, sed quia, licet quid reale sint, tamen in re non sunt duo, sed unum: at vero essentia & esse, neque in re sunt, nec etiam concipi possunt ut duo extrema realia, quia, quando sunt duo extrema, eo modo quo sunt duo, unum non includitur in alio: essentia vero non concipiatur ut extremitate reale, nisi ut includens esse, ut à nobis supra dictum est: ergo non potest concipi per modum compositionis hæc actualitas, quam essentia intelligitur habere ab esse. Et vulgariter amplius hæc difficultas in ipsam existentia creatuæ illa enim est ens creatum, unde necesse est, ut etiam in illa locum habeat hæc compositione: nam illa est potentialis, & potest interdum esse, interdum non esse: & tamen in illa non potest intelligi compositione ex essentia & esse, alia procederetur in infinitum.

XII. Respondeatur primo, nō esse necessarium ad compositionem rationis, ut extrema sint vel concipiatur tanquam entia realia actuaria, præfertim præcisum, & quatenus unum non includitur in conceptu alterius, sed satis esse, q; extrema sint rationes aliquæ reales aptæ ad existendum aliquo modo. Quod patet aperte in compositione rationis ex natura specifica & differētia indiuiduante: natura enim specifica ut præcisa per conceptum ab omnibus differentiis indiuiduantibus non est ens actu, sed solum ratio quædam

realis apta ut sit actu in indiuiduis (loquimur aut de illa compositione ut rebus realibus attribuatur, seu ut haber terminum realem.) Igitur quod extrema sunt entia realia in actu, est quidem per se necessarium ad compositionem realem: ad compositionem autem rationis minime. Vnde potest triplex compositione rationis distinguiri. Una quæ sit ex extremis, ut in ipsa sunt entia in actu, nec non sunt actu distincta. Alia, quæ sit inter extrema realia quidem aptitudine seu formalitate reali obiectu, abstrahentia tamē ab actuitate existentia. Alia denique quæ sit quasi media, ita ut unum extrellum eius sit solum ratio aut essentia realis præcisæ concepta, aliud vero sit existentia actualis. Et hæc responsio est optima, & satis consonans modo concipiendi.

Secundo vero dici possit, non omnem compositionem rationis esse ex extremis, quæ mutuo se excludunt, seu quorum neutrum includit in conceptu alterius, sed satis esse ut unum possit ab alio precludi, quāvis alterum est conuerso non possit. Sicut enim substantia est aliquo modo composita secundum rationem, quia resoluti potest in duos conceptus entis & modi per se, quāvis in conceptu modi necessario includatur ens. Sic ergo dicetur in præsenti. Et tunc que modo potest confirmatione de ipsa existentia expediti: primo enim dici potest satis probabilitate, existentiam a dualem hoc ipso quod ab exercito actualiter existendi abstrahitur, confundi cum ipsa essentia, & ideo existentiam ut exercitam non concipi ut compositionem, sed ut simplicem modum componentem ens in actu creatum. Quapropter, cū dicitur hæc compositione esse de ratione entis creati, intelligitur vel de eo quod concipiatur ut id quod est, & non ut præcisa ratio essendi, vel intelligitur cum proportiones compositionem hanc esse de ratione entis creati, ut compositionem per illam, vel ut componentem. Vel secundo dici potest, in ipsam existentia posse concipi hanc compositionem sine procello in infinitum, quia ipsa, dum est ratio essendi essentia, etiam extensio essendi sibi ipsi, ut in superioribus suis tractatum est.

Quomodo esse creatura sit esse receptum.

XIII. Tertia obiectione erat, quæ tacta est in dicta secunda ratione prima sententia, quia ex dictis sequitur, esse creaturæ non esse receptum in aliqua potentia receptiva, sed esse subsistens: ex quo veteris inferatur esse perfectissimum, & infinitum, quia non habet unde limitetur. Prima sequela probatur, quia si in re ex esse & essentia non sit compositione tanquam ex actu & potentia: ergo in re ipsum esse non est actu receptus in potentia: ergo est irrecepitus, & in se subsistens. Hæc difficultas imprimit non procedit de esse accidentium nam hoc est receptum in subiecto. Deinde non procedit de esse forma substantialis materialis: nam hoc etiam receptum est in materia à qua limitari potest. Atque eadem ratione non procedit de esse anima rationalis, quia licet non recipiatur in materia ut pédens ab illa, tamen coaptatur illi & per habitudinem ad illam limitari potest. Ex quo veteris est, multo minus procedere rationem in esse ipsius materiæ, quod multo est imperfectius quam esse formæ, magisque potest per habitudinem ad formam limitari, quam esse ipsius formæ per habitudinem ad materiam. Vnde hoc ipsum fere dicunt de essentia & esse, quia realiter illa distinguunt: autem enim, esse limitari per essentiam cuius est actus, & essentiam per esse, quia est potentia receptiva illius. Præterea hinc facile cessat illa difficultas in esse ratione substantiae compositione: limitabitur enim ex partibus componentibus: non enim potest esse limitatum, quod ex limitatis partibus constat.

Solum ergo restat esse angelorum; de quo secundum est, non esse propriæ receptum in subiecto propriæ sumpto, nec secundum partem, quia est indiuiduabilis.

ibile, nec secundum se totum, quia est substantialie & complecum: dicitamen potest illud esse receptum in supposito ex natura rei distincto ab ipso esse essentia, idque satis esse ut sit limitatum & finitum. Quod in hunc modum potest declarari, nam aut loquimur de esse solius natura angelicæ, aut de esse substantiæ eius, aut de aequali modo esse totius suppositi. Essentia recipitur in supposito ex natura rei distincto ab ipso, & ex hac parte limitatur, quia in compositione trahitur, & per talem substantiæ modum limitatur ad determinatio. Ese vero ipsum substantiæ ex eodem limitatur, quia solum est modus quidam talis naturæ. Denique complecum esse totius suppositi, cum compositum sit ex limitatis extremis, limitatum enim esse necesse est. Sic igitur non oportet ut esse creatum illimitatum sit, quamvis sit irreceptum in subiecto.

Quod vero infertur, fore substantiæ, variis modis potest intelligi. Primo, quod essentialiter & aequaliter ac per se ipsum sit esse substantiæ. Secundo quod sit substantiæ quasi denominatione per aliquem modum seu terminum sibi intrinsecum. Hoc posteriori modo in nulla sententia negari potest, quia esse creatum, si sit substantialie & complecum, natura sua sit substantiæ, quia non est in hinc, nec ab aliquo alio sustentatum, sed propria substantiæ terminatum. Et quia haec substantiæ ex natura rei distinguitur a tali esse, & ab illa habet quod substantiæ, ideo voco illud denominatione substantiæ, & non essentialiter. Et hic modus esse substantiæ nullam indicat infinitatem vel illimitationem in tali esse, cum sit imperfectus modus substantiæ, & cum compositione aliqua. Prior autem modo faciemur, solum esse Dei esse sic substantiæ actus, scilicet essentialiter ac per se primo, quod habet ex vi sui infinitatis. Neque ex eo quod in creatura compositione esse & essentia non sit realis, sequitur quod illud esse sit substantiæ illo modo: nam si sit sermo de esse naturæ substantialiæ hoc non substantiæ nisi per modum superadditum: si vero sermo sit de esse ipsius substantiæ, illud non est propriæ substantiæ, sed ratio substantiæ: si denique sit sermo de toto supposito, illud quidem est substantiæ, non tamen per se primo & aequaliter, sed per quædam alium terminum seu modum sumum. Atque ita omnino satisfic difficultati propositæ, etiam si admittamus nonnulla principia, quæ nondum satis demonstrata sunt, ut quod esse substantiæ sit propriæ diuini esse, vel quod requirat infinitam perfectionem.

Aliter vero potest responderi, dupliciter intelligi esse irreceptum: uno modo, quod sit irreceptum tam in aliquo, quam ab aliquo: & hoc modo non sequitur ex nostra sententia, quod esse creatum sit irreceptum, ut per se constat: & de tali esse recte dicitur esse infinitum, quia est esse independens: & non participatum, sed potius sibi totius esse participatum: & tale esse merito singulare modo potest appellari ipsum esse substantiæ, quia, cum non sit participatum ex le est ac substantiæ cum omni perfectione essendi: & hoc sensu recte dicitur esse proprium Dei, quod sit ipsum esse substantiæ. Alter vero modo dici potest esse irreceptum in aliquo, quamvis sit receptum ab aliquo, & hoc modo conceditur, esse creatum posse esse irreceptum: nego tamen inde sequi, quod sit illimitatum ac infinitum. Tum, quia hie sit irreceptum in subiecto, solum est substantiæ per compositionem aliquam cum ipsa substantiæ ex quo non potest colligi infinitus, ut in priori responditione declaratum est, cum etiam quia non est purus actus, sed per participationem. Sed inquit, si esse est participatum, ergo ab aliquo participatur, ergo participatur ab essentiæ, cuius est esse, ergo oportet esse distinctum ab illa, & realem compositionem cum illa facere. Respondetur ex Alexand. Alensu supra, quando esse creatum dicitur esse per participationem, non esse imaginandum, quod una res sit, que participatur, sicut essentia, & alia, que participatur, sicut esse, sed

Tom. II. Metaphys.

quia una & eadem res est realitas modo participata, & per vim alterius, sicut per vim agentis: hec enim realitas de se non est nisi sub modo possibili, quod autem sit & posse vocari actus, hoc habet per vim agentis. Et declaratur hoc ipsum in ipsam essentiam vel substantiam creatam: est enim essentia, & substantia per participationem, non quia ab alia re, vel substantia participetur subiectiæ (ut sic dicam) sed solum quia effectiæ est à divina substantia, cuius est quædam participatio.

Sed instabatur: quia esse non receptum in aliquo non habet unde limitatur: quia neque a receptu potest, neque ab alia qua differentia contrahente. Ad hoc uno verbo sufficienter responderi posset, scilicet & ex vi entitatis sua esse limitatum, & finitum, neq; indigere aliquo limitante vel contrahente in eis distincto à se ipso, sed intrinsecæ natura sua esse tantæ perfectionis per suam formalem entitatem. Extrinsecæ vero limitari à Deo, ve effectiæ, quia ab eo recipit tantam perfectionem essendi, & non maiorem, vel ut à causa exemplari, quia commensuratur tali id est Diuina representanti tantam perfectionem: & non maiorem. Ut vero hoc magis declaretur, distingue possumus duplè contractionem seu limitationem, vnam Metaphysicam, & alteram Physisam. Metaphysica contractione non requirit distinctionem aequali ex natura rei inter contractum & contrahens, sed ad illam sufficit distinctio conceptum cum aliquo fundamento in re, & hoc modo) ut velimus cum multis loqui) admittere possumus, essentiæ finiri & limitari in ordine ad esse, & è conuerso ipsum esse finiri a limitari, quia est actus talis essentia. Nam sub distinctis rationibus, seu in diuerso genere causarum non repugnat hic circuitus: sicut in ipsam essentiam distinguimus genus, & differentiam, per quam species constituitur, ac limitatur ad talem, ac tantam, perfectionem: & ipsa differentia, ut differentia est, dici potest limitari in ordine ad tale genus, cuius est actus & è conuerso. At vero physice loquendo, si essentia sit simplex, substantialis, & completa, ut est substantia angelica, re vera non indiget aliquo formaliter, ac intrinsecæ limitante, præter se ipsam: sed sicut substantia composita limitatur à suis intrinsecis componentibus, seu principiis (a quibus simul sumptis, & virtutis in re non distinguuntur) quod nihil aliud est, quam per suam entitatem intrinsecæ limitari: ita substantia simplex creatæ, physice ac realiter se ipsa limitata est. Quam limitationem habet, vel in potentia antequam facta, vel in actu cum sit. Vnde cum existentia nihil aliud sit, quam essentia in actu constituta, sic ut essentia actualis per se ipsam, vel per sua intrinsecæ principia est formaliter limitata, ita etiam existentia creatæ a limitatione haberet ipsa essentia, non ut est potest in qua recipitur, sed quia in re nihil aliud est, quam ipsam actualis essentia.

Inter existentias dari essentialiæ diuer-
sitatem.

Ex his intelligitur, sicut essentiæ rerum creatarum differunt specie, ita etiam existentias, quod non negantur illi, qui opinantur essentiam & existentiam esse res distinctas. Nam potius assertur, differentias essentiæ præferunt in substantiis immaterialibus sumi per ordinem ad diuersa esse, ut sumitur ex Caietano de ente & essentiæ c. 6. quod non possit esse verum, nisi in ipsis existentiis esset diuersitas. Item, quia ipsi alant; existentiam comparari ad essentiam, vel tanquam ad principium intrinsecum à quo manat; vel tanquam ad proprium, & connaturale suscepitum: ergo sub utræque ratione necesse est, ut existentia sit proportionata essentiæ, & consequenter quod tanta sit distinctio inter existentias, quanta est inter essentiæ. Hoc autem multo magis necessarium est iuxta nostram sententiam, quia si existentia in re

nihil aliud est, quam essentia actualis, sicut essentiae actualae specie distinguuntur: ita necesse est existentias distinguere. Dices ergo: sicut in essentiis distinguuntur genera & species, ita possunt in existentiis distinguiri: nam sicut omnes essentiae creatae conueniunt in communi, & transcendentali ratione essentiae, ita existentiae omnes in communione existentiae, & sicut quædam essentiae magis inter se conueniunt, quam cum aliis, & deinde inter se differunt, & inde sumuntur varia genera & differentiae essentiæ, ita plus conueniunt inter se existentiae v.g. angelorum, quam cum existentiis hominum, & rursus inter se essentiarum differunt: poterunt ergo ab eis abstrahi conceptus generis & differentiae. Respondetur in re quidem verum esse maiorem conuenientiam, seu similitudinem reperi inter quædam existentias, quam inter alias, immo in hoc eadem fere seruari proportionem inter existentias, & inter essentias, proper rationes factas. Vnde etiam Caietanus de ente & essentiæ, cap. 4. paulo ante questionem 6. ait, actualë existentiam per propriæ principia ipsius entis constitui, & ideo non esse extraneæ naturæ ab ipso ente. Ex quo necessario fit, habere eandem proportionem similitudinis, & differentiae ad existentias aliarum rerum, quæ est inter ipsas naturas, seu essentias. Et Scotus in 2. distinctione 3. questione 3. ait, esse existentia eo modo, quo distinguitur ab esse essentia, non esse ex distinctorum, nec determinatum, sed determinari ex determinatione essentia. Ex quo etiam fit, ut tale sit qualis est essentia, talenque proportionem seruare unum esse ad alia qualia habet una essentia ad alias.

XX. Nihilominus tamen (vt ibidem ait Scotus) non poterit distinguerere differentias existentiarum à differentiis essentiæ, neque prædicamentales coordinaciones, quia hæc solum distinguuntur proprie in eo quod est, seu quod habet rationem completi entis in uno quoque prædicamento, seu quod concipiatur ut ens completum: existentia autem non concipiatur à nobis, ut id quod est, sed ut quidam simplex modus, quo essentia constituitur in ratione actualis entis. Sicut etiam inter ipsas differentias potest intelligi maior aliqua conuenientia aliquarum inter se, quam cum aliis, & nihilominus non distinguimus in eis conceptum generis, & differentiae, sed solum simplices modos, quibus unaquæque differentia determinatur ad propriam & quasi specificam rationem. Sic igitur intelligentia est de existentiis, quantum metaphysice à nobis concipiuntur, ut modi essentiæ: possunt enim concipi sub ratione, seu conceptu magis, vel minus communis, & proprio in particulari tamen illi conceptus non habent rationem generis, & speciei propriæ sumpti, sed vel ad hæc reducuntur, vel se habeat potius, ut conceptus transcendentalis & modus eius. Atque ita potest etiam metaphysice intelligi, unamquamque existentiam creatam limitari per proprium & particularem modum, per quem ad talem existentiam determinatur. Nihil hæc abstractio & determinatio conceptuum repugnat actualitatæ existentia, quia quamvis existentia in ordine ad essentiam comparetur, ut actus ad potentiam obiectivam, nihilominus ipsa essentia actuali potest concepti similitudo & diversitas cum alia existentia, quæ sufficit ad fundandum prædictos conceptus cum sola distinctione rationis.

Vera sit perfectior, essentia vel existentia.

XXI. Atque hinc tandem intelligitur quid sentiendum sit in illa comparatione, quæ à multis controvèrtitur inter essentiam & existentiam, utra illarum perfectior sit. Quæ collatio proprie solum habet locum in opinione, quæ admittit distinctionem in re inter essentiam actualem, & existentiam: estque diversitas opinionum etiam inter authores quinque sententiam

sequuntur. Quidam enim sentiunt in omni re existentiam esse perfectiorem essentia, quia est talis actualitas eius, sine qua essentia nullam haberet perfectionem. Propter quod dixit D. Thom. i. p. q. 4. art. 1. ad 3. quod ipsum esse est perfectissimum omnium: comparatur enim ad omnia ut actus, nihil enim habet actualitatem, nisi in quantum est. Et in eandem sententiam trahitur Dionys. cap. 5. de divin. nom. dicens. Quod ipsum esse est maxima omnium perfectionum, quas à Deo recipimus. At Aristot. 8. Ethico. c. 11. vocat ipsum esse maximum Dei beneficium.

Alii vero contendunt entitatem essentia esse perfectiorem, quia est in unaquaque re velut substantia eius: nam existentia solum est quidam modus, seu terminus eius. Et reuera per se est incredibile esse in nomine entitatem aliquam ei connotare, nam perfectio rem anima rationali secundum essentiam eius, secundum quam est ad imaginem Dei, & per quam habet formalem ac principalem virtutem, efficiendi operationes suas perfectissimas. Item si Theologice argumentari velimus, Verbum (iuxta corum opinionem) assumptis essentiam hominis, & non existentiam, ergo si existentia est id, quod est perfectissimum in homine, sequitur assumptum Verbum id quod in homine est minus perfectum: quod autem perfectissimum est, inassumptum reliquile, quod est valde absurdum. Tandem (iuxta illam sententiam) necessario dicendum est essentiam actualem habere propriam entitatem, quæ formaliter & intrinsecè est extra nihil, & non per existentiam ipsam, ut in superiorib. ostensum est, quia alia non potest in essentia concepti propria entitas, in qua ab existentia distinguatur. Hoc autem posito evenerit omnino fundamentum ob quod censi posset essentia minoris perfectionis quam existentia, nimirum, quia ab illa habet omnem actualitatem in ratione entis: est n. hoc falsum, & non consequenter dictum in illa sententia, quia necessario ponenda est aliqua actualitas in essentia secundum se: posse ergo in illa superare existentiam. Nely obstat, quod existentia ponatur ut terminus, vel modus essentia, quia inde solum potest colligi excessus secundum quid: sicut etiam subsistentia est modus, & terminus essentia, & nihilominus est simpliciter minus perfecta, licet secundum quid eam superaret, quatenus illum actuatur, ut in inferius videbimus.

Sed quamquam hæc ratio ad hominem, seu ex cœssis principiis vrgens sit, tamen absolute loquendo inuoluit contraria sententia aliam pugnantiam, nimirum, quod essentia actualis ut sic formaliter, & intrinsecè includat actualitatem in genere entis, sitque extra nihil, & quod non eodem modo includat existentiam cum propriis conceptus actualis existentia, nec intelligi, nec declarari posse, nisi per primam actualitatem, quæ ens in actu distinguitur ab ente in potentia, ut in superioribus late probatum est. Inuoluitur ergo manifesta repugnancia, cum dicitur essentia præcisæ existentia includere actualitatem perfectionem, in qua potest existentiam superare. Quapropter licet hæc comparatio in re ipsa propriata, supposita in re distinctione, nihil tamen firmatur constans in ea dici potest, iuxta prædictam sententiam. At vero supponendo existentiam in re non distinguiri ab essentia, constat non habere locum prædictam comparationem secundum rem ipsam & desentia actuali loquendo, quia cum sint idem, non potest una esse perfectior altera, vel minus perfecta. Quod si secundum rationem aut præcisionem mentis illa duo comparentur, præfertur existentia essentia, quia præcisa existentia non intelligitur manere essentia in actu sed potentia tantum, & quia nihil est actu perfectum, nisi quod actu est, ideo dicitur ipsa esse perfectio perfectionum omnium, & maxima omnium perfectionum. Et hoc modo interpretatur Dionysium Diuus Thomas quæstione vigiliâ, de veritate artis. secundo, ad 3. vbi ait esse dicti nobilis, quam

quam vivere, vel intelligere, si fiat comparatio, separato per intellectum esse a vivere. Quapropter si comparatio hat in re existentiam praece conceptam ut modum & essentiam ut actu existentem, sic essentia concipiatur ut quid perfectius, quia concipiatur; ut id quod est, seu ut includens totam perfectionem essentiae & existentiae.

Quae compositionis sit de ratione entis creati.

Q[ua]nta obiectio erat, qua in tertia ratione propo-
Qua est in sectio. i. in fauorem secundae sententiae.
In qua pertinet, an aliqua compositionis sit de ratione entis creati, & quam illa sit. In qua re breuiter nota-
dum est, sermonem esse posse, aut de compositione secundum rationem, aut de compositione reali, quae ex rebus realiter, aut ex natura rei distinctionis consur-
git. Rursus loqui possumus de ente creato, aut prout in re ipsa existit, aut prout mente praescinditur secundum aliquam rationem, quae praece in terdum fundat potest in distinctione aliqua, quae in re ipsa sit ut cum praescinditur naturam a supposito, vel substantiam ab accidente: interdum vero fundari potest in aliqua conuenientia, vel proprietate, aut eminentia rei absque actuali distinctione, ut quando praescindimus genus a differentia, & similia.

Dicendum ergo est, de ratione entis creati in re ipsa existit esse compositionem rationis, seu potius fundamentum eius: hoc enim modo compositionis ex esse & essentia est de ratione entis creati, ut supra declaratum est. Rursus dicendum est, nullum esse ens creatum, quod prout re ipsa existit, non includit compositionem aliquam realem, ex natura rei loquendo: nam vero compositionem non esse ex esse & essentia, sed ex aliis rebus, aut modis realibus. Declaratur inductione: nam substantia creata prout naturaliter exsistit a parte rei, includit compositionem ex natura & supposito, de qua infra dicendum: accidens vero, cum naturaliter existat in subiecto, includit compositionem cum illo, & in sece includit compositionem cum ipsa actuali inherentia, tanquam cum modo entitatis sui: [loquimur enim de proportione accidente realiter a substantia, distincto.] Quo circa etiam confide-
remus substantiam naturam supernaturali modo existentem, ut est humanitas in verbo: etiam in illa invenimus realem compositionem, non tam in ex suis partibus, sed etiam cum verbo, & cum modo viro-
nis, quem habet ad Verbum. Et similiter in accidentali modo supernaturali modo existente, ut est quae-
titas Eucharistiae, inueniemus (iuxta probabilem sententiam) compositionem ex id est accidente cum modo per se existendi inco-
pabilis cum actuali inherentia.

Rursus omni enti creato necessaria est actualis de-
pendentia a prima causa, quae dependencia est ut ex na-
tura rei distincta ab ente, quod per eam sit, vel conseruatur, ideoque cum illo facit compositionem realem, quae inseparabilis est ab omni ente creato actu exsistenti, quia neque tale ens esse potest sine aliqua dependentia, nec ipsa dependentia esse potest sine aliquo termino. Tandem probabile est, nullum esse possibile ens creatum, quod in re ipsa non habeat compositionem aliquam ex subiecto, & accidente, nam si tale ens sit accidens verum, aut modus realis accidentalis, necessario requirit subiectum, cum quo facit compositionem, ut per se notum est: si vero sit substantia, cum necessario sit finita, necessario habere debet definitum locum seu ubi vel praesentiam lo-
calem, secundum quam potest recipere mutationem, & ideo necesse est esse distinctam ab illa, & facere compositionem cum illa. Et eadem ratione potest habere compositionem cum accidentibus realiter distinctis. An vero hoc sit necessarium in omni sub-
stantia creata vel creabili, non satis constat, nec vi-
deatur posse demonstrari ex sola ratione entis creati

Tom. II. Metaphys.

ut sic, quamvis probabilior sit sententia, quae hoc af-
firmat, de qua nonnulla diximus supra disp. 18. agen-
tes de potentia, quae sunt principia proxima, per quae
creaturae agunt, & aliqua addemus infra de qualitate
& qualitate disputantes. Ex his ergo satis constat,
in omni ente creato prout in re ipsa existit, inueniri
compositionem realem, quae non fundatur in dis-
tinctione esse ab essentia; sed fundatur in aliis dis-
tinctionibus rei existentis ab aliquo modo suo, vel
ab aliquo accidente, quae distinctione oritur quidem
ex limitatione entis creati, non autem cognoscitur ex separatione, vel mutatione, quae esse potest in
ter rei, vel talium modum. H[oc] autem distinctione lo-
cum non habet inter esse & essentiam actualem, ut ob-
stensum est, & ideo non est eadem ratio de hac & de
aliis compositionibus ex natura & supposito & simili-
bus.

Atque hinc viterius colligimus, si loquamur de **XXVII.**
ente creato, quod in re ipsa existit, non tam secun-
dum omnia, quae in re ipsa habet, secundum aliquam
mentis praectionem, si non esse necessarium, omne
ens creatum includere aliquam realem compositionem.
Quod etiam inductione demonstratur. Nam si consideremus substantiam naturam immateriale-
m, ut praece ab accidentibus, & ab actuali sub-
sistente propria, vel ab unione cum aliena, si nulla
realis compositione in ea reperitur. In naturis vero co-
positis ex materia & forma, licet integra natura non
posit a tali compositione praece, tamen in parti-
bus ipsius praece conceptus non est talis compositione:
atque hoc modo materiae praece concepta est sim-
plex entitas substantialis, & similiter forma: simplex
(inquam) respectu essentialis compositionis: nam
compositione ex partibus integralibus includi non po-
test, propter imperfectionem materie. Atque haec
ratione forma accidentalis praece concepta simplex
est, nisi materialis sit, & inde habeat compositionem
ex partibus integralibus, vel nisi intendi possit & re-
mitti, atque ita habeat gradu latitudinem, & co-
positionem. Quae sunt imperfectiones, seu compositiones
praece, ex peculiaribus rationibus aliquorum entium: non vero ex ipsa ratione entis crea-
ti ut sic. Noh ergo repugnat enti creato ut sic, quod
sab aliqua ratione praece conceptum sit simplex, abs-
que reali compositione.

Neque hoc inficiari possunt illi autores, qui ei-
sentiam creatam, & existentiam realiter distinguunt,
quia necessario fateri coguntur, ipsam existentiam
praece conceptam esse simplicem entitatem, praece
tum si spiritualis, seu angelica existentia sit. Quia in
ea non possunt excoigitari partes, aut extrema ex na-
tura rei distincta, ex quibus componatur. Et simili
modo aliqua essentia creata praece concepta erit sim-
plex absque reali compositione: nam ut sic non in-
cludit compositionem ex esse & essentia, cum sup-
ponatur praece a suo esse, quod (iuxta illam op-
inionem) fieri potest non solum mente, sed etiam in
ipsa. Ut verbi gratia, si pothabimus angelicam naturam
assumim a Verbo, talis natura ut condistincta a Verbo,
nullam realem & substantiam compositionem in-
cluderet, ut sic nec ex esse & essentia, nec ex na-
tura & subsistente constaret. Non est ergo de ratione
entis creati, ut praece non possit a reali compo-
sitione, quando non integre & adaequate concipiatur
prout in re est, sed secundum aliquam praeceam vel
essentialis rationem. Neque contra hoc aliiquid ob-
iicitur in illa tertia ratione, quod difficultate noua
ingenerat, aut quod non sit necessario solendum in o-
mni sententia, etiam ab his qui putant compositionem
ex esse & essentia esse realem, & ex rebus distinctis:
nam illa compositione potest resolvi in compo-
nentia, & de ipsis compoentibus inquiram, an sint
simplicia, vel composta: hoc posterius dici non po-
test propter rationes factas, & quia alias procedere
tur in infinitum. Si vero dicatur primum, habemus

R 3 quod

quod intendimus, quia ipsa essentia, que cum existentia componere dicitur, creata est, & actua est entitas.

XXIX. Quapropter addendum ultimum est, omne ens creatum quantumvis praesice & incomplete conceptum, includere factum aptitudinem ad compositionem, id est, quod possit cum alio ente, aut modo entis unum ens componere: immo includeat etiam necessitatem, seu indigentiam alicuius similis compositionis cum alio ente, vel modo entis, ut in rerum natura possit existere, in quo necessario deficit a perfectione puri actus, & divinae simplicitatis. Hoc autem patet ex dictis, quia nec substantia potest existere, nisi cum modo aliquo substantiandi, vel alioqui vicem eius suppleat, cum quo necessario facit compositionem aliquam. Et eadem vel maior ratio est de accidente respectu subiecti, & respectu actualis inherenter. Et (quod certius est) omne ens creatum requirit actuali dependentiam, atque adeo compositionem cum illa. Hec igitur imperfetto satis est ad declarandam rationem, & imperfectionem entis creati ut sic, neque ob eam causam necessaria est in creaturis realis compositione ex esse, & essentia.

SECTIO XIV.

An de ratione entis creati sit actualis dependentia, & subordinatio ac subiectio ad primum, & increatum ens.

Actenus explicuimus rationem entis creati absolute considerando intrinsecam compositionem eius, & entitatem eius per ordinem ad proprium actum essendi, a quo habet formaliter ut ens sit. Nunc explicanda & declaranda est amplius haec ratio entis creati per habitudinem & comparationem ad primum & increatum ens, nam cum comparatione illius analogice sit ens, optime per collationem ad illud ipsius ratio declarabitur.

II. Principio igitur supponendum est (id quod est certum apud omnes) ens creatum quatenus tale est, essentialiter includere dependentiam a primo & in creato ente. Quia haec est prima ratio distinguens ens creatum ab in creato, ut supra tractando hanc distinctionem ostensum est. Item, quia saltem hoc modo est de ratione entis creati, ut habeat esse receptum ab alio, quod est habere esse dependens: ergo maxime a primo ente, quod habet esse ex se, non receptum ab alio. Denique omne ens huiusmodi est ens per participationem: ergo essentialiter penderet ab eo a quo ratio entis participat. De qua re fuisse diximus in dis. 20. & 21. Vbi explicuimus quid sit haec dependentia, & quomodo dicatur essentialis creaturæ, quia ex via sua essentia illa indiget, nam quia ipsam et dependentia componat intrinsecam essentiam creaturæ. Quam vero relationem seu habitudinem ad creatorem includat ens creatum, vel relationem sua essentiae, vel rationem sua actualis dependentiae, constabit ex dicendis infra disput. 47. de habitudine trascendentali, & praedicamentali, & in disputat. 48. de habitudinibus omnium dependentiarum, vel actionis.

III. Ex hoc ergo principio sequitur primo, omne ens creatum esse sub dominio Dei, quantum ad suum esse id est, ita esse subiectum Deo, ut ab illo possit in nihilum redigi, & priuari suo esse, per solam dispositionem illius influxus, quo ipsum conservat. Probatur ex dictis, quia ens creatum essentialiter penderet ab in creato, in sensu expposito: ergo ex hac dependentia necessario sequitur praedicta subiectio: nam hoc ipso quod creatura indiget divino influxu ut sit, de se est subiecta annihilationi, si tali influxu priuatur. Sed quæres, an haec ipsa subiectio in ordine ad annihilationem sit tam essentialis creaturæ, sicut est ipsa positiva, seu rationalis dependentia. Responderet, quantum ad id,

quod ponit in creatura, est ex quo essentia est: quantum vero ad id quod connotat, seu requirit ex parte Dei, non videri ita essentialis, si praesice & formaliter loquuntur. Declaratur: nam essentialis dependet a creato ab ente increato formaliter solum resipicit in creatum ens, tanquam infinitum principium, & pelagus essendi, & efficacissimum ut possit sui participationem communicare, & haec perfectio præsens sumpta sufficiens est ad intelligendam in creatura rationem entis creati. At vero praedicta subiectio eiudem est in ordine ad annihilationem connotat in Deo libertatem in conservanda creatura, quam semel produxit, quae libertas, quamvis ipsi Deo essentialis sit, atque ita ex parte Dei sit necessarius sustentatio libertatis, ut creatura recipiat esse, & in eo confidetur: tamen ex parte ipsius creatura, & ad rationem entis creati ut sic videtur hoc accidentium: nam si per impossibile intelligeremus Deum non libere, sed necessario se communicare ad extra, nihil omnino intelligeremus in creatura veram rationem entis creati, absque subiectio ad Deum in ordine ad annihilationem. Quia intelligeremus in Deo potestem efficiendi, & conservandi eius creatum, quod satis est ad intelligendum ex parte ipsius ens creati essentialiter dependet a Deo: nō tamen intelligeremus ex parte Dei plenum dominium supra creaturæ, quia tale dominium non est sine libertate: & ideo nec in creatura intelligetur subiectio in ordine ad annihilationem, quia haec subiectio & dominium sunt correlativa, & uno ablati, alterum auferri necesse est.

Et hac ratione dixi, hanc subiectiōem quantum ad id quod connotat ex parte Dei, non includere rationem entis creati praesice, ac formaliter sumptum quantum ad id vero, quod per hanc subiectiōem importatur in ipso ente creato, & quantum ad id quod ex parte eius requirit, essentialis illi est haec subiectio, & eandem omnino radicem, seu tundem gradumatis indicat, quem essentialiter dependet. Per hanc enim subiectiōem nihil aliud significatur, nisi ens creatum, talis esse naturæ & essentiae, cui non repugnat in nihilum redigi, si ex parte causa non debilitas ad suspendendum influxum, quo illi communicat esse. Atq[ue] hoc sensu dici potest, hanc subiectiōem esse essentialē enti creato ut sic. Praeterea, quia licet per nostros conceptus vnam perfectionem ab alia praescindamus, tamen absolute est de essentia Dei, ut habeat plenum dominium omnium creatorum entium, vel actu, vel potestate, ita ut si vellet illa produceret, non posset extra suum dominium illa constitutere: ergo est conuerso, seu eadem proportione est de essentia entis creati, ut semper sit obiectum Dei, & sub eius dominio, ita ut ab ipso possit in nihilum redigi. Unde ex hoc dominio, quod nobis notius est, videtur optime confirmari dependentiam, quia ens creatum habet a Deo non solum in fieri, sed etiam in conseruari, quia si non ita penderet, non posset Dei ad nutum suu voluntatis ens semel creatum in nihilum redigere, & ita non haberet plenum dominium eius, quod diuinæ perfectioni repugnat. Quæ ratio in dicta disp. 21. latius tractata est.

Ex quo vterius colligere, seu addere possumus, alia metriam subiectiōem, seu dependentiam a Deo esse intrinsecam enti creato ut sic, scilicet, in agendo seu in causando. Potest autem haec dependentia, vel subiectio duobus modis declarari. Primo absolute: & hoc modo videri potest non esse vniuersalitatis, quia non est de ratione, vel essentia entis creati, ut aliquid agere possit. Alio modo potest haec subiectio conditio- nante tantum, sed ex hypothesi intelligi, scilicet, haec conditionem entis creati, ut si quidquam efficiere possit in ipsa effectione necessaria penderet ab actuali concurso, & adiutorio primi causæ, & entis increati. Et quidem si loquamur de propria essentia, erit haec posterior exppositio adhibenda: si vero sermo fit de causa.

de causalitate in genere, debet hæc conditio priori modo exponi, quia nullum est ens creatum, quod nō habeat aliquid causalitatis genus: nā si est accidens vel est principium proximum efficiendi aliquid, vel factum formaliter afficit subiectum, si vero est subiectum, aut est materia, & illa habet causalitatem materialem, aut formam, & hæc habet causalitatem formalem, & fortasse nulla forma est, quæ non sit principium efficiendi aliquid: sicut etiam omnis subiectum spiritualis & completa habet aliquam operationem quæ est principium efficiens. Ita in omni ente creato reperitur aliquid causalitatis genus, & aliquis modus communica a diuina perfectione, in quo ab actuali Dei influxu essentialiter pender. Quamvis diuino modo: nam causalitas effectiva entis creati pender à Deo, etiam ut efficiens causa prima a principio: alia vero causalitates, verbi gratia, materialis & formalis, non pender in codem genere, sed in genere efficiens causa: nam quod materia materialiter causat, necesse est, ut illud ipsum Deus causet efficiens. Quæ omnia supra disp. 22. latius tractata & declarata sunt.

Potest autem hic etiam quæri, an hæc subordinationis in agendo, vel causando, formaliter pertineat ad essentiali ratione entis creati, ut sic, vel potius sic tanquam proprietas eius. Videtur enim hæc postquam esse dicendum, quia causare vel efficere, vel virtus etiam efficiens non pertinet ad essentialiam entis creati, sed ad proprietates eius: ego dependentia in causando non pertinet ad rationem creati entis, sed ad summum, erit tanquam proprietas consequens illud. In contrarium vero est, quia hæc dependentia non fundatur in aliqua qualitate, vel proprietate entis creati, quæ sit extra essentialiam eius, sed in intrinsecus limitatione illius: ergo hoc modo pertinet ad essentialiam non minus quam dependentiam in esse. Atque ita sane dicendum est, aliud est loquide ipsa formaliter causalitate, seu dependentia: aliud de conditione entis creati, ratione cuius nihil potest se sola efficere, vel causare, nisi cooperante Deo. De priori clari est, non pertinere formaliter ad essentialiam entis creati, ut ratio facta probat, & quia conseruari potest integrâ essentiali entis creati absq; actuali causalitate, seu actu aliquo auctorito Dei ad causandum. At vero de posteriori conditione, seu radice huius dependentiæ, dicendum est, in re nihil aliud esse præter essentialiam implantantis creati ut sic, quia remoto etiam per intellectum omni alio superaddito tali essentiali, invenietur ex vi sua hanc habere limitationem & imperfectionem, ut se sola non sit sufficiens ad aliquid agendum vel causandum. Et ideo de potestate Dei absolute, non potest ens creatum, quod huiusmodi subordinationem non habeat ad incrementum ens: ergo si quum est esse fundatam in ipsam essentiali ratione entis creati. Quocirca quamvis per præcisionem rationis, & conceptus inadequatos inveni, apprehendi posse dependentiam in essendo, & prior ratione, quam dependentia in causando, & ideo possit etiam prior concepi: ut prior constitueris, & modifcans communem rationem entis ad rationem entis creati: posterior vero concepti valeat ut proprietas, vel attributum creati: tamen in re ipsa hoc non est attributum accidentale, sed quasi transcendentiale, cū in re nihil addat essentiali entis creati, licet concepiatur per habitudinem ad aliquid extrinsecum, & sub ea ratione conseruat tanquam proprietas, metaphysica potius, quam Physica ad eum modum quo transcendentalia attributa entis sunt proprietates eius.

Ultimo dicendum est, de ratione entis creati esse; vel subiectum, vel subordinatum enti increato ad obediendum illi in recipiendo, & agendo, quicquid contradictioni non implicauerit. Hæc conditio entis creati magis ad Theologos spectat, quā ad philosophos naturales: dicitur enim hæc proprietas a præcedenti, quod illa solum consistit in dependen-

tia eius creati quoad vim naturalem efficiendi & causandi effectus sive naturæ proportionatos, & ideo talis dependet in lumine naturali facile cognosci potest: hæc vero posterior conditio addit ens creatum ex vi sive entitatis aprop' esse obediere Deo in recipiendo, vel agendo quemcumque effectum possibilem, & non repugnante, etiam naturali virtutem, vel capacitate talis entis excedat. Quod non potest tā facile cognosci lumine naturæ, quia attingit aliquo modo, seu dicit habitudinem ad supernaturales effectus, quos creatura attingere non potest, nisi ut eleuata per diuinam virtutem, quæ eleuatio magis est nobis manifestata per ea, quæ reuelata sunt, quā naturali lumine. Ex his ergo quæ vel per fidem reuelata sunt, vel reuelatis sunt magis consonantia colliguntur, scilicet probabiliter hæc proprietas entis creati. Nā credimus hominem recipere à Deo supernaturales perfectiones, quas natura eius non postulabat, nec debebantur. Item, humanitas Christi eleuata est ad unionem hypostaticam, cuius naturaliter capax non erat. Item, eadem humanitas & sacramenta, & alia huiusmodi eleuantur à Deo ad agendum aliquid ultra suam naturalem virtutem. Hæc autem omnia supponunt huiusmodi creaturas ex se, & antequam eleuantur, nata esse obediere Deo volendi tali modo in illis, aut per illas operari: & quoad hoc est eadem ratio de his creaturis, & de omnibus: ergo dicendum est ens creatum ut sic habere hanc subordinationem ad Deum ad natum sit obediere illi in agendo, & recipiendo quidquid non repugnauerit.

Atq; hinc nata est doctrina Theologorum de potentia obedientiali creaturarum respectu Dei, quam prius indicauit Augustinus lib. 9. Gen. ad literam, capite 17. & inde D. Thom. prima parte, quæst. 115. articulo 2. & quartō, & in i. distinct. 42. quæst. 2. articul. 2. ad quartum, quem ceteri Theologi, præseruimus discipuli, fecuti sunt & apertius eam declarant in potentia sua: est autem eadem proportionalis ratio de potentia obedientiali actiua, ut late tractauimus in primo tomo 3. part. disput. 3. sectione 6. Denique ratio huius subordinationis à priori sumenda est ex pleno dominio, quod Deus habet in suâ creaturam, ut ea vti possit in omnem usum, quia nō involuerit repugnantiam aut contradictionem. Huiusmodi enim plenum dominium ad infinitam Dei omnipotentiam pertinet: non enim est dominium omni ex parte perfectum, nisi includat potestatem ad omnem usum possibilem. Huius autem pleno dominio Dei correspondet in creatura plena subiectio: nam duo hæc correlativa sunt: ad hanc autem subiectio necessaria est talis conditio ex parte creaturæ ratione cuius apta sit ad exequendum quicquid Dei voluerit; vel recipiendo; vel agendo. Unde sicut nō potest Deus ens creatum efficiere cuius plenum ac perfectum dominium non habeat, ita nō potest ens creatum fieri, quod non habeat prædicta conditionem, subordinationem, seu subiectioem ad Deum:

Dices: hæc conditio vel subiectio nec formaliter pertinet ad essentiali rationem entis creati præcisæ conceptam, nec etiam est proprietas naturaliter, ac necessario consequens illam: ergo nullo modo per se aut necessario conuenienti enti creato. Antevidens patet quoad priorem partem, quia essentialis ratio entis creati, in hoc præcise consistit, ac sufficiet salutem, quod sit ens essentialiter pendens à Deo. Quod ad posteriori vero partem probatur, quia illa subiectio est in ordine ad supernaturales actiones vel effectus, & ideo non pertinet ad naturalem ordinem, sed ad supernaturalem: ergo non potest consequi ex ratione entis creati ut sic: quia ens creatum abstrahit à naturali & supernaturali. Respondetur, huiusmodi conditionem entis creati quam per hanc ultimam subiectioem ad Deum declarauimus, non addere ipsi enti cui conuenit aliquam rem, vel realem modum

ex natura rei distinctum ab ipso ente, sed explicare solum ipsam intrinsecam conditionem entis creati, sub diversa habitudine ad Deum, & ad omnipotentiam illius, & supernaturales actiones eius. Quapropter per hanc conditionem in re ipsa nihil aliud explicatur, quam essentia entis creati: declaratur autem per modum cuiusdam attributi, seu proprietatis metaphysicae, similis attributis entis, ut in proximo superiori puncto dicebamus.

X. *Ad argumentum ergo respondetur, si de re ipsa loquamur, essentialem rationem entis creati non declarari plene & adequate per hoc solum, quod est ens dependens: nam licet in hac habitudine implicite continetur omnis alia subiectio ad Deum, non tamen explicite declaratur, quod a nobis sit, cum explicamus omnes praeditas subiectiones ad Deum. Inter quas prout a nobis ratione distinguuntur per inadäquatos conceptus, quandam etiam rationem ordinis intelligimus, & viam apprehendimus, ut primariam, & essentialem rationem: alias vero ad modum proprietatum. Vnde sub hac consideratione concedimus hanc esse proprietatem entis creati: negamus tamen per se & intrinsecam pertinere ad supernaturalem ordinem, quia non constituit modum aut determinatum ordinem entium, sed talis est, qualis est entitas, in qua reperitur, ut latius in praedicto loco a nobis dictum est. Quin potius (quod aduentendum est) non tantum haec ultima subordinatio in ordine ad diuinam omnipotentiam, ut operantem super legem naturae, communis est naturalibus & supernaturalibus entibus, sed etiam prior, quae est in ordine ad actiones vel causalitatem, vincuque rei connatales. Supponimus enim ex Theologia, quodam esse naturalia entia, alia supernaturalia, præfertim illa, quae dicuntur supernaturalia quoad substantiam, quae sunt accidentia quædam, quæ nulli substantiae creatæ possunt esse connaturalia. Hæc ergo supernaturalia entia actiones habent, vel causalitatem suis entitatis proportionatas, in quibus etiam subordinantur Deo, & ab ipso pendent, in qua dependens conueniunt cum ceteris entibus naturalibus seruata proportione. Atque hoc ratione dependens entis creati a Deo in omni sua, ac propria causalitate communis est non solum naturalibus entibus, sed etiam supernaturalibus. Possunt autem haec supernaturalia entia eleuari ad agendum, vel causandum aliquid ultra causalitatem sibi connaturalem: nam in hoc non minus subiiciuntur Deo, quam reliqua entia ordinis naturalis, atque hoc ratione omnis haec subiectio, & dependens respectu Dei abstrahit ab ente naturali, & supernaturali, & communis est omni enti creato ut sic.*

XI. *Per haec igitur sufficienter viderur declarata communis ratio entis creati, & obiter iam explicimus causas, effectus, & proprietates eius. Nam ens creatum ut sic præcise & abstracte sumptum, non requirit aliam causam, nisi ipsum in creatum ens, in quo habet sufficiemem causam efficientem, exemplarem & finalem: formalem autem & materialem per se apositum non postulat ex sola communi ratione entis creati, sed admittit illas in aliquibus entibus, de quibus postea videbimus. Et similiter modo, licet quædam entia creatæ requirant alias causas sufficientes præter Deum, sicut etiam naturali modo hanc, vel existant tamæ ratio entis creati, ut sic illas non requirat. Similiter modo philosophandum est de effectibus: nam ens creatum ex vi huius communis rationis, licet sit causa causalitatis, nullum tamen definitum causalitatis genus sibi determinat, sed hoc solum, quod in omni causalitate sua, quæcumque illa sit, Deo subordinatur, & ab illo pendent, prout iam declaratum est. Ex quo tandem proprietates entis creati ut sic sufficienter sunt etiam traditæ, nullas enim alias habet, præter communia attributa entis, quæ modo sibi accommodato participat, & alia, quæ limitationem, & imper-*

fectionem eius concomitantur, ut sunt compositio, dependentia, & subiectio, de quibus dictum est. Illa vero prima conditio entis creati, nimirum, quod si non inveniatur limitatum necessario esse debeat, explicari hoc loco fufius posset tamen prætermittendam eam duxi, quia limitatio quoad perfectionem essentiale entis creati nullam habet difficultatem, cum supra demonstratum sit, non posse creaturam diuinam perfectionem adæquate recipere, quod si inferior sit, necesse est, ut infinite ab illa distet: quia res similes infinite (ut est Deus) non possunt aliam separare exesse finito, alias per finitum argumentum possent ad equalitatem peruenire. Si autem ens creatum necessario distat infinite a perfectione diuina, necesse est, ipsum sit finitus perfectionis essentiale. Quod vero spectat ad infinitatem entis, vel in quantitate molis, vel intensio alicuius qualitatis, non est præsentis disputationis, cum non pertineat ad ens creatum ut sic, sed ad determinatas rationes entis, de quib. prædisputant Philosophi in 3. Phys. & attinguntur a Theologis. I. p. 7. & in 1. dist. 43.

DISPUTATIO XXXII.

De divisione entis creati in substantiam, & accidentem.

Explícata communis ratione entis creati, sequitur declaranda eius diuisio, ut per eam ad pertractandas, & dignoscendas determinatas rationes entis, quantum ad Metaphysicum spectat, progrediviamur. Solet autem huiusmodi ens proxime diuidi in decessu predicationis, tamen diuisio a nobis proposta aptior visa est ad seruandum doctrinam ordinem, & explicandum rationes omnes communis, & quasi transcendentales, quæ sub ente considerari possunt. De hac ergo divisione breuiter dicimus, quomodo membra eius opponantur, & sufficienter diuisum exhaustant, & quomodo in illis communis ratione conueniant.

SECTIO I.

Vtrum ens proxime & sufficienter diuidatur in substantiam & accidentem.

Prima ratio dubitandi esse potest, quia substantia non solum in entibus creatis, sed maxime in increato reperitur: non ergo recte diuiditur ens creatum per rationem substantiae, aliquam continetur aliquid sub membro dividente, quod non continetur sub diuisio: vel sicutem modus contrahens seu determinans diuisum, vniuersalior erit seu communior, quam ipsum diuisum. Quod si forte dicatur substantiam in ea diuisio non sicut, ut abstrahit a creato & incoata, sed definite pro substantia creatæ oritur hinc alia difficultas, nimirum ens prius sicut diuidendum in substantiam & accidentem: deinde vero substantiam in creatum & increatum: quandoquidem substantia creatæ non conuenit cum increata solum in ratione entis, sed etiam in ratione substantiae: ergo nullo modo potest præsens diuisio enti creato attribui.

Secundo sunt alia diuisiones entis, quæ vniuersales, & immediate partientes ipsum ens: ergo nulla est ratio ob quam præsens diuisio ceteris preferatur. Antecedens patet, nam ens diuidi potest inabsoluti & respectuum, quæ diuisio adæquate est enti, cum nullum exigitari possit ens, quod non sub altero membrorum continetur. Vnde haec hanc diuisiōem esse proximam & immediatam ipsius entis, aliquam non possent membra diuidentia illud adæquate considerare.